

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

4 V. mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

fuit conueniens, quod pro Christo offerretur agnus, quam par turturum, vel duo pulli columbarum.

Sed in contrarium est auctoritas Scripturae, quae hoc factum esse testatur. Luc. 2.

Art. 1. huius
quae in corp.
ad 3.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est, Christus noluit sub lege fieri, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, & ut iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleveretur. De prole autem nata duplex peccatum in lege traditur. Vnum quidem generale, quoad omnes: ut scilicet, completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, siue pro filia: ut habetur Leuit. 12. Et hoc quidem sacrificium erat, & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta, & nata, & etiam ad consecrationem quandam ipsius: quia tunc primo praesentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem praecipuum erat speciale in lege de primogenitis, tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omne primogenitum filiorum in Israel, pro eo, quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine usque ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 23. in quo etiam praefigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, ut dicitur Roman. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege, haec duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata, ostendit, primo quidem id quod pertinet ad primogenitum, cum dicit. Tulerunt illum in Ierusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Secundo, illud, quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit. Ut darent hostiam, secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Grego. Nyssen. dicit, illud legis praecipuum in solo incarnato Deo singulariter, & ab aliis differenter impleri videtur. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus, ac incomprehensibiliter editus, virginalem utrum aperuit non antea coniugio referatur, seruans & post partum inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quod dicit, adaperiens vuluam, designat, quod nihil antea inde intrauerat, vel exuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de foeminitate culpa portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrena contagia corruptela, immaculati partus nouitate non sensit.

Ad secundum dicendum, quod sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo, & circumcissus in carne, sed ut nos per gratiam faceret deos, & ut spiritualiter circumcidamur: sic propter nos fuit Dominus, ut discamus Deo praesentare nosmetipsos. Et hoc post circumcisionem eius factum est, ut ostendat neminem nisi circumcissum vitis, dignum esse diuinis conspectibus.

Ad tertium dicendum, quod propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, ut figura veritatis coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur, contra illos, qui Deum legis negant a Christo fuisse in Euangelio predicatum. Non enim putandum est (ut Origen. dicit) quod filium suum bonus Deus sub lege fecerit, quam ipse non dederat.

Homi 14 in
Luc. a medio
illius tom. 3.

Ad quartum dicendum, quod Leuit. 12. praecipitur, ut qui possent, agnum pro filio, aut filia, simul & turturem, siue columbam offerrent: qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, ut illius inopia diuites essemus: ut dicitur 2. ad Corinth. 8. pro se pauperum hostiam voluit offerri: sicut & ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in praeseptio. Nihilominus tamen huiusmodi aues figura congruunt: turtur enim quia est avis loquax, praedicationem, & confes-

sionem fidei significat: quia vero est animal castum significat castitatem: quia vero est animal solitarium, significat contemplationem. Columba vero est animal mansuetum, & simplex, mansuetudinem, & simplicitatem significans. Est etiam animal gregale: unde significat vitam actiuam. Et ideo huiusmodi hostia figurabat perfectionem Christi, & membrorum eius. Vtrumque etiam animal propter consuetudinem gemendi, praesentes Sanctorum luctus designat: sed turtur, quae est solitaria, significat secretas orationum lacrymas. Columba vero, quae est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiae. Vtrumque vero animal duplicatum offertur, ut sanctitas sit non solum in anima: sed etiam in corpore.

Glossord. super
per illa verba
Luc. 2.
Par turturum.

COMMENTARIUS.

Vo praestat D. Thom. in corpore art. Primum enim declarat duo praeccepta in veteri lege data, aliud generaliter ad omnes filios, aliud specialiter ad primogenitos pertinens, & vtrumque ostendit in Christo fuisse seruatum ex Euangelio Lucae. De qua re in sequenti disputatione fufius dicturi sumus. Secundo rationem reddit, ob quam haec legalia praeccepta in Christo seruata sunt: & nullam aliam reddit, nisi quia voluit fieri sub lege, subintelligit autem sub his breuibus verbis fere omnes rationes supra tractatas art. 1. nam fere omnes hic accommodari possunt, ut idem D. Thom. art. sequenti significauit.

In solutione ad primum refert D. Tho. ex Greg. Nysseno expositionem illius praeccepti de sanctificando primogenito, quod aperit vuluam matris, quod videlicet in Christum maxime conueniat: quam D. Tho. non reiecit, sed ex illa potius soluit argumentum. De hac tamen re quid sentiendum sit, diximus supra, cum de virginitate B. Mariae ageremus, ubi alia etiam testimonia Ambr. Orig. & aliorum Patrum tractauimus, ac ostendimus hanc non esse literalem expositionem, sed allegoricam, illamque locutionem, quod Christus aperuerit vuluam matris, quamuis in sensu, quo ab his Patribus asseritur, vera sit, quia ipse dedit matri suae fecunditatem, quia tamen non est propria, sed metaphorica, non esse absque sufficienti declaratione usurpandam. Quo circa ad litteram intelligendo legis praecipuum, concedi posset argumento, legem illam ad Christum non pertinuisse, ipsum tamen se illi voluntarie subdidisse. Praefertim quia licet reuera illum non comprehenderet tamen specie, & eximiatione hominum sub illa continebatur, & propterea cum nollet miraculum conceptionis suae tunc omnibus manifestari, voluit omne offendiculum, & scandali occasionem auferre. Aliae solutiones argumentorum doctrinam moralem continent obseruatione dignam.

ARTICVLVS IV.

Vtrum mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

Quartum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim non videtur esse nisi ab immunditia. Sed in B. Virgine nulla fuit immunditia, ut ex supra dictis patet. Ergo non debuit, ut purganda ad templum accedere.

207.

art. pra. ad 2.

2. Praeterea Leuit. 12. dicitur: Mulier quae suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus: & ideo ei praecipitur, quod non ingrediatur Sanctuarium, donec implerentur dies purgationis eius. Sed Beata Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

3. Praeterea, Purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam.

DISPUTATIO XVI.

In duas Sectiones distributa.

De Christi presentatione, & Virginis Purificatione.

riam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant, A
sed ipsa potius secum gratia autorem habebat. Non ergo con-
ueniens fuit, ut ad templum purganda veniret.

Sed contra est auctoritas Scripturae, qua dicitur Luca 2.
quod impleri sunt dies purgationis Mariae secundum legem
Moysi.

Respondeo dicendum, quod sicut plenitudo gratiae à Chri-
sto derivatur in matrem, ita decuit ut mater humilitati filij
conformaretur, humilibus enim Deus dat gratiam, ut dicitur
Iacobi 4. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius,
voluit tamen circumcissionem, & alia legis onera subire, ad
demonstrandum humilitatis, & obedientiae exemplum, & ut
approbaret legem, & ut calumniæ occasionem ludæi tolleretur:
propter easdem rationes voluit & matrem suam implere legis
obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

Ad primum ergo dicendum, quod licet B. Virgo nullam
haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruan-
tiam implere, non propter indigentiam, sed propter legis præ-
ceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quod impleri sunt
dies purgationis eius secundum legem: ipsa enim secundum se
purgatione non indigebat.

Ad secundum dicendum, quod signanter Moyses videtur
fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia matrem Dei, qua
non peperit suscepto semine. Et ideo patet, quod non obligaba-
tur ad impletionem illius præcepti, sed voluntarie purgationis
obseruantiam adimpleuit, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod legalia sacramenta non pur-
gabant ab immunditia culpæ, quod sit per gratiam, sed hanc
purgationem præfigurabant. Purgabant autem purgatione
quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam:
sicut in secunda parte dictum est. Neutrā tamen immunditi-
am B. Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari.

COMMENTARIUS.

Affirmat D. Thom. conuenientissime id fecisse B.
Virginem, non quod lege teneretur, sed ut huius-
modi in humilitate conformaretur. Vbi duo breuiter
obseruanda sunt, primo cum D. Thomas dicit, B.
Virginem non fuisse obnoxiam legis obseruantis,
non esse intelligendum absolute, & in vniuersum:
nulla est enim ratio, ob quam dicamus B. Virginem
omnino fuisse liberam, & exemptam ab omni legis
obligatione, etiam post filij conceptionem, & partum,
quia nec ex dignitate matris Dei, hoc necessario se-
quebatur, nec ad dignitatem Virginis pertinebat,
nec specialem aliquam decentiam, vel conuenien-
tiam habebat, præsertim cum lex illa esset diuina, &
omnibus generaliter esset proposita. Sensus ergo D.
Thomæ est, decessisse B. Virginem implere legis ob-
seruantias, etiam illas, quibus reuera non erat ob-
noxia, ut in hac caeremonia specialiter accidit, pro-
pter singularem rationem, quam in sol. ad secundum
explicat, scilicet, quia in ipsis verbis legis B.
Virgo fuerat exempta, quam rationem statim fusius
explicaturi sumus.

Secundo obseruandum est, quamuis D. Thomas
prius solum dixerit, propter humilitatem debuisset
Virginem legem purificationis seruare, postea vero
tacite tres alias causas insinuare, scilicet, ut obedienti-
æ exemplum præberet, ut approbaret legem, & ut
calumniæ occasionem tolleretur, quæ omnes facile
possunt ad vnam humilitatem reuocari, nam qui
vere est humilis, & perfecte obedit legi, & optime de
illa sentit, ac sentire se ostendit, & potius vult
existimari abiectus & impurus, quam
scandalum fratribus, aut offensio-
nis occasionem tri-
buere.

Propponenda in primis est fides histo-
riæ, ex Luc. 2. capite, ubi sic habetur: Et
postquam impleri sunt dies purgationis eius
secundum legem Moysi, tulerunt illum in
Ierusalem, ut sifterent eum Domino, &c. Ex
quibus verbis, adiunctis legibus Exod. 13. & Leuit.
12. constat hoc factum esse quadragesimo die à na-
tiuitate Domini, ut Ecclesiastica etiam traditio ha-
bet. Usque ad illum ergo diem permansit B. Virgo in
Bethlehem: quid autem eo tempore, præsertim post
aduentum Magorum, factum fuerit, scriptum non
est: sed vniuersumque considerationi, contemplatio-
niq; relinquitur. Igitur prætermisso illo tempore ad
declarandum mysterium presentationis, & purifi-
cationis accedimus.

SECTIO I.

Virum debuerit B. Virgo Christum in templo præsen-
tare, ac redimere, & pro eo sacrificium offerre.

P Rincipio præ oculis habenda sunt verba dua-
rum legum, quæ ad mysterium præsens spectant.
Prior est de primogenitis, Exod. 13. Sacrifica mihi o-
mne primogenitum, quod aperit vuluam in filiis Israel, &
infra, Cumque introduxerit te Dominus in terram Can-
aanem, sicut iurauit tibi, & paribus tuis, & dederit tibi
eam, separabis omne, quod aperit vuluam Domino, & in-
fra, Omne primogenitum hominis de filiis tuis pretio redi-
mes. Illud autem pretium quantum futurum esset
explicatur Num. 18. illis verbis: Redemptio eris post v-
num mensem filius argenti quinque pondere sanctuarij.
Posterior, quæ ad omnes filios pertinebat, Leuitici
12. Mulier, si suscepto semine peperit masculum, immunda
erit septem diebus iuxta dies separationis menstruae, & die
octauo circumcidetur infantulus: ipsa vero triginta tribus
diebus manebit in sanguine purificationis suæ, & infra:
Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ pro filio, siue pro
filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pul-
lum columbae, siue turturum pro peccato, & infra: Quod si
non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet
duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holo-
caustum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos,
& sic mundabitur.

Circa has igitur leges primo omnium obseruan-
dum est, in primæarum designari quidem locum,
scilicet templum, quod solum erat oblationi sacræ
accommodatum, non vero præfigi certum diem,
quo illa oblatio primogeniti facienda erat. Verissi-
mile tamen est solitam fuisse fieri eam oblationem
eodem die, quo mater purificanda templum adi-
bat, quia neque ante illum poterat commode filius
offerri, cum mater non posset templum adire, nec
erat vlla ratio cur amplius differretur, cum oppor-
tune posset vtrique lex eadem operâ impleri. E
contrario vero in altera lege definitur tempus, ac
dies, quo illud sacrificium offerendum erat: non ta-
men in ea præscribitur, ut filius in templum & ad lo-
cum sacrificij adduceretur, vel Deo, & Sacerdoti
præsentaretur. Vnde, quando filius non erat primo-
genitus, non erat necessarium ex vi alicuius legis, ut
in templo præsentaretur: cum vero erat primogeni-
tus, quia ratione prioris legis offerendus erat in tem-
plo, simul, & præsentabatur, & sacrificium offereba-
tur. Quapropter cum Lucas dicit, Postquam impleri
sunt dies purgationis eius, secundum legem Moysi, tulerunt illum
in Ierusalem, ut sifterent eum Domino, sicut scriptum est in lege
Domini: in priori parte facit mentionem secundæ legis,

O 4 in po-

in posteriori verò primæ, & postea ad secundam legem regreditur, cum inquit. *Et ut daret hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini.* Itaque ex concursu (ut ita dicam) seu coniunctione legum evenit, ut hæc omnia eodem loco & tempore peragerentur.

Secundo obseruandum est, certum esse priorem legem latam esse ratione filij; non vero ratione matris. Nam licet non obligaret filium, sed parentes ad ipsum filium offerendum, tamen per se præcipiebatur oblatio, & sanctificatio filij, non propter sanctificationem, seu purificationem matris: sed per se in memoriam accepti beneficij, quando Deus primogenitus Egypti interfecit, ut in manu forti populum suum ex Egypto educeret. Dicebatur autem, tunc sanctificari primogenitus, non quia ab aliqua immunditia etiam legali purificaretur: sed quia speciali ritu Deo consecratur, & à rebus prophanis separatur. Ex qua explicatione satis perspicuum est, nulla ratione fuisse indecens, aut incon-

Christum in templo præsentari, & offerri, convenientissimum.

gruum, Christum in templo præsentari, & offerri, & multistitulis, ac rationibus fuisse convenientissimum. Primo enim hic applicari possunt rationes omnes, quæ supra de circumcissione factæ sunt, quæ in præsentis mysterio quodam modo magis vrgent, quia in eo nulla est umbra, vel significatio peccati: sed potius ex illo intelligitur Christum esse verum hominē ex muliere procreatum, ac vere sanctum, quia statim ab initio Domino fuit consecratus, & oblatio, quod in hoc mysterio specialiter significatum esse, inquit Amb. in Luc. in hunc modum. *Verbis legis promittebatur Virginitas partus, & vere sanctus, quia immaculatus.* Quæ verba, & alia, quæ ibi subiicit, tractavi supra disputatione de virginitate. Deinde fuit hoc specialiter expediens: tum ut Christus omnibus modis sese pro nobis in sacrificium offerret: tū etiam, ut non solum nos redimeret: sed etiam pro nobis redimeretur: primogenitus enim in templo oblatio, non ibi manebat: sed pretio redimebatur: ut eodem cap. 13. dicitur illud autem pretium erant quinque sili Num. 18. Tum etiam, ut statim ab infantia templū illud honoraret, & impleter prophetiam Aggæi. 2. *Veni desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum, magna erit gloria domus istius novissime, plusquam prima: & illud Malach. 3. Et statim veniet ad templum sanctum suū Dominator, quem vos queritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.*

Ambrosius.

Exod. 13. Num. 18.

Aggæi. 2.

Malach. 3.

Dubium. 1.

Difficultas vero est, an hæc oblatio Christi in templo etiam secundum legem Moyli, facienda fuerit. Vbi non est dubium, an hæc lex Christum obligauerit. Diximus enim supra, eo quod esset Deus, & absque virili semine de Spiritu Sancto conceptus, exemptum fuisse à totius legis Mosæicæ obligatione. Solum igitur potest dubitari, an verba illius legis iuxta formam præcipiendi, quam præ se ferunt, in Christum conveniant, quāquam eum propter alias causas non obliget. Et ratio dubij oritur ex illo verbo. *Quod aperis vulvam in filiis Israel.* Videtur enim Christus Dominus non aperuisse vulvam matris, cum natus sit integra manente eius virginitate, & ideo ex hoc capite verba legis nullo modo videntur posse Christo adaptari. In contrarium vero est, quia Lucas dixit. *Tulerunt eum in Ierusalem, ut viscerent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur:* indicat ergo Christum fuisse, ex primogenitis, qui aperiant vulvam matris, quin potius Chryf. Ambrosius. Origen. Greg. Nyssenus, & alij Patres disputatione 5. sectione. 2. citati, sentiunt Christum singulari modo aperuisse vulvam matris, & ideo hanc legem singulariter illum indicasse.

Circa hoc, prætermittam illa sententia antiquorū, quæ magis mystica est, & spiritualis (ut supra dixi) duplex potest esse dicendi modus. Primus est, verbum illud, *Qui aperis vulvam*, ab Spiritu sancto ad-

ditum esse propter Christum, ut verbis huius legis nullo modo comprehenderetur, quia aperire vulvam proprie, & in rigore significat, more confecto, & ordinario nasci, vias, & meatus generationis perficere aperiendo. Quomodo dixit Hormisdas Papa, epist. 1. c. 3. Christum non aperuisse vulvam matris: & hanc expositionem videtur indicare Beda, Luc. 2. licet subobscure: & Cyrillus Ierosolymit. homil. de occurssu Domini dicens. *Samuel quidem, & Isaac, & simuletiā Iacob, & Ioseph, & alij multi, qui præter spem nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt in steriles vulvas matrum, Sancti Domino vocati sunt: Christus autem solus ex solo virginitate, cum virginales portas non aperuisset, non est sanctus Domino, sed Sanctus sanctorum, & Dominus dominorū, & Deus Deorū, & primogenitus primogenitorū, Rex regnantū, & vocabitur, & credetur, & nunc in templo à Si-*

Hormisdas. Pap.

Cyril. Ieros.

meone predicabitur. Et hæc sententia est probabilis, quia verba legis in proprietate sermonis intelligenda sunt. Item quia ex villius verbi filius masculus, qui post feminam nasceretur, quamvis inter masculos esset primus, non comprehendebatur hac lege, nec erat offerendus in templo, quia non aperiebat vulvam matris: sed inueniebat apertam ex priori partu feminæ, ut Caietan. Lippomanus, & Oleaster, & alij exposuerunt, ergo maiori ratione Christus, licet fuerit primogenitus, cum non aperuerit vulvam matris, nullo modo fuit verbis legis comprehensus. Neque huic expositioni obstant verba Lucæ. Solum enim significare voluit Christum fuisse oblatū in templo, ut in eo servaretur, quod de primogenitis aperientibus vulvam in lege statutum erat, non quia hæc verba ad ipsum pertinerent: sed quia cum reuera esset primogenitus, & mysterium natiuitatis eius ignoraretur, decuit illam legem in eo obseruari.

Respons. 1. vera.

Caietani Lippom. Oleast. Christus lege de præsentatione non comprehensus.

Alter dicendi modus esse potest, ut verbum illud: *Qui aperit vulvam*, non in ea proprietate, & quasi materiali significatione sumatur, videlicet ut necessarium fuerit ad obligationem illius præcepti aperiendi vulvæ fieri ex filij natiuitate: sed ut nihil aliud sit aperire vulvam, quam primo exire per vulvam. Quāquam enim ab illo effectu, qui naturaliter fieri solet à filiis, qui primo exeunt ab utero matris, eo nomine appellentur primogeniti: tamen id, ad quod significandum translata videtur illa vox, solum est, ipse filius, qui absolute est primogenitus, seu qui primo exit ex utero, siue materialiter rūpat claustrum matris, siue non. Et iuxta hanc exponendi rationem Christus erit primogenitus adaperiens vulvam, & ita verbis quidem legis comprehendetur, quamvis lege non obligetur. Et hunc dicendi modum indicat Rupertus, lib. 2. de Trin. & operibus eius in Exod. cap. 24. & Abulenſis, cap. 13. Exodi, in principio, & eum sequutus est Iansenius, cap. 10. Concordiæ. Et est probabilis: prior tamen sicut simplicior, ita & altior, & proprietati literæ magis consentaneus videtur.

Respons. 2. probabilis.

Rupert. Abulenſ. Iansen.

Tertio principaliter circa posteriorem legem obseruandum est, ambiguum esse verbum illud, *pro peccato*, simpliciter enim ponitur, & non explicatur an ad matrem, vel ad filium referendum sit. Vnde consequenter manet ambiguum, an hæc lex saltem quantum ad sacrificium offerendum pro peccato, filium, vel matrem respiciat, id est, an posita sit propter aliquam matris, vel potius propter filij sanctificationem. In qua re duplex etiam potest esse dicendi modus: Primus, verbum illud referendum esse ad matrem, pro cuius peccato hoc sacrificium offerebatur, atque ita legē hanc nullo modo ad Christum pertinuisse: sed ad Virginis purificationem, de qua in sequenti sectione dicendum est. Huius sententiæ est Lyra, Leuit. 12. quam ibidem sequutus est Abulenſis, quæ. 23. & 30. & Caiet. ibi, & Iansen. cap. 10. Concordiæ. Et potest fundari primo in sequentibus verbis. *Et traderet sacerdoti, qui offeret illam*

Dub. 2.

Nic. Lyr. Abulenſ. Iansen.

COTATI

coram Domino, & orabit pro ea: quæ verba non obscu-
re indicare videntur feminam esse, pro qua sacer-
dos offerrebat hoc sacrificium, sicut pro ea orabat, ut
mundaretur. Secundo, quia (ut ait Caietanus) regu-
lare est, ut offerens pro peccato, intelligatur offerre
pro peccato suo. Tercio, quia filius non habebat pec-
catum, pro quo offerretur: originale enim iam sup-
ponebatur per circumcisionem deletum, vel in femi-
nis per aliud remedium illis accommodatum. Quod
si ab iis authoribus inquiras, quod sit hoc peccatum
femine, pro quo hoc sacrificium offerrebat? A-
bulensis, & Caietanus, respondent nullum in parti-
culari, sed in communi pro peccatis, à quibus nemo
est immunis. Sed hoc duriusculum est: nam hæc spe-
cialia sacrificia semper ad specialem maculam de-
lendam instituebantur. Lyranus respondet, offerri
pro peccato libidinis, quod in coitu, quantumvis li-
cito regulariter admiscetur, saltem secundum ali-
quam venialem inordinationem. Sed neque hoc
placet: tum, quia hoc peccatum non necessario, ne-
que semper committitur: tum etiam, quia eadem
ratione instituendum esset sacrificium pro simili
peccato viri: tum denique, quia si quod est huius-
modi peccatum, non in partu: sed in conceptione
committitur, prius ergo expiandum esset, nec oportu-
ississet partum expectare. Burgenis ergo, & Ianse-
nius respondent, hoc non esse peccatum aliquod,
quod sit vera culpa: sed esse legalem immunditiam,
vel irregularitatem ex sordibus puerperij, & fluxu
sanguinis contractam. Sed licet hæc expolitio recte
explicata probabilis sit, interrogare ab his au-
thoribus possumus, cur non possit similiter ex-
plicari de peccato filij? id est, pro immunditia le-
gali, & irregularitate contracta ex immunda natiui-
tate.

Aliter modus exponendi verbum illud, *pro pecca-*
to, est ut ad prolem referatur, ita, ut illud sacrificium
esset propter aliquod peccatum prolis expiandum,
ita docuit Augustinus libr. questionum in Leuiti-
cum, questione 40. quem hic articulo tertio Diuus
Thom. & Caietanus sequutus est, & Glossa ordina-
ria Leuit. duodecimo, & ibi Hugo Cardinalis, Ru-
pertus libr. secundo in Leuiticum cap. decimo sexto
Beda, & Euthymius Luca secundo, Sanctus Eligius
homilia de Purificatione. Augustinus fundatus
videtur in verbo illo Leuitici. *Cumque expleti fue-*
rint dies Purificationis sue, pro filio, siue pro filia, deferet
agnum anniculum, &c. Non ignorauit tamen Augu-
stinus posse facile responderi, verbum illud, *pro fi-*
lio, siue pro filia, non esse construendum cum sequen-
ti verbo, *Deferet agnum, &c.* sed cum antecedenti sci-
licet, *Cum expleti fuerint dies Purificationis*, ita ut sen-
sus sit, cum expleti fuerint purificationis dies desi-
gnati pro filio, siue pro filia, deferet agnum in ho-
locaustum. Cum hancigitur expositionem, quæ pla-
ne literalis est, Augustinus videret, adiunxit verba
Lucæ capite secundo. *Cum inducerent puerum Iesum*
parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro
eo: quibus indicatur pro eo oblatum fuisse sacrifi-
cium. Sed hæc etiam verba per se sumpta non ad-
modum cogunt, quia referri possunt, non ad hanc
legem; sed ad alteram supra expositam. Induxe-
runt enim eum in templum, ut pro eo facerent, se-
cundum consuetudinem legis, id est, ut illum præ-
sentarent, & offerrent Deo. Sed obstat huic expo-
sitioni, quod Ecclesia in officio Purificationis, Re-
sponsorio secundo, & tertio primi nocturni, aliter
videtur exponere, dicens: *Obtrulerunt pro eo Domino*
par turturum, aut duos pullos columbarum. Quæ verba
torqueri quidem possunt ad improprios sen-
sus, ut pro eo dicatur oblatum sacrificium, id est, pro-
pter Natiuitatem eius, seu occasione illius: tamen
in rigore multum fauent huic sententiæ: quæ (quid-
quid nimis licenter dicat Iansenius) valde proba-
bilis est, præsertim cum sit grauiusimorum Patrum,

A Oportet tamen illam conuenienter exponere: nun-
quam enim ij sancti dixerunt offerri hoc sacrifi-
cium pro peccato originali prolis. Nam licet Au-
gustinus dicat hic indicare vitiatam originem ex
Adamo, & prolem in iniquitatibus esse conceptam,
propter quod Diuus Thomas dixit hoc sacrificium
fuisse ad expiationem peccati, in quo proles erat con-
cepta, & nata: nihilominus non existimo loquutos
fuisse de peccato originali quoad culpam eius, quam
vbiq; docent solitam fuisse auferri per circum-
cisionem, loqui ergo videntur de immunditia con-
tracta ex vi conceptionis impuræ, ac libidinose,
& natiuitatis sordidæ, & (ut ita dicam) sanguinolenta.
Nam quia tota hæc corruptio ex infectione pec-
cati orta est, ideo sacrificium illud dicitur esse pro
peccato.

Quocirca quasi tenendo mediam viam inter
has sententias, vel alias conciliando, probabiliter
censo illud verbum, *pro peccato*, neque ad solam
matrem, neque ad solum filium, sed ad utrumque
esse referendum. Quod sane videtur Augustinus in-
dicasse his verbis. *Cur ergo non illud, quod natum est,*
purgari dicat Scriptura per hoc sacrificium, sed ipsam, quæ pe-
perit? an ad ipsam quidem, vnde illa origo trahebatur, rela-
ta purgatio est propter sanguinis fontem? non poterat tamen
sine ipsius satus purgatione, qui ex ipso sanguine exortus est.
Et eandem sententiam indicat Origenes homilia 14.
in Lucam. Vbi enim nos legimus, *Cum impleri essent*
dies purgationis eius, ipse legit, *dies purgationis eorum*, ut
habent nonnulli codices Græci, & ad utrumque,
matrem scilicet, & prolem purgationem refert. Ad
quod magis explicandum, conferre potest doctrina,
quam Iansenius affert: cum in Scriptura dicitur offe-
rendum esse aliquod sacrificium *pro peccato*, non sem-
per intelligi illud sacrificium offerendum esse in sa-
tisfactionem, ac remissionem alicuius culpæ: sed
illam vocem esse compositam ad significandum
quoddam genus sacrificij instituti ad quamcunque
expiationem, ut ex Leuitic. decimo quarto, & de-
cimo quinto, & ex aliis locis constat. In hac ergo
lege præcipiebatur femine, ut tam pro se, quam
pro filio offerret holocaustum in gratiarum actio-
nem, & sacrificium pro peccato, ad suam purgatio-
nem, & satisfactionem filij, qui speciali modo tunc
Deo dicabatur. Nam licet per circumcisionem ma-
sculi sanctificarentur: tamen neque illa cæremonia
fuerat peculiariter in lege Moyli instituta: sed an-
tiquior, nec erat generalis omni proli, & habuit
aliam propriam, & specialem rationem institu-
tionis, & ideo conueniens fuit, ut per speciale le-
gis sacrificium statim filij sanctificarentur legali san-
ctificatione, ac Deo consecrarentur, vel certe, ut
magis, ac magis mundarentur, ac liberarentur à
reliquis originalis peccati, ut Hugo Cardinalis ad-
notauit, & indicauit Euthymius supra dicens:
Iussit lex, ut darent par turturum, propter pueri temperan-
tiam. Est enim turtur animal castissimum, aut duos pullos
columbarum, propter eius fecunditatem. Ex quibus o-
mnibus intelligere licet, hanc legem obseruatam
esse à Virgine, non solum propter se: sed etiam pro-
pter filium. Itaque non solum mater, sed etiam fi-
lius huic legi se subiecit: quamquam multis nomi-
nibus ab illa esset liber, & specialiter, quia nulla indi-
gebat sanctificatione, nec propria, nec legali. Potuit
tamen holocaustum, quod erat in gratiarum actio-
nem, proprie pro illo offerri, sacrificium autem pro
peccato, non ita proprie, si secundum specialem ra-
tionem, & intentionem suam consideretur. Nam
quatenus omne sacrificium continet cultum Dei, &
potest in gratiarum actionem offerri, sic poterat et-
iam tale sacrificium pro Christo offerri: imo ab ipso
met offerrebat, etiam in satisfactionem pro totius
naturæ peccato.

Quarto & vltimo obseruandum est, in lege præ-
ceptum esse, ut in hoc holocausto agnus offerretur:
paup;

Caietan.

Burgenis
Iansen.Augustin.
D. Thom.
Caietan.
Gloss. Ord.
Hugo Card.
Roper.
Beda.
Euthym.
Bilgus.

Luc 2.

Iansen.

August.

D. Thom.

Responsio.

probabilis.

Responsio

vera.

August.

Origenes

Iansen.

Leuit. 14.

et 15.

Hugo Card.

dim.

Euthym.

pauperibus tamen fuisse permiffum, vt loco agni offerrent vnum pullum columbæ, seu turturum in holocaustum: alterum vero pro peccato. Lucas ergo Euangelifta, vt denotaret parentes Chrifti obtuliffe facrificium pauperum, nulla agni mentione facta, inquit: vt darent hostiam, secundum quod scriptum est in lege Moysi, par turturum, aut duos pullos columbarum. Est autem obseruatione dignum, cur Euangelifta non definite: sed sub difunctione eorum oblationem retulerit, lex enim sub difunctione fuit lata, quia voluit hoc offerentium voluntati relinquere, tamen in effectu non seruabatur, nisi definite alterum eorum offerendo: cum ergo Lucas non legislatoris, sed historiographi munus exerceat, cur non definite retulit, quid Virgo obtulerit? Reuera nulla alia est ratio, nisi quia solum voluit significare Virginis paupertatem, quod nobis esse poterat vtile. Nam quod obtulerit turturum, aut pullum columbæ, nihil ad nostram institutionem referebat. Addit vero Abulenf. Leuit. 13. quæstio. 29. Beatam Virginem non propter paupertatem, quam reuera pateretur, id est, quia esset impotens ad offerendum agnum: sed propter paupertatem, id est, vt affectum paupertatis demonstraret, & vt filium, quem offerbat, paupertatis amatorem esse significaret, ideo non agnum, sed turturum obtulisse. Et addunt aliqui mysterium aliud; scilicet, quia cum verum agnum offerret, non oportebat figuratiuum agnum offerre. Confirmat autem Abulenf. suam sententiam, quia Beata Virgo habuit quinque filios, quibus Chriftum redimeret, ergo etiam potuisset agnum emere, si voluisset. Præterea confirmatur, quia paucis ante diebus dono acceperat à Magis aurum, & alia, quæ erant sufficientis valoris ad emendum agnum.

Abulenf.

Turturum
Virgo cur
obtulerit, &
non agnum.

Sed hæc coniecturæ, & mysticæ rationes ita sunt accipiendæ, vt literalis sensus non corrumpatur. Certum est itaque Beatam Mariam impleuisse legem vere, ac proprie, ac si ea obligaretur: verba autem legis erant: Quod si non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, &c. oportet ergo, vt hæc verba ad literam vera sint in Virgine: alioquin non obseruasset legem. Verba autem illa moraliter intelligenda sunt, si non posset commode, & iuxta statum suum, & hoc sensu fatendum est Virginem non potuisse: habebat enim tenuem substantiam, & extra patriam multis diebus peregrinabatur, & ideo licet absolute posset: non tamen moraliter iuxta statum suum, & ideo non tenebatur in rigore offerre agnum, etiam si aliàs fingamus lege obligari. Hoc autem posito, sunt optimæ duæ rationes adductæ, ob quas elegit potius offerre pauperum oblationem, quam diuitum. Tum etiam propter humilitatem, quia libenter se pauperem ostendebat, ac profitebatur. Coniectura autem illa de quinque filijs non cogit, nam potius, quia oportuit expendere quinque filios in redemptionem filij, pro vt absolute, & sine vlla remissione in lege statuebatur, ideo non erat ei tanta facultas, vt simul posset commode agnum offerre. Ad alteram vero coniecturam de oblatione facta à Magis dicitur, vel dona Magorum non fuisse magni valoris, & quantitatis, vel magna ex parte Virginem, & Ioseph alijs pauperibus ex eis subuenisse. Ac denique (quidquid de hoc sit) non mutauit statum Virginis, ac pauperem conditionem, quod eo tempore aliquam maiorem pecuniæ copiam haberet, poterat enim prudenter eam in futuros vsus reservare.

Origenis
sententia
singularis.

Non prætermittam in fine huius sectionis aduertere singularem quandam sententiam Origenis, ne fortasse aliquis in eam offendat. Ille enim de hac Virginis oblatione sermonem habens homilia 14. in Lucam, sic inquit: Turturum par, & duos pullos columbarum pro Salvatore videmus oblatos, ego, & aues istas beatas puto, quæ pro ortu Domini oblate sunt. Et quomo-

do asinam Balaam miror, & felicitate accumulo; quia digna fuerit non solum videre angelum Dei, sed etiam ore referato in humanum sermonem erumpere: sic multo amplius has volucres predico easque fastollo; quod pro Domino nostro, & Salvatore oblate sunt. Vt offerrent pro eo par turturum, aut duos pullos columbarum. Nouum quid forsitan videat inferre: sed pro maiestate rei parum dignum. Sicut noua fuit generatio Saluatoris non ex viro, & muliere, sed ex solatantum Virgine, sic & par turturum, & duo pulli columbarum non fuerunt tales, quales oculis carnis aspicimus: sed qualis Spiritus sanctus in specie columbæ descendit, & venit super Salvatore, quando in Iordanem baptizatus, tale fuit & par turturum. Non erant volucres ista, vt iste quæ per aerem volitant, sed diuinum quiddam, & humana contemplatione augustius, sub specie columbæ, & turturis apparebat, vt non talibus victimis, quilibet omnes homines, ille, qui pro toto mundo nascebatur, & pati habebat, coram Domino mundaretur: sed vt dispensatio eius noua omnia, ita etiam nouas haberet hostias secundum voluntatem omnipotentis Dei. Hæc fortasse ab Origine dicta fuerunt in aliquo sensu metaphorico ad innuendum hoc facrificium, quatenus à Virgine, & pro Christo oblatum est, singularem habuisse excellentiam, ac specialis Spiritus sancti prouidentia fuisse ordinatum: alioqui tamen de fide certum est, aues illas fuisse veras, quales ab alijs offerri solebant. Hoc enim veritas, & proprietates Scripturæ requirit, & Origenes in hac parte suspectus est, facile enim, literalis sensu Scripturæ relicto, ad metaphoricum diuertit.

SECTIO II.

Utrum ex necessitate, vel obligatione legis Beata Virgo, ad templum purganda venerit.

Non est quod in controuersiam vertamus, an Beata Virgo sanctæ ac conuenienter egerit, legem Purificationis obseruans. Quoniam (vt eleganter Bernardus dixit sermone 3. de Purificatione) non est dissimilis ratio Purificationis matris, & filij Circumcisionis. Sicut enim decuit, vt filius, etiam si impurus, ac peccator esset existimandus, legem seruaret, vt humilitatem, ac obedientiam profiteretur, omnemque scandalum occasionem vitaret; ita ob easdem causas oportuit Virginem purificari. Etsi itaque (inquit Bernard.) Beata Virgo, inter mulieres tanquam vna earum, nam & filius tuus sic est in numero puerozum.

Bernard.

Cum ergo constet hoc fuisse conueniens, quærimus an etiam fuerit necessarium. In qua quæstione duæ includuntur: prima, an causa, seu ratio huius legis in Beata Virgine inuenta fuerit, vt propterea censenda sit sub lege comprehensa: altera est, an verba legis ad ipsam pertineant, solent enim leges obligare, etiam si ratio earum in particulari cesset. Priorem quæstionem late tractat Abulenf. Leuitic. 12. quæstio. 2. & sequent. & opinatur rationem propter quam lex illa introducta est, in Beata Virgine inuentam fuisse. Nam illa lex lata fuit propter immunditiam corporalem parturientium ex fluxu sanguinis prouenientem, vt patet ex illis verbis: Ora-
bit pro ea sacerdos, & sic mundabitur à profluuii sanguinis sui. Sed licet Beata Virgo in suo partu mundior fuerit alijs foeminis; non tamen omnino caruit fluxu sanguinis, ergo ratio legis in ea vixit: Sed hæc ipsamet ratio oppositam sententiam veram esse demonstrat: ostendimus enim supra disputatio. 13. sectio. 2. partum Virginis fuisse purissimum, omnique fordis immunem, & à fluxu sanguinis liberum. Quam esse communem Patrum sententiam, & rationi valde consentaneam ostendi supra citato loco. Vnde eleganter Bernardus dicto sermone: Nihil in hoc conceptu; nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum. Nimirum cum proles ista fons puri-

Abulenf.

Macula in
Virgine nulla
Purificationis indi-
ga.

Bernard.

puritatis sit, & purificationem venerit facere delictorum, quid in me legalis purificatio observatio, quae purissima facta sum, ipso partu immaculato? Et Eusebius Emisenus sermone de Purificatione. Quamvis, inquit, purificationis dies ad Beatam Mariam Virginem non pertinerent: expectavit tamen ipsa, donec omnes purificationis dies complerentur, quos non sibi, sed aliis mulieribus lex constituerat. Non enim de ea dictum fuerat, omne sanctum non tanget, quae ipsum sanctum sanctorum in gremio tenebat, in sinu fovebat, & virgineo lacte nutrebat. Et Sanctus Eligius. Nequaquam immunda iudicatur, quae sancto Spiritu obumbrante totius munditiae, & sanctitatis auctorem genuisse probatur, & similia habet Anselmus in hoc Lucae Evangelium. Sed omnium gravissimum Cyrillus Alexandrinus libro secundo de fide ad Reginas, parum à principio, ubi ex sua, & cuiusdam antiqui Episcopi, cuius nomen non refert, sententia, haec profert verba. Quod si, qui Deus secundum naturam est, virgineus Dei Filius, servit formam indutus, sacraque Virginitatis primogenitus appellari non dignatus, semetipsum redemptionem pro omnibus tradidit: clare patet, in quantum impietatem probabantur Ariani, qui Deiparam Mariam in sacrificiis, quae pro puerperis ex lege offerri mos erat, opus habuisse asserunt. Sit igitur constans, ac certum, Beatam Virginem nullam habuisse maculam, propter quam purificationem indigeret.

Reliquum est explicemus, an verbis legis fuerit comprehensa. Fuit enim fere omnium Patrum, qui hanc legem explicarunt, conuersa sententia, non absque mysterio, & singulari Spiritus sancti providentia additum esse in ea verbum illud, *Mulier, si suscepto semine peperit masculum*: ut indicaretur, hac lege non esse comprehensam illam mulierem, quae absque suscepto semine masculum pareret. Ita ponderavit Origenes homilia octava in Leviticum, Rupertus libro secundo in Leviticum capite decimo sexto, Eusebius Emisenus, Sanctus Eligius, Bernardus, & Laurentius Iulianus in citatis concionibus de Purificatione, & Theophylactus Luca secundo. Bene, inquit, dixit secundum legem Moysen, secundum veritatem nulla necessitate adstringebatur, dictum enim est in lege, *mulier, quae suscepto semine conceperit*, &c. Similia fere verba habent Euthymius, & Beda ibi, quos sequutus est Caietanus ibi. At vero Abulensis in cap. 12. Levitic. quaestione secunda, hanc sententiam rejicit coniecturis quibusdam, & rationibus parum virginitatis. Summa earum est, quia sine causa legislator intenderet illo verbo excipere Beatam Virginem, cum illa exceptio nullius futura esset utilitatis, quia nec B. Virgo illa futura erat, nec aliis constare poterat eam absque semine concepisse. Hanc vero sententiam amplexi sunt moderni expositores, qui Hebraicarum literarum peritiores sibi videntur. Oleaster in Leviticum, Ianfenius capitulo decimo Concordiae, & inclinat etiam Caietanus super Leviticum. Me autem coniectura Abulensis nihil mouet, valde enim vtile esse potuit, quod admiranda Virginis Conceptio, tanto antea tempore fuerit à Moysse prophetice indicata. Quod vero ad phrasim Hebraicam pertinet, licet fortasse verum sit, semen, saepe non significare principium generationis, sed prolem ipsam, & ideo, *facere semen*, idem esse quod *generare*: tamen, si consideremus nullum verbum esse in Scriptura sine mysterio, & legiflatorem utrumque verbum posuisse, verisimile est non sine causa id fecisse: sed ad indicandum aliquod mysterium, praesertim cum septuaginta interpretes non vertant. *Mulier, quae fecerit*, sed, *quae susceperit semen*, quod proprie ad principium generationis refertur. Et Hieronymus hanc retinens interpretationem, ita sentire visus est. Nec factum existimo absque speciali DEI providentia, quod vulgata editio tam aperte hoc mysterium indicauerit, quodque tot annis in Ecclesia fuerit receptum;

A non igitur est à viris Catholicis, ac piis tam facile contemnendum. Addo, quamvis phrasim illam Hebraicam idem significet, quod *prolem concipere, vel emittere*, vel (ut aliam rem explicandam dicunt) idem sit, quod *seminificare*: nihilominus si verbi, & locutionis vim, & etymologiam consideremus, proprie significare, prolem emittere ex concepto semine, ergo quacunque ratione exponatur, est locus praedicto mysterio. Denique omnes fatentur, Beatam Virginem non fuisse obligatam hac lege, ut videre licet in citatis Patribus, & in Chrysostomo homilia de occurso Domini, solus enim Abulensis hoc in dubium revocare ausus est, dicens obligatam quidem fuisse ex vi verborum legis: an vero re ipsa fuerit obligata, vel alia via, aut ratione fuerit exempta, incertum esse, & ex diuino arbitrio, & dispensatione pendere. Ianfenius autem videns hoc aduersari communi sensui Ecclesiae, & Sanctorum, prudentius quidem, fortasse tamen minus consequenter dixit, licet verba legis Virginem comprehendere possent, ac ligare; nihilominus tamen illam non obligasse: tum quia in ea cessauit ratio legis, non solum quia sordibus puerperij caruit, sed etiam, quia ipsum auctorem sanctitatis, & munditiae peperit: tum etiam, quia peperit Deum, qui supra omnem legem erat. Haec tamen rationes (si recte expendantur) non sufficiebant, ut Beata Virgo non obligaretur lege, si verbis legis comprehenderetur. Nam cessante fine legis in particulari, non cessat obligatio legis, & quod filius fuerit omni lege superior, quia Deus erat, non ostendit idem esse matri attribuendum, alioqui totius veteris legis obligatione Virgo libera fuisset, quod nulla ratione nititur. Ut ergo firmo, ac constanti fundamento dicamus Beatam Virginem non fuisse hac lege obligatam, asseramus necesse est verbis legis non fuisse comprehensam.

Circa quae de hoc mysterio desiderari possunt, legantur in homiliis sanctorum Patrum, & in expositionibus Evangeliorum, & specialiter de reuelatione facta Simeoni, & Annae nonnulla tetigimus supra disputatione decima quarta, sectione prima, ubi sanctos Patres, qui de hac rescripserunt, indicauimus praesertim Chrysostomum, Gregorium, Nissenum, Cyrillum Ierosolymitanum, ex quibus colligere licet, quae antiqua in Ecclesia huius mysterij celebratio, ac festiuitas, & vnde duxerit Originem caeremonia benedicendi, ac accendendi cereos in hac festiuitate, quae tempore etiam Cyrilli Ierosolymitani erat in usu, *Leti, inquit, hodie lampades ornemus, iamque filij lucis vere luci Christo offeramus. Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine resplendamus*. Legatur Albinus Flaccus libro de Diuinis officiis, caput de Purificatione, ubi dicit, Ecclesiam inter alias causas introduxisse hanc caeremoniam ad mutandam lustrandi consuetudinem, quam Gentes obseruabant, dicantes hunc mensem Deo Februo, ut Augustinus etiam rescribit libro septimo de ciuitate, capite septimo, & eandem rationem habet Beda in libro de ratione temporum, & latius Innocent. 3. sermone de Purificatione, & plures alias rationes asserit Eligius dicta homilia 2. de eadem festiuitate.

Ultimò obseruari hoc loco potest, legem hanc de Purificatione, sicut alias caeremoniales omnes veteris legis, iam cessasse; permittum tamen esse ab Ecclesia, ut si feminae velint post partum abstinere aliquamdiu ab ingressu Ecclesiae, & postea deferre prolem, ut pro ea ad Dominum preces fundantur, possint id facere, ut patet ex capite vnico de Purificatione post partum. Oportet tamen, ut omnis superstitio seruandi legem veterem abiciat, solumque fiat causa religionis, & ob reuerentiam loci sacri, & in hunc sensum pie interpretanda sunt quaedam verba,

Chrysost.

Ianfen.

Chrysost.

Grego. Nys.

Cyril. Ierosol.

Mos bened.

dicendi, &

accendendi

cereos in die

Purificatio-

nis vnde ore

tina.

Alb. Elac.

August.

Beda.

Inn. 3. Papi.

Lex veteris

de Purifica-

tione puer-

peram esse

sancta.

Euseb. Emis.

Eligius.

Anselm.

Cyril. Alex.

Origen.

Rupert.

Euseb. Emis.

Eligius.

Bernard.

Laur. Iust.

Theophyl.

Euthym.

Beda.

Caietan.

Abulens.

Oleaster.

Ianfen.

Caietan.

Hierony.

Virgo lege

de Purifica-

tione lae

non fuisse co-

prehensa.

verba quæ in Missa AEthiopum leguntur in benedictione puerperæ, in hunc modum: Tu Domine instruxisti Moysen seruum tuum in lege tua, & docuisti eum constitutionem mundam, quæ conuenit omni femina, quæ peperit, & infra, Quæsumus pro ancilla tua, quæ seruauit constitutionem tuam, & optat ingredi in sanctum tabernaculum tuum, &c. Intelligitur enim seruasse constitutionem, quantum ad similitudinem quandam externæ ceremoniæ, non quoad propriam rationem, & obligationem legis.

DISPUTATIO XVII.

In tres Sectiones distributa.

De reliquis mysteriis vitæ Christi usque ad annum ætatis eius trigessimum.

Explicato purificationis mysterio, ac reliquo tempore vitæ Christi prætermisso, disputationem de baptismo eius statim aggreditur D. Thom. nos vero, priusquam ad illius mysterij explicationem accedamus, duo præstanda duximus. Primum enim, ut historiam feriem melius texendo, nihil, quoad fieri potest, intactum relinquamus, de Saluatoris infantia, deque reliquo vitæ tempore ab Euangelistis prætermisso, pauca dicemus. Deinde, quoniam reliqua mysteria vitæ Christi minus coniuncta sunt cum disputatione de Beata Virgine, absoluentis omnia, quæ ad illius excellentiam, & dignitatem spectare videbuntur. Quibus finitis reliqua vitæ Christi mysteria, & cæterarum quæstionum D. Thomæ explicationem persequemur.

SECTIO I.

Cur Christus in Ægyptum fugere voluerit.

Matth. 2.

Matthæus Euangelista, c. 2. post narratam trium Magorum historiam, statim subiungit. Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. In quibus verbis significari videtur statim post discessum Magorum, nullaque mora temporis interposita Christum in Ægyptum fugisse. Si tamen, quæ supra dicta sunt, recolamus, necesse est, ut multi dies intercesserint. Diximus enim supra Magos adorasse Christum decimotertio die ab eius natiuitate: ex Luca autem capit. 2. constat, quadragesimo die fuisse Christum in templo oblatum, & postea reuersos esse parentes eius in Galileam, in ciuitatem Nazareth: & verisimile est aliquo tempore ibi habitasse, constat igitur plures dies, & fortasse aliquot menses præcelsisse, antequam Beata Virgo discederet in Ægyptum, quamuis incertum sit, quantum illud tempus fuerit. Verbum ergo illud Matthæi, Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini, &c. positum est ad historiam continuandam, non ad indicandum statim post reditum Magorum hanc reuelationem fuisse subsequutam. Dicere verò posset aliquis, reuelationem quidem esse factam Iosepho statim post discessum Magorum, ante purificationem: illum vero expectasse conueniens tempus fugiendi. Quod videtur insinuare Anselmus Matth. 2. dicens: Quamuis timerent Herodem, tamen non sunt ausi transgredi legem, quin ad templum puerum deferrent, ubi Simeon accepit eum in vlnas suas, & Anna de eo multa prophetauit. Sed hoc nullo modo dici potest, repugnat enim consequentibus verbis Euangelij. Matth. Qui conuersus accepit puerum, & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum. Vbi omnes sancti contemplantur summam

Luc. 2.
Quo tempore Christus in Ægyptum secesserit.

Obiectio.

Anselm.

Responsio.

diligentiam, & obedientiam sancti Iosephi, quia subito, & absque vlla mora Angelicæ monitioni paruit, & ita omnes expositores hanc reuelationem ponunt factam, ut minimum post purificationem. Et quamvis Iansenius in Concordia indicet factam esse antequam redirent Nazareth, post præsentationem templi, & expressius Caietan. id affirmet Matth. 2. motus coniectura probabili, non tamen efficaci, ut videbimus: tamen (si attente Euangelium Lucæ confideretur) contrarium verius apparet, ut Euthymius ibi adnotat, & senserunt Tatianus, & Ammonius Alexandrinus in harmoniis Euangeliorum, & colligi potest ex Origine homilia vigesima octaua in Lucam, & Anselmus (si recte pendatur) in eadem est sententia. Nam post verba supra citata subiungit. Quo facto secesserunt in Nazareth, & cum rumor de puero iam inciperet latari, mittitur Angelus Gabriel, qui in Ægyptum faciat puerum deportari. Vbi indicat (quod Ammonius etiam supra notauit) ante præsentationem in templo Herodem non fuisse commotum, nec cepisse querere Christum ad interficiendum, postea vero, cum ex ijs, quæ in templo Simeon & Anna publice de Christo prædicauerant, adiunctis alijs, quæ præcesserant, rumor de illo percrebuisse, cepisse illum magis pertimescere, & contra Christum ira incitari, ideoque missum esse Angelum, qui Iosephum admoneret. Quod ergo Anselmus dixerat parentes Christi timuisse Herodem etiam ante Purificationem, non est intelligendum, ac si timor ille ex reuelatione ab Angelo facta, ortus esset: sed quia ex humana coniectura, & prudentia, cum ardenti amore ad Christum coniuncta, & diligenti cura custodiendi illum, suspitionem aliquam, vel timorem concipere poterunt.

His ergo positis inquirendum occurrit: quæ fuerit necessitas fugiendi in Ægyptum. Et est ratio dubij, qua Herodes non iussit interfici omnes infantes Regni sui, sed solum in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, Christus autem, & parentes non habitabant Bethlehem, sed Nazareth: ergo nullum erat periculum, quod esset Christus interficiendus: non ergo erat, quod hac occasione arrepta, fugerent in Ægyptum. Eo vel maxime, quod Deus, a quo illa reuelatio profecta est, iam præuiderat quo in loco innocentium cades futura essent, & præstierat non fuisse futuras in Nazareth. Et confirmatur, quia quando Ioseph rediit ex Ægypto propter timorem Archelai filij Herodis diuerit à Iudæa ad ciuitatem Nazareth, existimans ibi se futurum omni periculo liberum, ac securum, ergo eadem ratione potuisset ibi manere ante discessum. Addunt infideles, si Christus verus Deus fuit, quid oportuit fuga vitæ consulere? Imo quid potest esse iniquius (aiebant Nestoriani apud Maxentium dialogo primo) quam ver credatur DEVS propter hominem fugisse in Ægyptum.

Dicendum vero est primo, proximam, & litteralem causam, seu rationem huius itineris fuisse ad vitandum periculum mortis, quod ex insidijs Herodis Christo Domino imminerebat. Erat enim à Deo prædefinitum, ut non in infantia, sed in adultæ tate post prædicatum Euangelium pro hominibus moreretur, & ideo (ait Fulgentius sermone de Epiphania) Dignatus est in Ægyptum fugere, ut postea crucem dignaretur ascendere: faciet enim (ut subdit infra) eum mori benignitas propria, non malignitas aliena. Neque huic rationi obstat obiectio facta: quia in primis, licet potuisset Christus potentia, ac maiestate sua non solum Herodis insidias impedire, sed etiam regno illum, vitæque priuare: noluit tamen potestate vri, sed dignatione. Ut enim notauit Eusebius, li. 9. de demonstr. Euangel. demonstr. 4. Non decebat Saluatorem adhuc puerum miracula exordiri, atque ante tempus diuinam ostentare virtutem. Vnde recte Fulgen. fugit, inquit,

Iansen.

Caietan.

Euthym.

Tatian.

Ammon.

Alex.

Anselm.

Ammon.

Christus in Ægyptum

cur fugit.

Fulgens.

Euseb.

Fulgen.

Petr. Chrys.

inquit,

1. Reg. 21. 6.
12.
3. Reg. 17.

Hieron.
Matth. 2.

1. Reg. 21. 6.
12.
3. Reg. 17.

Zufob.
Emiffen.
lanfen.
Eug. Chry.
fium Egi.
ptum ab O.
fua prophetia
pronunciata

inquit, non formidine humana sed dispensatione Diuina, fugit non neceffitate, fed potestate. Et eleganter Petr. Chryfologus sermon. 150. Quid est, inquit, quod sic caelestis causa vifitatur, vt humanus fe confundat auditus, laffetur animus, labores intelligentia, sensus hebetetur, fides nutet, spes vitubet, credulitas ipsa succumbat, persequente homine Deus fugit, fauiente terra caelum trepidat, & pauor patris filio fugiente monstratur, Dauid persequente Saul ad Iudaeam confugit, recepti vicinia domus vnius vidus Helia fufficit ad latebras, Christo fugiente locus deest, prouincia deficit, non subuenit patria, & quae sequuntur vique illud, Euangelista igitur referendo talia videtur excitate hereticorum latratu. Causam vero, & mysterium explicans subiungit inferius. Belli- cosus quod in bello fugit, artis est, non timoris, Deus quando fugit hominem, Sacramentum est, non pauoris, potens, quando fe iudicat infirmo, insequentem non pauet, fed foris producit, vult enim in aperto vincere, qui publicam referre capit ex hoste victoriam, hinc est quod Christus fugit, vt cedat temporis, non Herodi: & cetera quae eleganter persequitur. Deinde licet Diuina prouidentia posset in ciuitate Nazareth, eum custodire immum, tamen si prouidentiam humanam spectemus, non satis existimari poterat ibi esse securus, quia cum Herodes tunc esset vtriuque prouinciae Rex: facile poterat inquirere, & perferutari diligentem donec intelligeret foeminae quandam peregrinam, & aduenam Bethlehem peperisse, ac postea discifisse, ac ita paulatim poterat Saluatorem inuenire. Praeter- tum cum (vt notat Hieron. circa illa verba Matth. 2. Mortui sunt enim, qui querebant animam pueri) non solum Herodes, sed etiam Scribae, & Pharisei, vt illi morem gererent, Christi necem procurarent. Nec refert, quod Deus praesciuerit Herodem non fuisse interfectorum infantes Nazareth, sed Bethlehem: tum quia noluit Deus negotium hoc gubernari iuxta praescientiam suam, sed iuxta periculi granitatem, prout modo hominibus accommo dato vitari poterat: tum etiam, quia licet tantum constet interfectorum fuisse Bethlehemiticos infantes, non tamen inde sequitur non adhibuisse Herodem omnem aliam diligentiam in toto Regno suo, si fortasse alicubi vestigium aliquod noui Regis nati intueretur. Denique (si coniectura Caeterani vera esset) facilius videretur hoc expediri, putat enim ille Virginem, & Ioseph post purificationem non rediisse Nazareth, sed potius voluisse habitare in Iudaea, Ierosolymis, aut Bethlehem. Tamen huic coniecturae non assentior: tum quia non habet fundamentum, neque est consentanea Lucae: tum quia etiam oportet rationem reddere, cur non redierint Nazareth, vel saltem cur de hoc non fuerunt admoniti, si satis ibi erant securi, & neceffe erit tunc vt rationibus adductis.

Secundam vero, & principalem causam addidit Euangelista scilicet, fugam hanc non de periculi metu, sed de prophetia venisse mysterio, vt Petrus Chryfologus supra dicit. Vt adimpleretur, inquit, quod dictum est a Domino per prophetam dicentem, ex Aegypto vocaui filium meum. Si enim in Aegyptum non fugisset, ex Aegypto vocari non potuisset, vt Euseb. Emiffentis loquitur. Hoc autem loco cauenda est nimis libera (ne dicam temeraria) interpretatio Iansenii, capit. 11. Concordia, vbi negare ausus est, verba illa (vt sunt apud Oseam) continere villo modo de Christo prophetiam, sed solum per accommodationem quandam ab Euangelista citari. Vt si quis de patre nimium amante filium dicat in illo impleri illud poetae. Omnis in Aescanio cari stat cura parentis. Et (quod grauius est) licentiam praebet ita interpretandi similia Euangelistarum loca, cum dicunt, Vt adimpleretur, quod dictum est per prophetam. Sed (vt quemadmodum sentio, loquar) sententia haec grauem errorem, & Euangelicam veritati valde perniciosum continet. Primum, quia pugnat cum verbis Euangelistae dicentis,

Fr. Suarez. tom. 2.

Vt adimpleretur, quod dictum est a Domino per prophetam. Non enim potuit clarius dicere, Dominum per prophetam loquutum fuisse in illis verbis de hoc mysterio, quod in Christo impletum est. Deinde pugnat cum intentione Euangelistae. Vt enim ostendat Christum esse, quem prophetiae respiciebant, & in quo omnes implentur, adducit prophetiam, & ostendit concordiam inter praedictionem, & effectum, & hanc vim habet illud verbum, Vt adimpleretur, illud enim proprie adimpleri dicitur, quod praedictum erat. Tertio pugnat cum communis sententia sanctorum: omnes enim exponentes, tam locum Matth. quam Oseae, intelligunt ibi contineri de Christo prophetiam, vt videre licet in Hieron. vtroque loco & epistol. 156. ad Algasiam. q. 2. & Chryfost. Theoph. Euthy. Ansel. Beda, D. Thomas, Gloss. ordinaria & alijs expositionibus Matth. 2. Vnde Euseb. Emiffentis supra sic inquit. Impleta est prophetia, & vilitas prophetiae. Et Petrus Chryfologus supra dixit, verba illa allata esse ab Euangelio, vt causam redderet ex mysterio prophetiae. Hanc etiam sententiam indicauit Gregor. Nazianz. orat. 24. dicens. De quo, id est de Christo, nunc mihi quoque partem audire videor dicentem, ex Aegypto vocaui filium meum, vbi Elias Cretenfis adnotat, ex Euangelista testimonio constare hanc fuisse de Christo prophetiam. Et eodem modo exponit Athanas. tom. 1. lib. de Incarn. Verbi Dei longe a medio, clarius Prosper de promissionibus & praedictionibus Dei, par. tertia, cap. 8. & Anastasius Synaita lib. duodecimo commentariorum in Hexameron. Eusebius, & alij quos statim referam.

Dubitari autem solet, vtrum verba illa, prout a Propheta sunt dicta ad praedicendum hoc mysterium, in sensu literalis, vel spirituali sint dicta. Eusebius enim dicto lib. de Demonstr. demonstr. 4. non solum sentit illam prophetiam ad litteram esse de Christo, sed etiam nullum alium pati literalem sensum. Quae sententia verisimilis non est, & ideo alij concedunt, illa verba ad litteram esse dicta de populo Israel, nihilominus tamen etiam in sensu literalis dicta esse de Christo: ita Lyranus, & Carthusianus, Matth. 2.

Communior tamen sententia est, illa verba in sensu literalis esse dicta de populo Israel, qui solet filius Dei in Scriptura appellari, vt patet Exod. 4. Filius meus primogenitus Israel, & ideo sub ea ratione interdum gerere figuram Christi: atque ita consequenter dicta esse de Christo in sensu spirituali. Ita exponunt Chryfost. hom. 8. in Matth. quem Theophylact. & fere alij Graeci sequuntur, Origenes hom. 17. in Numeros, tractans verba illa. Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo similis est Rhinoceroti, & probabile existimat haec verba eodem modo intelligi de Christo, quod etiam notauit Hieronymus. Matth. 2. clarius vero tandem sententiam docuit idem Hieronymus Oseae. 11. & alij, quos congerit Franciscus Ribera in illum locum, vbi copiose, ac docte hanc sententiam suadet. Et est sine dubio vera, nisi fortasse in modo loquendi sit controuersia. Concedimus enim omnes hunc sensum fuisse ab Spiritu Sancto intentum, vt Euangelista Matthaeus explicuit. Quamquam enim sensus sit spiritualis: si tamen in alio loco Scripturae explicatus sit, ab eo sumitur firmiter argumentum, cum iam constet esse ab Spiritu Sancto intentum. Praeterea nullus negare poterit, quin illa verba immediate significauerint populum Israel educendum de Aegypto, & rem illam fuisse figuram Christi vocati ex Aegypto. Vnde fit verba illa mediante re proxime significata hoc mysterium expressisse, quae est definitio spiritualis sensus. Quia tamen illa verba immediate relata, ad hoc mysterium illud etiam in omni proprietate sermonis aperte continent, & declarant: ideo addiderunt alij authores, non solum in sensu

P

spiri-

Hieron.
Chryfostom.
Theophyl.
Euthym.
Anselm.
Beda.
D. Thom.
Gloss. ordin.
Euseb. Emiff.
Petr. Chryf.
Greg. Naz.

Elias Cret.

Prosper
Anast. Syn.

Euseb.

Dubium.

Chryfostom.
Theophyl.
Origen.

Hieronym.
Ribera.

spiritali, sed etiam in literali illud significare. Nam illa verborum proprietates, non absque singulari Spiritus Sancti providentia servata est: quod quidem pie, & non inrudite animaduersum est. Quia tamen propria ratio sensus literalis requirit, ut non solum oratio nudè sumpta illum sensum in proprietate sermonis referre possit, sed etiam ut in eo sensu possit cum antecedentibus, & consequentibus texti, & vnum integrum historicum, seu literalem sensum conficere: quod prædictis verbis in dicto sensu non potest conuenire, ideo non potest in rigore, & propriè dici sensus literalis.

In confirmationem huius rationis Euangelistæ addere possumus factum etiam id esse, ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam, c. 19. Ecce Dominus commouebuntur simulachra Egypti à facie eius. Ita confirmavit hanc rationem Euangelistæ Chrysostom. homil. 2. imperfecti. Et Eusebius libro 6. de Demonstratione. cap. 20. latè locum hunc de hoc mysterio declarat, & Athanas. loco supra citato de Incarnatione Verbi, & Procopius in Isaiam, qui per nubem leuem, sacram Virginem intelligit, cuius vnus in Egyptum Saluator inuectus est. Quæ nubes dicitur, quia per eam Deus pluit in terras gratiam Christi (ut dixit Ambrosius de institutione Virginis) leuis vero, quia virili semine prægauata non est, ut ibidem dixit Ambrosius & in exhortatione ad Virgines, & Hieronymus super Isaiam, vel quia nullum habuit portus peccati, nec passionis, aut fomitis, vel quia super res omnes terrenas volabat, ut dixit Procopius. Quanquam per nubem leuem, etiam caro Christi ex Spiritu Sancto concepta intelligi possit, ut iidem Patres interpretantur, & Augustinus tractatu trigésimo quarto in Ioannem, & Prosper de prædicationibus Dei, parte tertia, capitulo secundo. Ad præterea Eusebius tunc etiam implerum illud esse, Commouebuntur simulachra Egypti à facie eius. Nam Demones, inquit, qui animas Egyptiorum subiectas habebant, cum sensissent nouam, diuinamque virtutem ad se accessisse, illico commoti sunt, & fluctuationem, ac perturbationem in seipsis pertrulerunt, & corpus ipsorum, & vis intelligendi intrinsecus in ipsis conuicta sunt, cessaruntque, ac fugata sunt. Indicat autem Eusebius simulachra tunc non fuisse sensibilibus commota, subdit enim, Et tunc quidem inuisibilibus Demones talia passi sunt, Nicephorus verò libro decimo Historiæ, capitulo trigésimo primo significat, etiam ipsa corporea simulachra corruisse, ubi miraculum quoddam refert de arbore, quæ in ciuitate Hermipoli ad Christi ingressum sese ad terram vsque reuerenter inflexit, ut ipsum adoraret. idem refert Sozomenus libro quinto Histor. capitulo vigésimo. Et in Historia Lausiaca in vita sancti Apollinis Abbatiss, capitulo quinquagesimo secundo memorie prodidit Palladius, in eadem ciuitate Hermipoli extare templum, in quod ingresso Salvatore, omnia idola prostrata, comminutaque sunt. Procopius etiam super dictum locum Isaiæ hoc indicat, dicens, Cum Dominus in puerili ætate in Egyptum deuectus est, ineffabili potentia confregit idola. Citari etiam solent in hanc sententiam Athanasius libro de Incarnatione Verbi, & Origenes homil. 3. in diuersos. Tamen reuera ij Patres solum dicunt per Christum contrafacta esse Egypti idola, quando gens illa per Euangelij prædicationem, ad ipsum conuersa est, cuius veluti indicium, ac præfigium fuit introitus pueri Iesu in Egyptum, & ita apertè se exponit Eusebius. Illud ergo quod de euerfione idolorum dicitur incertum est. Et quidem quod in tota Egypto acciderit, non est admodum verisimile; quod verò in aliqua ciuitate, in qua Christus habitauit, diuina eius virtus idola confregerit, non est incredibile, quamquam in dicto loco Isaiæ non habeat fundamentum; sed in quadam humana hi-

storia satis incerta. Et idem iudicium fit de alijs miraculis, quæ circumferuntur à puero Iesu in Egypto facta, de quibus videri potest Burchardus in descriptione terræ sanctæ, parte secunda, capitulo quarto, & Cæsar Baronius in Annalibus anno primo.

Vltimò his duabus causis migrationis Christi in Egyptum, quas Euangelista attigit, & veluti literales sunt, addere possumus alias mysticas, & morales. Prima est, quam attigit Leo Papa sermone secundo de Epiphania, his verbis. Tunc autem etiam Egypto Saluator illatus est, ut gens antiquis erroribus delecta, iam ad vicinam salutem per oculum gratiam signaretur, & quæ nondum eiecerat ab animo superstitionem, iam hospitio reciperet veritatem. Quam rationem magis explicans Eusebius supra, inquit in Egypto initium accepisse idololatram, eamque gentem fuisse omnium superstitionisissimam, & inimicam populi Dei, & longissimè à Prophetis abfuisse, & ideo apud illos Dei virtutem primò commorantem esse. Ex quo dicit factum esse, ut plus apud Egyptios, quam apud alios homines Euangelicæ doctrinæ verbum inualuerit. Quibus adde, propter hanc causam Egypti nomine sepe in Scriptura significari gentes vniuersas, vt notauit Hieronymus dicto loco Isaiæ 19. qui hoc modo illum tropologicè interpretatur, ut scilicet ibi prædictum sit, Dominum in humana carne venturum in mundum, & vniuersam Aegyptum, id est, gentilitatem subiugaturum. Ad hoc ergo significandum voluit Christus statim in infantia in veram ac propriam Aegyptum deferri, & Aegyptiorum errores profligare, (vt ait Gregorius Nazianzen. oratio. 35.) Et hanc rationem eleganter persequitur Origen. dicti homil. 3. in diuersos. Eam verò auger, & confirmat Leo Papa sermone 3. de Epiphania his verbis, Egypto se parentum ministerio subiectus intulerat, repetens scilicet Hebræe gentis antiqua cunabula, & principatum veri Ioseph maioris providentiæ potestate disponens, ut illam diuiniorem omni inedia famem, qua Aegyptiorum mentes veritatis inopia laborabant, veniens de calo panis vitæ, & cibis rationis auferret: ne sine illa regione pararetur singularis hostiæ sacramentum, in qua primum occasione agni salutiferum crucis signum, & Pascha Domini fuerat præformatum.

Alter ratio moralis est, quam Origenes supra tetigit his verbis Christum alloquens, Fuge in Aegyptum, ut ij, qui nomine Christi persecutionem patiuntur, tribulationes tolerant, qui iniurias perferunt, fortiter sentiant, viriliter præstent, Ecclesiam non deserant: sed semper meminerint, quia Dominus à peccatoribus persecutionem perpassus est. Et infra, Fugit enim Dominus de loco in locum, non mortem timens, neque interfecionem formidans: sed mysterium, & consummationem passionis expectans. Vnde vltius colligit sancti, voluisse Christum docere exemplo suo sectatores suos, licere in persecutionibus fugere. Nam quisquis in Christo manens interim cedit, non fidem denegat, sed tempus expectat, ut dixit Cyprianus in libro de lapsis, parum à principio: Et Athanasius apolog. de fuga, qui addit, deuisse Christum, sicut esuriendo, sitiendo, patiando, ita quoque ipsa ratione fugiendo ostendere se carnem gestare, & hominem factum esse. Et statim adducit exemplum mysterium, quod explicamus: eandemque rationem tetigit Tertullianus libro de fuga in persecutione, cap. 8. & August. tractat. 15. in Ioan. & epistol. 180. Addit Eusebius Emisenus sermo. de Innocentibus, Christum fugiendo Herodem, nos docuisse, Diabolum, & membra eius fugere, nec itineris difficultate terreri, quia melius est duro labore fatigari, quam ab hostibus necari. Et eleganter Petrus Chrysologus sermone. 150. Christus fugit nobis, non sibi Christus fugit, ut dispensata temporibus sacramenta seruaret, Christus fugit, ut futuris & virtutibus perfidis materiam tolleretur excusandi, credituris, & fidei

Fuga Christi in Egyptum ab Isaiâ propheta prædicta.
Isai. 19.
Chrysost.
Euseb.
Athanas.
Procop.

Ambros.
Hieronym.

Augustin.
Prosper.
Euseb.

Christus puer in Egyptum ingressus idola destruit.

Sozomen.
Pallad.

Procop.

Burchard.
Cæsar.
Baron.
Exilij Christi in Egyptum rationes & causæ.
Leo Papa.

Euseb.

Hieronym.

Greg. Naz.
Origen.

Leo Papa.

Euseb.
Sulpicius.

Orig.

Cyprian.
Athanas.

Tertullian.
Augustin.
Euseb.
Emisenus.

Petr. Chrys.

fidei fiduciam largiretur, quia in persecutione melius est vivere, quam negare, & sermo. 151. acutè ponderat non dixisse Angelum Iosepho, vade in Ægyptum, sed fuge in Ægyptum, vt aperte fuga ipsa & mandari & honorari videretur, infra verò subdit, Christum fuisse, vt fugas nostras in persecutionibus temperares; vbi rationes alias eleganter affert, quæ ibi videri possunt.

SECTIO II.

Quando, & ad quem locum Christus ex Ægypto redierit.

Non est quoddam de ratione, & causa, ob quam Christus ex Ægypto redijt, quaestionem moueamus. Redijt enim, quoniam Ierusalem elegerat passioni, & vt in Iudæa doctrinam suam diffunderet. Definitum quippe erat, vt de Sion exiret lex, & Verbum Domini de Ierusalem. Solum ergo videntur posse, desiderari in hoc reditu duæ illæ circumstantiæ temporis, & loci, in titulo propositæ, quoniam ad Euangelicæ historiæ intelligentiam earum cognitio conferre potest.

De tempore igitur huius reditus illa quaestio tractanda occurrit, quo anno ætatis suæ Christus ex Ægypto redierit, hoc enim cognito, & stabilito tempore, quo à Galilæa egressus est, facile erit colligere, quot annis Ægyptum incoluerit. Prima ergo sententia est Epiphaniij dicentis. Christum quarto ætatis suæ anno ex Ægypto rediisse. Ita docet libr. 1. de Pânarj, tom. 1. in fine, post hæresim 20. & libro 3. hæres. 78. vnde colligit Christum tantum duobus annis habitasse in Ægypto, existimat enim illo expleto biennio à natiuitate fuisse adoratum à Magis, & deinde in Ægyptum profectum. Hæc sententia tribui etiam potest Seuero Sulpicio libr. 2. Sacre historiæ, quatenus opinatur, sicut Epiphanius, Christum natum esse trigesimo tertio anno regni Herodis, & Herodem regnasse triginta septem annos. Inde enim fit Christum rediisse quarto ætatis anno, redijt enim statim post obitum Herodis, vt ex Euangelio colligitur.

Secunda sententia est Niceph. lib. 1. c. 14. qui dicit rediisse tertio anno ætatis, atq; ad eundem fere eisdem tribus annis mansisse in Ægypto. Decuerat enim ca. 13. fugam Christi in Ægyptum accidisse statim post eius præsentationem.

Tertia opinio est, Christum eodem, vel initio sequentis anni, quo iuit in Ægyptum, inde rediisse. Ita refert Cæsar Baronius in Annalibus anno octauo, & tribuit Otuphrio Panuino in Fastis, atque idem sentit in Chronico Ecclesiastico, vbi ponit hunc reditum Christi ex Ægypto in tertio anno ætatis Christi: cum tamen alibi in eodem anno videatur ponere fugam. Nam in Fastis libr. 2. Comment. dicit Christum natum esse anno septingentesimo quinquagesimo secundo, ab vrbe condita in fine eius, circumcissum autem, adoratum à Magis, & oblatum in templo initio anni septingentesimi quinquagesimi tertii. Postea verò anno 754. subdit hæc verba, Hoc anno Herodes Iudeorum Rex pueros interfecit, Ioseph, & Maria Christum Dominum in Ægyptum transportarunt. Harum sententiarum nullum reperio probabile fundamentum.

Quarta opinio esse potest Christum venisse ex Ægypto, vel in fine quinti: vel initio sexti anni ætatis suæ. Ita Iansenius c. 11. Concordiæ. Cuius fundamentum est, quia Christus natus est anno trigesimo secundo regni Herodis (vt colligitur ex Eusebio in Chronico.) Ponit enim initium regni Herodis anno tertio Olympiadis 186. natiuitatem autem Christi Olympiade 194. anno tertio: regnavit autem Herodes triginta septem annis, vt est omnium sententia, Fr. Suarez, Tom. 2.

A Eusebii ibi, & Ioseph 14. antiquitatum, ca. 16. & lib. Ioseph. 17. c. 10. & aliorum, quos referam. Relinquitur ergo Christum agentem fere sextum ætatis annum ex Ægypto rediisse. Et pro eadem sententia asserri potest Beda, libr. de sex ætatibus. Licet enim dicat regnum Herodis triginta sex annis finitum fuisse: asserit tamen Christum natum esse in trigesimo primo anno regni eius.

Quinta sententia est Christum rediisse ex Ægypto in fine septimi, vel initio octauæ anni ætatis suæ. Ita sentit Ammonius Alexandr. in harmonia Euangeliorum, dicit enim Christum continuum septennium egisse in Ægypto, & in eadem sententia est Anselmus Matthæi secundo dicens, Dominum latuisse septem annis, & habitasse in quadam ciuitate Ægypti, quæ vocata est Heliopolis, & inferius significat fugam Christi in Ægyptum contigisse fere post annum à natiuitate. Dicit enim innocentes fuisse occisos post annum, & dies quatuor ab ortu Christi: colligitur autem ex Euangelio Christum paulò ante Innocentium necem aufugisse, vnde fit, iuxta sententiam Anselmi, fieri etiam potuisse vt Christus in Ægypto octauum ætatis annum expleverit. Quod verò Anselmus dicit de tempore cædis Innocentium, non video, quo fundamento nitatur, nisi quoddam fortasse existimauit, Innocentes eo die fuisse interfectos, quo eorum solemnitas ab Ecclesia celebratur, nimirum 28. die Decembr. cumque hoc non potuerit fieri eodem anno, quo Christus est natus, cum nondum fuisset circumcissus, adoratus à Magis, oblatum in templo, & in Ægyptum delatus, quæ omnia ante Innocentium necem facta esse compertum est, coniecit Anselmus eam eadem sequenti anno à Natiuitate Christi accidisse. Illud verò fundamentum, quod Anselmus supponit, infirmum est, & incertum, non enim necesse est Innocentes eo die interfectos esse, quo Ecclesia eos colit; imò fortasse, neque vno die interfecta est tanta Innocentium multitudo.

Vltima opinio est Cæsaris Baronii, qui in Annalibus anno 8. existimat Christum rediisse ex Ægypto, inchoato nono anno ætatis suæ, & dicitur discursu quodam satis probabili. Primum enim supponit Herodem superuixisse vsque ad octauum annum ætatis Christi: mortuum autem (vt omnes cum Iosepho testantur) post Paschale tempus. Deinde sumit hunc reditum Christi ex Ægypto accidisse septimo die Ianuarii, vt habetur in omnibus martyrologiis, Romano, Bedæ, Adonis, Vuaridi, & aliorum. Vnde concludit non rediisse Christum vsque ad initium anni noui ætatis suæ, quod est aperte consequens. Quod enim cum mortuus fuit Herodes Christus ageret octauum annum, probat Cæsar, quia natus est vigesimo nono anno regni Herodis, qui (vt est omnium sententia) triginta septem annis regnavit. Assumptum probat idem Auctor latè in apparatu, ostendens initium regni Herodis sumendum esse ab anno secundo 187. Olympiadis, quo anno Augustus Antonium, & Cleopatram bello superauit Actiaco. Nam licet prius ante aliquot annos Herodes fuisset Rex institutus, anni tamen regni illius: (vt ipse coniecit) non sunt numerandi nisi à victoria Actiaca, postquam fuit ab Augusto in regno confirmatus, & stabilitus. Nam in superioribus annis partim non fuerat potius regno propter Antigonum, qui illud occupauerat, partim videbatur cecidisse à dignitate Regia, quod Antonii partes esset sequutus, vt constat ex Iosepho, libro decimo quinto Antiquitatum, capitulo decimo. Et confirmat hanc sententiam, quia cum Augustus omnia Antonii acta rescidisset, & Herodes prius ope Antonii regnum suscepisset, non est verisimile, Herodem ab eo tempore, quo ab Augusto illud accepit. Quod

Reditus
Christi ex
Egypto
quando.

verò ab eo tempore triginta septem anni transierint colligit ex alijs locis Iosephi, libr. 14. antiquitatum cap. 17. & lib. 17. cap. 8. & lib. 1. de bello Iudaico, ca. 25. in quibus scribit Herodem decimum quintum egisse etatis annum, quando Antipater pater eius administrationem Iudææ suscepit à Iulio Cæsare in Consulatu Caleni, & Vatini, & superuixisse vsque ad septuagesimum ætatis annum. Quibus annis computatis, planè colligitur regnasse triginta septem annis sumpto initio à monarchia Augusti, vsque ad octavum Christi annum.

In hac re nihil certum, ac firmum definiri potest, pendet enim ex re valde incerta, unde scilicet fumen- dum sit initium regni Herodis, quam etiam Benedictus Pererius, vir aliqui in his chronologijs valde versatus, insolutam reliquit libr. 11. in Dan. q. 5. Si tamen coniectura utendum est, certè non displicet diligens Baronij observatio. Illud ergo in primis probabilius sit, Christum Dominum intra paucos menses, à natiuitate Egyptum petiisse, supra enim verisimilius existimauimus Herodem non plus temporis Innocentium necem distulisse. Deinde verisimilius etiam est statim post obitum Herodis ex Egypto rediisse, vt ex Matth. c. 2. colligitur. Nec refert, quod Herodes obiisse dicatur initio Veris, & Christi reditus ex Egypto Ianuario mense in Calendarijs annumeretur. Existimo enim non numerari diem, quo ex Egypto discessit, sed quo in patriam peruenit. Et non oportuit vt statim eodem die aut mense, quo mortuus est Herodes, Iosepho Angelus apparuerit, vt reditum pararet. Denique certum est rediisse Christum aliquot annis ante duodecimum suæ ætatis, vt colligitur ex illo verbo Luc. 2. *Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solemni Pasche, ubi loquitur de eo tempore, quo habitabant Nazareth simul cum puero Iesu, habitauerunt ergo ibi aliquot annis, priusquam Iesus factus esset duodecim annorum.* An verò illi fuerint tres, aut plures anni, incertum est, parumque ad fidei mysteria explicanda refert, sicut etiam abscondita sunt, & occulta, quæ à Christo, & eius matre illis annis peracta sunt.

Dubium.

Superest vt de altera Sectionis parte breuiter differamus, de loco scilicet, ad quem parentes Christi ex Egypto redierunt, quem Matthæus dicit fuisse Nazareth, & ita de hoc nulla est controuersia: quod verò Euangelista subdit Iosephum ob timorem Archelai illuc migrasse, duplicem quæstionem habet. Prior est, cur dicatur illuc diuertisse ob timorem, & non potius, quia illa erat propria patria vnde discesserat. Posterior est, quomodo existimauerit se ibi fore securiorem, cum sicut Archelaus in Iudæa, ita in Galilæa regnaret Herodes Tetrarcha pro Herode patre suo.

Caietan.

Propter priorem difficultatem existimauit Caietan. Mat. 2. parentes Christi, post illius presentationem non rediisse Nazareth, neq. intendisse ibi amplius habitare, & ideo in reditu in eadem intentione perseuerantes in Iudæa habitare voluisse.

Augustin.

Sed hæc responsio neque habet sufficiens fundamentum, nec nobis visa est verbis Lucæ satis consentanea, vt supra diximus. Aug. igitur lib. 2. de consensu Euang. ca. 9. respondet, cum primum Angelus apparuit Iosepho in Egypto, illum intellexisse iussu se esse pergere in Iudæam, ipsa enim primitus intelligi potuit terra Israel, postea verò cum audisset regnare Archelaum, noluisse se tali periculo obicere, sed cogitasse Galilæam etiam potuisse sub terra Israel comprehendere. Quæ responsio neque ipsi Augustino satisfecit, quia non est verisimile Iosephum existimasse aliquid sibi esse præceptum ab Angelo, quod reuera

non erat, nisi cum Hilario dicamus reuera prius fuisse Iosephum monitum ab Angelo, vt in Iudæam rediret, postea vero, vt iret in Galilæam. Quod tamen neque ex verbis Euangelii colligi potest, nec videtur admodum verisimile. Nam (vt idem Hilarius obicit) cur per Angelum fieret admonitio, quæ statim mutanda erat. Et ideo Augustinus subdit aliam responsionem, quæ videtur non nihil Caietano fauere. Dicit enim, *videri potuisse parentibus Christi cum puero, de quæ talia per Angelicam responsa didicerant, non esse habitandum nisi in Ierusalem, ubi erat templum Domini; postea vero ob timorem Archelai mutasse voluntatem, quia non iubebantur diuinitus ibi habitare.* Quæ responsio est verisimilis; nec tamen fauet sententiæ Caietani, quia non dicit parentes Christi à principio concepissem voluntatem; sed post Angelicas apparitiones. Solum occurrunt duo addenda; primum, indicare Augustinum in vltimis verbis, Iosephum concepto timore Archelai sui arbitratu mutasse voluntatem, & decreuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinitus præceptum; ex verbis tamen Matthæi colligitur illum ex diuina reuelatione id fecisse, vt patet ex illo verbo, *Et admonitus in somnis.* Vnde Hilarius canone 2. in Matthæum illud explicans, inquit, *per Angelum monetur, vt in Galilæam transseat; & in regione eius iussu Nazareth inhabitet.* Alterum est, satis probabile videri (quod Iansenius dicit) Iosephum voluisse ire in Iudæam, non vt ibi habitaret, sed vt gratias Deo ageret, & sacrificium in templo Deo offerret; postea vero timuisse, ne in templo agnitus Christus Archelao manifestaretur.

Sed quæret aliquis, quomodo ergo singulis annis regnante eodem Archelao ibant parentes Christi in templum Ierosolymitanum? (vt Lucas narrat.) Non est enim dubium quin ultra duodecimum ætatis Christi annum Archelaus regnauerit, licet Augustinus hoc vertat in dubium; omnes enim historici nouum annos illum regnasse referunt. Dicit ergo potest eum eodem Augusti lib. 2. de consensu Euang. c. 10. fieri potuisse, vt per diem festum inierit tam ingentem hominum turbam laetenter ascendens, mox reuersi ibi tamen alius diebus habitare intrerent.

Ad secundam dubitationem responder Augustinus dicto lib. 2. ca. 8. eo tempore, quo Archelaus regnabat, nondum Herodem patrem eius habuisse tetrarchiam Galilææ; sed illam postea suscepisse, quando missus est Archelaus in exilium. Sed hoc non consonat historiis, quibus narratur, Herodem distribuisse regnum inter tres filios, & Cæsarem testamentum illius confirmasse, vt auctor est Iosephus lib. 17. antiq. c. 17. alijs 13. Respondetur ergo, Iosephum minus timuisse Herodem Antipam, quam Archelaum, vel quia Archelaus propriè successerat in regno Iudææ, & quamuis nondum Regis nomen à Romanis obtinuerat, affectabat tamen illud, & Ierosolymis imperabat, ad quam Magi accesserant, quærentes nouum Regem Iudæorum, & ideo verisimilius erat eum simul cum regno alterius successoris odium à patre hereditasse. Vel certè, quia Antipas iustus, ac pacificè prouinciam suam moderabatur; Archelaus verò crudelior erat, ac tyrannicè gubernabat, propter quod etiam regno priuatus est, & missus in exilium, vt videre est in Iosepho, dicto lib. Antiq. c. vlt. & li. 2. de bello Iudaico, cap. 6.

SECTIO III.

Qui vegerit Christus, quamque viuendi rationem cum parentibus tenuerit, usque ad trigessimum ætatis annum.

DE toto hoc tempore vitæ Christi Domini nihil certi habemus præter nonnulla valde generalia capita, quæ ex Scripturis colliguntur. Primum est, Christum hoc tempore habitasse in Nazareth cum parentibus suis. Hoc colligitur ex Luc. 2. ubi expressè hoc asseritur de tempore usque ad duodecimum ætatis annum; de reliquo verò solum dicitur, Et descendit cum eis, & venit Nazareth, Et infra, Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines. Si autem cum his coniungantur, quæ statim capitulo tertio idem Euangelista scribit, Anno autem quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris, &c. Satis indicatur, usque ad illum annum permansisse in Nazareth, ratione quæ viuendi in superiori capite descriptam tenuisse, hoc est, non solitariam, nec ab hominum consuetudine remotam: sed veluti communem & ordinariam in exterioribus. Ita Abul. Matthæi 13. q. 79. qui aduertit Christum vocatum esse Nazareum, quod maiorem vitæ partem Nazareth transgressisset, cur autem hoc vitæ genus in ea ætate elegerit dicemus infra, quæstionem quadragesimam explicant.

Hinc intelligimus eo tempore pauperem vitam Christum duxisse, quia parentes eius pauperes fuerunt, ut ex Euangelio colligitur: tum ex iis, quæ de Natiuitate Christi narrantur: tum ex iis, quæ dicuntur de Purificatione Virginis, & de oblatione ab ipsa facta, quæ pauperum propria fuit (ut ibi notauimus) tum etiam ex iis, quæ dicuntur de fabrilis artē, quam Iosephus exercebat, quæ accommodata est homini pauperi. Vnde Chrysostomus homilia 67. in Matthæum. Regulus, inquit, nobis præbuit, ne maiora, quam necessarius vixus exigeret, requiramus. Ita quæ quando nascitur, non magnificas ades, non locupletem matrem, sed pauperissimam, & sabro desponsatam elegit. Et similia habet Basilii libro de constitutionibus monasticis capite quinto, cuius verba paulò inferius commodius referemus. Ac denique Origenes homilia octaua in Leuiticum, agens de oblatione Virginis in templo, In hoc, inquit, ostenditur, verum esse illud, quod scriptum est, quia Christus Iesus, cum diues esset, pauper factus est, idco, & matrem, de qua nasceretur, elegit pauperem.

Secundò hinc colligo, quamquam Christus hac ætate pauperem egerit vitam: non tamen adeò inopem, ut è mendicato vineret; an vero hunc modum viuendi postea sponte assumpserit, quando ad prædicandum progressus est infra dicemus. Ratio verò cur de illo tempore id asseramus, in promptu est. Quia eo tempore in domo parentum, & eorum bonis, vel laboribus alebatur, vnde Hieronymus epistola 22. ad Eustochium de custodia virginitatis, Usque ad triginta, inquit, annos parentum paupertate contentus est. Non ergo opus fuit victum mendicare: neque enim putandum est parentes Christi adeò inopes fuisse, ut aliorum elemosynis viuere (ut heretici huius temporis non in laudem, sed in Virginis contemptum falsò, & sine vilo fundamento confingunt.) Nam in primis ex Scriptura sacra habemus Iosephum fabrilis artē exercuisse, non solent autem huiusmodi artifices mendicare, neque elemosynas exhibere. Deinde supra disputation. 2. section. 1. & 3. Sanctos Patres retulimus asserentes parentes Virginis honestæ fuisse conditionis, & Beatam Virginem fuisse vnguentam, & heredem, & idco nuplisse viro eiusdem tribus, & familiæ, quin potius antotat Nicephorus libr. 1. Rector. capite tertio parentum. Suarez. Tom. 2.

Ates Domini rediisse Nazareth è Bethlehem, post Christi natiuitatem, propter eam, quæ tibi eis erat, substantiam, & possessionem, vtrique enim, inquit, habitabant, quod vtroque loco prouentum aliquem, (ut conjicere Euseb. licet) haberent. Denique Eusebius Emislenus homil. 1. in Natiuitat. Virgin. Mar. Manifestum, inquit, est, Beatissimam Virginem Mariam, quæ nobilissima hæres parentibus suis in hereditatem successerat (si quidem neque fratres habuit, neque habuisse legitur) neminem de alia tribu coniungem accipere potuisse. Sed fortasse dicis eam non habuisse hereditatem. Lege ergo in Leuitico, & inuenies, quod nemo hereditatem suam ex toto vendere poterat, et si vsum eius vendere potuisset. Veniente namque in iulio omnis hereditas ad proprium Dominum reuertebatur, quomodo ergo sine hereditate esse poterat, quæ ex tam nobilissimis parentibus orta fuerat? Itaque licet non essent diuites Maria, & Ioseph; non tamen adeò inopes existimandi sunt, ut sine aliorum subsidio paruum familiam suam alere non possent. Neque decebat Sanctissimam Virginem talis egestatis modus, ac viuendi ratio. Neque etiam ad virtutis, ac Sanctitatis perfectionem fuit necessaria, neque conueniens, saltem pro eo tempore, quo in statu matrimonij vitam priuatam, & in exterioribus rebus communem agebat. Et eadem ratione non oportuisset, Christum, saltem pro illo tempore hunc paupertatis modum assumere.

Hæc verò generatim intelligenda sunt, ut casus speciales excipiamus. Nam de tribus illis diebus, quibus Christus annum agens duodecimum à parentibus abfuit. Bern. Bonau. & alii, qui de illo mysterio scribunt, probabiliter credunt, Christum è mendicato vixisse. Et idem aliqui contemplantur de tempore, quo in Ægypto peregrinabatur, quod accidere fortasse inter dum potuit, incertum tamen est an factum fuerit.

Secundum caput est, Christum duodecimo ætatis anno in die solenni Paschæ venisse cum parentibus ad Ierosolymitanum templum, consummatissimè quæ diebus festiuitatis, parentibus id ignorantibus, Ierosolymis remansisse; post triduum verò inuentum fuisse in templo, sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos, ita ut omnes stupere super prudentia, & responsis eius. De quo mysterio, quia quæ ad scholasticum institutum pertinent, supra dicta sunt disput. 3. sect. 3. idco hoc loco solum adiciamus: primò ex hac historia colligi, quod Lucas Euangelista capit. 2. dicit, Et ibant parentes per singulos annos in Ierusalem in die solenni Paschæ, etiam de Christo intelligendum esse. Nam statim de anno duodecimo subdit, Ascendentibus illis, consummatissimè quæ diebus, cum redirent, remansit puer Iesus. Vbi dicit puerum remansisse, quem antea non dixerat apertè cum parentibus venisse. Vult ergo intelligi, filium nunquam separari à parentibus solere, præsertim in operibus religionis, & pietatis, & idco sub verbo illo, Ascendentibus illis, filium etiam fuisse comprehensum, ergo similiter in prioribus verbis, cum dicuntur parentes soliti esse ascendere per singulos annos, de Christo etiam dictum esse, intelligendum est.

Secundo obseruandum est, voluisse Christum (ut Ambros. notat libr. 1. in Lucam) à duodecimo ætatis anno sumere lux disputationis exordium, suæque eximie sapientiæ indicium dare, & quasi radium quendam sui splendoris emittere, ut ab ea ætate, in qua perfectum rationis iudicium incipere solet, sese paratum ostenderet ad iussa Patris implenda, & ut Iudeorum animos aliquo modo excitaret, ac disponeret, ut postea doctrina eius non omnino noua videretur, neque ipse repente omnino Doctor prodiret, sed recordari possent eum à tenera ætate, magnum sapientiæ suæ specimen illis exhibuisse. Cetera videri possunt in expostitoribus Euangelij, legi etiam potest Baronius in Annalibus, Baron.

anno 12. nam quæ adducit, historiam illustrare possunt.

Luc. 2.

Tertium est, quod Lucas subdit capit. 2. *Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis* Ex quo verbo colligunt sancti Patres, Christum Dominum toto hoc tempore coluisse, & obediuisse parentibus suis, ut eleganter notat Hieronymus epistol. 47. de vitando suspecto contubernio, cuius verba supra retuli agens de dignitate sancti Iosephi.

Hieron.

Basil.

Adducit etiam, eos in rebus domesticis iuvisse, & præsertim sanctum Iosephum, quandiu vixit in arte fabrilis. Vnde Basilus in constitut. Monasticis capit. 5. cum prima, inquit, sua ætate, parentum suorum imperio esset subiectus, & labores corporis omnes apud unum cum ipsis animo illi obediens toleravit. Verisimile est enim cum ipsis animo illi obediens toleravit.

Obedientia cum homines illi essent & iustitia, & pietatis cultores: tenues tamen, solutos eos in assiduus corporis laboribus versari, & hac ratione quotidianum sibi victum queritare. Porro Iesus cum his (ut divina litera prædicant) esset subiectus, sine dubio in perseverandis etiam unum cum ipsis laboribus, moderatam declarabat suam obedientiam, & similia ferè habet Iustinus dialogo contra Tryphonem, & reuelatum fertur sanctæ Brigittæ libro 6. reuelation. capit. 18. Ex quo verisimile est etiam post mortem Iosephi (diximus enim supra probabile esse eum, ante trigelimum Christi annum mortuum fuisse) Christum Dominum per se solum in ea ætate fabrilis artem exercuisse, ut se, ac Beatissimam matrem suam aleret. Vnde Marc. 6. dicebant de illo Iudei, Nonne hic est fabri filius Maria? &c. Quod verbum licet conuincat, potuit enim sic appellari, vel ob vulgi existimationem, vel quia erat filius fabri, ut putabatur, sicut ibi Chrysostomus & Iansenius notant: nihilominus adiuncta ratione, sumitur inde verisimile argumentum nam ut ibi Caietan. notat, cum eo tempore literis non vacaret, (ut patet ex aliorum verbis & admiratione, quomodo literas sciret, cum non didicerit?) credendum esse, arti fabrilis operam dedisse, ne vagus, & otiosus videretur. Et idem considerauit idem Caietan. infra q. 40. in prin. & ante illum sanctus Bonau. in li. med. vitæ Christi c. 15. ac ferè omnes, qui vitam Christi Domini describunt, vno excepto Simone de Casli. 4. de vita Domini c. 2. qui oppositum indicat sine fundamento.

Iust. mart.

Fabrilis artem Christi erga parentes.

Marc. 6.

Caietan. Bonauent.

Quartum est, verbum illud eiusdem Euangelistæ Luc. capit. 2. *Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.* Quæ verba in primo tomō huius materiæ, agens de gratia, & scientia Christi fusè tractaui, & ex positionibus ibi datis intelligi potest his verbis descripsisse Euangelistam summam perfectionem omnium, ac singularum actionum, quas Christus toto hoc tempore exercuit. Apud Deum enim erant excellentis meriti, & coram hominibus etiam summa prudentia, & honestas in eis elucebant. Nec prætermittendum existimo, quod cum Euangelista in eo capite bis indicet hunc Christi profectum, diuersis tamen verbis illum describit. Prius enim agens de ætate Christi ante duodecimum annum, Puer, inquit, crescebat, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Vbi nullam mentionem facit de profectu, nisi quoad ætatem, de sapientia autem, & gratia solum dicit, fuisse illis plenum. Nam cum in his nunquam creuerit in se, sed solum quoad ostensionem, & manifestationem per operationes, quas in ea ætate coram hominibus non ita demonstrabat, idè tunc non dicitur in his creuisse, sed his fuisse plenus. At postea agens de illo in grandiori ætate, Proficiebat, inquit, sapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines, quia toto eo tempore maxima virtutis, ac sapientiæ opera perficiebat, & in eis quodammodo augebatur, vel in multitudine & excellentia operum, vel in demonstratione, ac ostensione suæ virtutis. Scio priora verba à multis accipi in eodem sensu, quo postero-

ra. Quia in Græco dicitur, & confortabatur spiritus quam particulam spiritus ferè omnia exemplaria Græca habent, licet in vulgata Latina desit: & ita legunt Theophylactus & Euthymius, & interpretantur de augmento in extensione spiritus, & virtutis, & in robore ad vincendam omnem malitiam. Illud autem verbum, Plenus sapientia, si ad verbum è Græco reddatur, idem significat, quod implebatur sapientia: Participium enim *πληρυνόμενος* de præsentis est, & prædictam propriam significationem habet, ut ijdem authores interpretantur, & Cyrillus, ac Origenes statim citandi: quæ lectio, & interpretatio probabilis quidem est, prior tamen, quam adduximus, non est omnino reiicienda. Nam in primis illa particula, spiritus, etiam ab antiquioribus Patribus Græcis videtur prætermissa, ut aperte colligitur ex Origene, homilia decima octaua, & decima nona in Lucam, & clariùs ex Cyrillo Alexand. libro. 2. de fide ad Reginas ante medium, ubi illud verbum & confortabatur, ad corpus refert, his verbis exinantiōni quidam verè conuenire asserimus, cum corpore incrementi susceptionem: tum corpulentarum quoque partium consolidationem, & confortationem. Et eodem modo legit, & exponit hunc locum S. Vigilius, libro 4. contra Euthychem, circa finem, & Gaudentius Brixienensis in responsione ad Paulum Diaconum, de his verbis, Pater maior me est. Aliud autem verbum, plenus sapientia, licet iuxta vim verbi Græci, supra dicto modo verti possit, tamen etiam admittit vulgatam lectionem, & significationem. Vnde B. Vigilius lib. 3. contra Euthychem, versus finem ita citat hunc locum, puer autem crescebat, & confortabatur repletus sapientia. Denique (ut cumque legatur) res, de qua agimus, satis constat, voluisse scilicet Euangelistam docere Christum, in quo gratia, & sapientia Dei singulari modo semper habitauit, toto illo tempore eximia gratiæ, & sapientiæ opera exercuisse, & unum cum corporis incremento (ut Cyrillus supra dixit) sapientiam illius, & gratiam quotidie magis, magisque foris sese prodidisse.

Theophyl. Euthym.

Cyrill. Alexand. Origen.

S. Vigil. Gaudent.

Quintò & vltimò addere possumus, verbum illud Ioannis secundo. *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam.* Nam ex hoc loco colligunt Patres, Christum toto hoc ætatis suæ tempore miracula non edidisse; Quidam enim exponere voluerunt illud fuisse primum signum factum à Christo in Cana Galilææ: non verò primum simpliciter. Quam expositionem refert Chrysostomus hom. 22. in Ioan. & licet non probet, non tamen reiicit. Tamen reuera non est verisimilis quia Euangelista nō dicit hoc esse primum miraculum factum in Cana Galilææ, sed simpliciter dicit hoc fuisse initium signorum Iesu, & hoc initium dicit factum esse in Cana Galilææ, deinde subdit, & manifestauit gloriam suam, indicans antea non illam manifestasse per signa, & miracula. Denique quid referebat, quòd illud miraculum esset primum in illa ciuitate? vel cur potius adnotatum esset ab Euangelista primum miraculum in Cana factum, quam in aliis ciuitatibus? Sensus ergo planus est, illud miraculum fuisse initium signorum, quibus Christus cepit suam gloriam manifestare, & discipulorum fidem sibi conciliare. Propter quod dixit de Christo Tertullianus libro de baptis. capit. 9. *Prima rudimenta potestatis suæ vocatus à nuptiis aqua assicatur.* Eandem sententiam latè probat Epiphanius hæresi 51. Ita etiam exponunt Ambrosius sermone 19. Diuus Thomas infra quæstion. 43. artic. 3. Theophylactus & Euthymius ibi & inclinat magis Chrysostomus, qui tanquam certius affirmat Christum ante baptismum miracula non edidisse; quod latius confirmat homilia decima sexta in Ioannem, dicens, signa illa, & miracula, quæ de Christi infantia referuntur, vera non esse, & optimas congruentias adducit, ob quas non de-

Ioan. 2. Initium miraculorum Christi quādo.

Chrysost.

Tertullian.

Epiphani. Ambros. D. Thom. Theophyl. Euthym. Chrysostom.

Miracula
in infantia
de Christo
var non e-
lita.

Gela. Pap.

Iren.
Euseb.

non deuit Christum in ea etate miracula facere. Primo, quia cum nondum doceret, nec discipulos haberet, non indigebat miraculis, miracula enim sunt ad doctrinam confirmandam. Deinde, quia si ante etatem conuenientem miracula ederet, vel phantasma putaretur, vel ante conueniens tempus morti traderetur. Denique quia oportuit prius manifestari à Ioanne Baptista, sicut ipse dixit Ioann. 1. *Vt manifestetur in Israel, ego veni in aqua baptizans*: ergo signum est antea non fuisse miraculis manifestatum. Quod tamen intelligendum est, de miraculis ab ipso Christo factis in sui manifestationem, ita vt ipse ostenderet se esse authorem eorum: quod ideo dico, vt excludam mira illa opera, quæ in Christi infantia parata sunt. Nam in illis ex modo, quo fiebant, non ostendebatur ipsum puerum esse authorem eorum, sed à Deo fieri singulari amore, & beneuolentia erga illum. Relinquitur ergo Christum ea etate priuatum vitam egisse, & reliqua omnia, quæ ab eo tunc temporis gesta dicuntur, incerta esse, & apocrypha, vt Gelasius Papa docuit in capitulo Sancta Romana, decima quinta dist. de quibus videri etiam potest Irenæus libro primo contra Hæreses capite decimo septimo, & quæ ibi Feuadentius notat. Ethæc de infantia, & priuata vita Saluatoris sufficiant, quæ hoc loco intermittenda est, vt quæ de B. Virgine dicenda superiunt, autem quam ab illa separemur, compleamus.

DISPUTATIO XVIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De perfectione meritorum, & gratia Beata Virginis.

Intinimus in principio huius materie triplicem Virginis sanctificationem, & solum primam explicuimus (quonia de illa fere sola Diuus Thom. questio. 27. differuit) superest igitur, vt de secunda, quæ per totum illius vitam durauit, ac demum de tertia, quæ in fine vite illi in præmium data est, sermonem instituamus. Quoniam verò secunda sanctificatio per propria merita potissimè facta est, & cum illa coniuncta fuit aliorum donorum gratia, scientia, ac sapientie perfectio, de his omnibus hoc in loco disputabimus eodem fere ordine, quo in priori tomo de huiusmodi donis animæ Christi collatis differuimus. In præsentem autem disputationem solum de meritis ac perfectione gratiæ sanctificantis, quam Beata Virgo obtinuit, in sequenti verò de donis scientiæ, & sapientiæ, postea de gratiis gratis datis dicemus.

SECTIO I.

Verum Beata Virgo, toto tempore vite sue potuerit in gratia crescere per propria merita.

Post primam sanctificationem, Beatam Virginem suis meritis ac operibus magnum gratiæ augmentum consequutam esse, compertum est. Diximus enim supra non fuisse à principio Beatam sed viatricem: gratia autem viatoris augeri potest per bona opera (vt fides docet) quanto ergo Virginis opera fuerunt meliora, tanto vberius gratiæ augmentum per ea mereri potuit, quod euidentius ex dicendis constabit. Solum igitur disputari potest, an hac potestas merendi, & augendi gratiam durauerit in Beata Virgine toto tempore mortalis vite. In qua re neminem inuenio, qui negauerit potuisse Virginem crescere in gratia vsque ad filij con-

ceptionem, quia eo tempore potuit semper ad maiorem perfectionem tendere, & ex fide & charitate magis, ac magis operari, & nunquam vltimam perfectionem gratiæ consequuta est, quamdiu filium non concepit. Vnde Gabriel Angelus, qui eam gratia plenam appellauerat, deinde subiunxit, *Spiritus Sanctus superueniet in te*, vt nimirum *superimpleret eam* (vt Bernardus dixit) id est, vt abundantiori gratia, & sanctitate cumlaret, vt ceteri Patres exponunt. Videantur, quos in primo tomo citauimus, disputatione octaua, sectione septima & octaua, dum tractarem, quomodo Beata Virgo meruerit esse mater Dei, condignam illi dignitati dispositionem merendo: totum enim illud meritum incarnationem filij antecessit.

De tempore autem ab incarnatione filij vsque ad mortem fuit quorundam opinio, Beatam Virginem non potuisse amplius mereri, neque in gratia crescere. In hanc sententiam, quamuis cum timore inclinat Scotus in 4. distinctione 4. questione sext. ad quinrum, Almain. in 3. distinctione, 3. questione 3. Possunt etiam citari Richardus ibi articulo primo, questione quarta, & Alensis 3. parte questione 9. memb. 3. articulo secundo, §. secundo, ad primum, quatenus dicunt Beatam Virginem post conceptionem filij non potuisse peccare, quia erat in statu plenæ gratiæ, & perfectæ charitatis. Et Diuus Thomas supra, questione 27. articulo quinto, ad secundum, quatenus dicit gratiam Virginis fuisse consummatam in conceptione filij, & Diuus Bernardus in sermone 51. de conceptione, qui dicit Virginem in filij conceptione, accepisse tantam gratiam, quantum accipere potest viatrix creatura, ac denique Damascenus orat. 1. de dormitione Deiparæ, vbi ita loquitur, *Mors enim eos, id est, alios sanctos, perficit, beatosque ostendit, id videlicet ipsis afferens, vt in eorum virtutem nulla iam mutatio cadat: minime tamen hoc in te usurpabimus, neque enim mors tibi beatitudinem attulit, neque migratio perfectionem conciliauit. Omnium etenim bonorum initium, medium, & finis, securitas etiam, ac vera confirmatio in illa seminis experte conceptione posita fuit.* Fundamentum huius sententiæ solum esse potest, quia de cuius Beatam Virginem ad concipiendum filium perfectissimè præparari, ac disponi, ergo verisimile est accepisse tunc gratiam, quantum pura creatura capere potest, non igitur habuit postea, quo ultra progrediretur.

Hæc verò sententia mihi probabilis non est, quare sine vlla dubitatione dicendum existimo, potuisse Virginem post filij incarnationem crescere in gratia. Ita sumo ex Diuo Thoma, dicta questione 27. articulo quinto, ad secundum, vbi triplicem perfectionem gratiæ Virginis distinguit: primam qua disposita fuit, vt esset idonea mater Christi: secundam, quam accepit in conceptione Christi: tertiam, quam habet in gloria. Et quamuis expressè non dicat hanc vltimam, & consummatam gratiam in intentione fuisse maiorem ceteris: tamen reuera hoc etiam intendit, ita enim præfert tertium statum secundo, sicut secundum primo: & similia habet opusculo 60. articulo tertio. Et eandem doctrinam alijs verbis insinuat Rupertus libro sexto in Cantica, non longe à principio, dicens Virginem in sua prima sanctificatione fuisse vt auroram, in filij conceptione vt lunam, in morte vt solem, quia semper perfectiorem gratiam habuit. Et sub hac ipsa metaphora Aurora explicauit optimè eandem doctrinam Bonauentura in speculo Mariæ capite 9. & Bonauent. 11. expressius docuit hanc conclusionem Durand. Durand. in tertio, distinctione 3. questione 4. dicens, licet Beata Virgo post filij conceptionem non potuerit peccare, potuisse tamen mereri, quia erat purè viatrix. Idem Gabriel. ibi questione 2. articulo 3. dub. 1. Gabr. inde enim probat Virginem habuisse libertatem ad actus præceptos, etiam post filij conceptionem, quia

Bernard.

Scotus.
Almain.
Richar.
Alens.

D. Thom.

Bern. Sen.

Damas.

D Thomi

Post Christi
incarnatio-
nem cresce-
re in gratia
Virgo po-
tuit.

Rupert.

Bonauent.
Durand.

Vega.

Sotus.

Obiect.

Responsio.

Obiectio.

quia alias non potuisset mereri, nec de facto meruisset eliciendo actum bonum, quod reputat omnino falsum, idemque tenet Ocham, quem ibi citat. Eandem sententiam docuit Vega lib. 10. in Tridentinum, cap. 2. cuius verba, quia probabiles rationes continent, referam. Quis enim, inquit, neget ipsam sanctiorem, & gratiorem Deo fuisse, postquam filium Dei concepit, peperit, nutrivit, & pro nobis patienter tulit in cruce mori? si fieri potest, ut gravior sit aliquis apud Deum uno tempore, quam alio, nescio, quemadmodum possit quis credere, tam parum apud Deum fuisse tanta illa, ac precellentia obsequia, ut non eam, post ipsa, multo habuerit caviorem, & gratiorem? Nam quod quidam existimant, datam ei esse in conceptione filij Dei totam gratiam, quam postea meritura erat, somnium est absque ullo fundamento, contra legem Dei effectum, quod eadem facilitate, qua dicitur, merito est contemnendum. Item docuit Sotus in 4. d. 3. articulo. 2. eisdem ferè verbis.

Quis ambigat, quin, cum merita premium precedant, per tam egregia omnium virtutum officia, quae post sacratissimum partum accumulavit, cumulator etiam in dies, & excellentior illi accresceret gratia? fuit quidem gratia plena ante conceptionem filij, quantum par erat, ut fieret Christi mater: at amen gratia illa non fuit eo modo summa, ut non posset deinceps meritis augeri. Eandem denique sententiam ceteri Theologi in 3. dist. 3. supponere videntur ut certam, & Patres ubique disputant de obsequiis B. Virginis in Christum, & de doloribus, ac cruciatibus, quos in eius nece sustinuit. Tandem ratione probatur primò, quia (ut benedicti auctores dicunt) per se incredibile est, tot labores, & dolores ex perfectissimo amore, & charitate pro Christo susceptos nullius fuisse meriti apud Deum, aut personam Virginis illi gratiorem, & caviorem non reddidisse.

Dicit aliquis, etiam Angeli exhibent Deo multa ministeria, & obsequia, & ex perfecto amore: & tamen neque merentur, neque fiunt illi gratiores. Christus quoque per sua opera non reddebatur gravior Deo. Sed differentia inter hos sanctos, & Virginem, veritatem hanc illustrat, & rationem eius à priori ostendit. Primò enim Beata Virgo quamdiu in corpore mortali vixit, non fuit beata, neque in statu comprehensoris secundum animam (ut in superioribus probatum est) ergo per fidem semper ambulavit, ergo erat in statu merendi, ergo poterat mereri augmentum gratiae. Quia ex parte gratiae nullum erat impedimentum, cum nondum esset in termino, & ipsa de se augeri posset in infinitum, neque alia conditio ad hoc meritum necessaria deerat. Nisi quis fingat singularem legem in Virgine, vel potius exceptionem à lege communi, de potestate merendi in statu viæ, quæ conficta esset, & sine fundamento, & in Virginis potius detrimentum poneret, quam utilitatem. Melius est enim cuilibet viatori posse mereri, quam sine fructu operari: sed hæc potestas concessa est omnibus viatoribus, cur ergo dicemus negatam esse Virgini, eo præsertim tempore, quo perfectius operata est? Exemplum ergo de sanctis Angelis adductum, non est accommodatum, cum illi in termino sint. Neque etiam exemplum de Christo Domino est ad rem: tum quia ob dignitatem suæ personæ erat infinite gratus: tum præterea, quia etiam ille secundum animam fruebatur Deo, & ut licet non erat viator: tum etiam, quia ut viator fuit, mereri potuit, & alijs, & sibi quatenus capax erat alicuius præmij, ergo negandum non est Beatam Virginem mereri potuisse, sed non potuit mereri alijs de condigno, ergo sibi: ergo potuit per merita in gratia crescere: quia nec ratione dignitatis suæ personæ, nec ratione status erat incapax huius augmenti.

Sed dici potest, Beatam Virginem potuisse quidem toto vitæ suo tempore mereri non augmentum gratiae de nouo obtinendo, sed iam obrentum,

A Potuit enim Deus eo momento, quo filium concepit, dare illi omnem gratiam, quam toto tempore vitæ suæ meritura erat: iam enim Deus omnia illa merita præuidebat, & poterat illorum præmium statim conferre, decuisse autem videtur, saltem gratiae augmentum illi statim præbere, ut Beata Virgo, simul ac mater Dei effecta est, fieret illi gratissima, atque charissima. Sed hæc evasio in primis sine fundamento conficta est, præter ordinariam legem, exactamque, ac propriam merendi rationem, quæ postulat, ut meritum antecedit præmium, & principium meriti ipsum meritum, præsertim in eadem persona. Præterea principium meriti nunquam cadit sub meritum: si autem tota gratia, quæ futura erat præmium meritorum Virginis, antecessisset tempore eadem merita, necessario fuisset principium illorum. Nam gratia, quæ antecedit in operante executionem operum, est principium eorum, quatenus apud Deum grata, & meritoria sunt: meruisset ergo Beata Virgo ipsum principium meriti: quod neque in Christo Domino concedimus. Rursus vix potest intelligi ille modus meriti, & præmij nisi omnino immutando omnes leges, ac conditiones merendi. Quod ita declaro, quia si Beata Virgo à principio incarnationis habuit omnem gratia intentionem, quam perpetuo esset habitura, ergo ex illo tempore potuit elicere actus charitatis æquales in intentione ipsi gratia. Quia gratia de se non est otiosa: sed efficax ad operandum iuxta totam perfectionis suæ latitudinem: & si in aliquo puro viatore ita nunquam operari potuit, maximè in Virgine, quæ nunquam diuinæ gratia restitit, neque obstaculum eius efficaciae opposuit, operabatur ergo ex tota intentione habitus gratia, & charitatis, sed per vnum actum charitatis ita intentum meretur homo æqualem intentionem habitus (ut ex materia de gratia, & de charitate suppono) ergo Beata Virgo vel post vnum actum suæ gratia adæquatam nihil persequentes meruit (quod improbatum est) vel ampliorem, quam receperat, meruit gratiam. Nisi quis fortasse dicat, tam singulis actibus æqualibus, quam omnibus simul eandem omnino gratiam veluti pluribus titulis meruisse, sicut de Christo Domino dici solet. Sed hoc non rectè dicitur, Christi enim meritum fuit infinitum, & ideo non potuit esse intensius maius in multis actibus, quam in vno, in Virgine autem meritum singulorum actuum erat finitum, & vnumquodque capax noui præmij, non ergo poterat omnibus ex æquo satishi vno, & eodem finito præmio, seu gratia augmento. Denique aliorum hominum merita non ita remunerantur (ut suppono) cur ergo dicemus Beatam Virginem in hoc deterioris fuisse conditionis?

Superest respondeamus testimonijs initio positjs. Diuus Thomas, cum dicit Beatam Virginem in conceptione filij fuisse in gratia consummatam, non intelligit de consummatione simpliciter, quæ solum futura est in gloria: sed de consummatione, per quam ita confirmata est in bono, ut amplius peccare non posset. Vnde sic inquit, in conceptione filij consummata est in gratia confirmante eam in bono. Et idem est reliquorum Scholasticorum sensus, vno, vel alio excepto. Ad testimonium sancti Bernardini responderetur, verisimile esse Beatam Virginem in conceptione filij habuisse maiorem gratiam, quam vltius viator in statu viæ nunquam habuerit: non tamen inde sit, habuisse tunc tantam gratiam, quam iam ipsamet in statu viæ habitura erat.

Ad Damascenum (cuius verba difficilia sunt, & per exaggerationem dicta) respondeo intelligendum esse de perfectione gratia, quoad omnis mali remotionem, & perfectam securitatem, & confirmationem in bono: non verò quoad omnem intentionem, seu perfectionis modum, aliàs ex eisdem

Responsio.

Responsio. ad argumentum in oppositum.

Augu.

Dama.

Per se opera augm gratia viatoris gloria.

dem verbis colligi posset Beatam Virginem ab eo tempore, quo filium concepit, fuisse plenè, ac perfectè Beatam.

Ad ultimam coniecturam responderetur plenitudinem gratiæ Virginis non repugnare augmento, semper enim ab instanti conceptionis plena fuit: quia semper habuit quicquid pro temporis opportunitate conueniens fuit, & dignitatem eius decuit: semper tamen magis, ac magis impleri potuit, quia hoc ipsum eidem dignitati, ac meritis eius debitum erat. Quocirca, sicut dignitati matris non fuit debitum, vt ad statum gloriæ subitò tunc eleuaretur, ita neque, vt omne gratiæ augmentum illi conferretur: sed quod viatoris statui esset proportionatum, sufficiensque principium perueniendi ad statum gratiæ consummatæ, seu gloriæ Deiparæ consentaneum. Et hoc sensu etiam dici potest accepisse in conceptione filij omnem gratiæ perfectionem, non formaliter, sed quasi in radice. Quo sensu explicari etiam Bernardinus, & Damascenus possent. Sit ergo certum, Beatam Virginem quamdiu hic vixit, potuisse mereri.

SECTIO II.

Virum Beata Virgo in singulis actibus, singulisque momentis vite sue perfectè, & quasi continuè mereretur.

Exposita potestate merendi, quam Beata Virgo toto tempore vite habuit, sequitur, vt actum, seu perfectum exercitium huius potestatis explanemus. In qua re illud solum in genere certum est, Beatam Virginem meruisse suis actibus, perfectumque gratiæ augmentum consequutam esse, quoniam illa potestas non fuit otiosa, sed in actum prodijt multo perfectius, quam in cæteris iustis. Vnde Augustinus de bono coniugali, capite vigesimo quinto. *Quasi, inquit, Maria merita, quis ignorat?* & Damascenus libro quarto, capite decimo quinto, creuisse dicit sicut *olivam fructiferam*. A nobis verò specialius explicandum est, qualis fuerit perfectio huius meriti, tam in multitudine actuum, quam in perfectione (vt ita dicam) intensiva, & extensiva, eiusque continuatione.

Dico ergo primo, Beatam Virginem per omnes ac singulos actus humanos, quos in mortali vita post primam sanctificationem exercuit, augmentum charitatis, gratiæ, & gloriæ meruisse. Dixi post primam sanctificationem, quia per actum, quo se ad illam disposuit, licet primam gloriam meruerit, non tamen gratiam, & augmentum eius, vt in superioribus docui. Probatur ergo, quia in primis Beata Virgo nullos habuit actus indeliberatos, neque inter deliberatos habuit aliquem malum (vt in superioribus demonstratum est) ergo omnes actus eius fuerunt moraliter boni (quia non datur actus indifferens in indiuiduo, in eo præsertim qui perfectò modo operatur) ergo omnes fuerunt meritorij, quia (vt per se credibile est) omnes actus suos frequenter referebat in DEVM magna charitate dilectum, quia nullum habebat inordinatorum affectuum impedimentum. Vnde verisimile est frequentissimè, ac ferè sine intermissione, quamdiu vigilabat, de Diuinis rebus cogitasse, mentemque suam in Deo fixam habuisse. Cum enim plenum dominium suorum actuum haberet, nunquam præter voluntatem suam distrahebatur, voluntariè autem non auertebar mentem à Diuina contemplatione, nisi fortasse corpo-

ris imbecillitas; aut necessitas eam compelleret, quod raro accidere poterat. Ad externas enim actiones peragendas satis erat interiorem mentis attentionem remittere, quanquam non omnino suspenderetur: vt autem corruptibile corpus id ferre posset, in causa erat, quod summa facilitate, & iucunditate in Diuinis meditationibus versabatur. Testis est Ambrosius, libro secundo, de Virginibus in principio, qui eleganter virtutum officia, quibus Beata Virgo apud Deum promerebatur, describit. Inter alia, *Intenta, inquit, operi, verecunda sermone, arbitrium mentis solita non hominem, sed Deum querere, & infra. Vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis; figura probitatis, & iterum, Hac ad ipsos ingressus Angeli inuenta domi in peneralibus sine comite, ne quis intentionem abrumperet, ne quis obstreperet. Neque enim comites feminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat.* Nihil ergo in singulis operationibus Beatæ Virginis ad rationem meriti de condigno deesse poterat.

Dico secundo. Ita meruit per singulos actus, vt augmentum statim augmentum gratiæ, quod promerebatur, obtineret. Hæc conclusio probari potest iuxta varias Theologorum sententias, de augmento gratiæ, & charitatis per nostra merita. Quidam enim existimant omne gratiæ augmentum, quod iustus meretur (sive per intensos, sive per remissos actus illud mereatur) statim conferri. Quæ sententia valde probabilis semper mihi visa est, quia meritum est sufficiens causa præmij, & idè, si ratione status non repugnat, statim confertur. Et in hac sententia, conclusio posita euident est. Alij verò censent, non dari statim augmentum gratiæ, nisi meritum eius in actu intensiori, ac feruentiori fundetur: & in hac sententia probanda est conclusio sumpto alio principio, scilicet Beatam Virginem semper respondisse Diuinæ gratiæ vocanti, tantumque cooperatam fuisse, quantum poterat iuxta mensuram Diuinæ gratiæ, quæ illi conferebatur. Quod probo primò, quia quicquid perfectionis in genere gratiæ sanctificantis alicui puræ creaturæ concessum est, non est Beatæ Virgini denegatum (vt initio huius materiæ ostendimus) sed illa gratiæ perfectio data in primis est Angelis sanctis (vt constat ex prima parte quæstione 62. articulo sexto) & nonnullis hominibus saltem aliquo tempore vitæ, vt Beato Francisco post vocationem suam, vsque ad mortem: quod facilius credi potest de Paulo, ac reliquis Apostolis: & per se probabile est, in tanta multitudine, ac varietate donorum gratiæ, hoc etiam fuisse aliquibus hominibus diuinitus datum, maximè igitur Beatæ Virgini. Secundo ita explicatur, quia in Beata Virgine nihil fuit, quod eam impediret, ac retardaret, quominus Diuinæ gratiæ cooperatur quantum posset, quia ne habebat formitem, neque vllam potentiarum deordinationem: ergo sicut sancti Angeli propter hanc causam omnino cooperati sunt Diuinæ gratiæ, ita etiam Beata Virgo. Præsertim: quia licet in conditione naturæ esset inferior, in diuinis donis erat superior, & ab Spiritu Sancto facile poterat tam accommodatè, tamque suauiter semper moueri, vt pro mensura vocationis responderet. Ex hoc ergo principio ita concludo: Beata Virgo quando amabat Deum semper operabatur ex tota efficacia charitatis, & gratiæ, tam habitualis, quam actualis, seu mouentis: ergo semper ita operabatur, vt mereretur augmentum gratiæ, & se disponeret ad illud statim obtinendum. Probatur consequentia, quia verisimile est actum sic elicitum à charitate esse intensiorem habitu, à quo procedit, quia habitus de se est sufficiens principium actus æqualis, quod si accedat specialis DEI motio, facile elicit intensiorem. Quod si quis contendat, Beatam

Vir-

August.

Damasc.

De singula
vita Virgo
augmentum
gratiæ me-
ritatur, &
gloriæ.

Virginem non semper habuisse motionem, qua in-
tenius operaretur, in hoc non multum contendam,
quia res incerta est, quamvis pietati magis consen-
taneum sit, aliud, & excellentius de Virgine sentire.
Ad probandam verò consequentiam illatam satis
esse existimo, quod Beata Virgo (vt dixit etiam San-
ctus Bernardus dicto serm. 51. cap. 3.) *nil vnquam
elegit, nisi quod ei sapientia diuina demonstrabat, tantum-
que semper dilexit Deum, quantum à se diligendum exi-
stimauit.* Quid enim amplius in homine viatore de-
siderari potest, quo se ad recipiendum gratiæ aug-
mentum disponat, quam quod cum diuina, & ex
diuina gratia operetur, quantum iuxta mensuram
diuinæ motionis potest? Si enim Deus non denegat
suam gratiam facienti ex prior gratia quod in se est,
quomodo negabit præmiū augmenti gratiæ fa-
cienti quantum ex diuina gratia potest ad illud me-
rendum? Certè qui plus requirit, impossibilem con-
stituit huius augmenti consequentiam in hac vita,
idq; sine fundamento, & præter diuinæ gratiæ libe-
ralitatem, vel potius præter diuinæ iustitiæ in re-
munerandis meritis æquitatem, & præter inarmo-
rum hominum necessitatem, & vtilitatem. Ex quā
ratione, cum proportionem applicata, idem conclu-
di potest de omni merito Beatæ Virginis fundato in
quibuscunq; actibus, quarumcunq; virtutum, & de
quacunque latitudine, ac multitudine meritorum,
vel ex multitudine actuum, vel ex continuatione,
ac perseverantia proveniente. Nam cum Beata Vir-
go omnibus ijs modis meruerit operando perfecte,
& ex tota efficacia suæ gratiæ, & auxilij, statim
obtenebat quidquid gratiæ merebatur: quia facie-
bat, quod in se erat ad id obtinendum: nihil autem
aliud desiderari potest, vt dictum est.

Dico tertio, Beata Virgo meruit per actus perfe-
ctissimos tam vitæ actiue, quam contemplatiue.
Hanc conclusionem pono ad explicandam amplius
perfectionem huius meriti, simulq; declarandam
eximiam, ac perfectissimam rationem viuendi, &
aptissimam ad sanctitatem agendam, quam Beata
Virgo in hac vita habuit. Et primum in genere
probari potest, quia perfectissimus status hominis
vitamq; vitam actiuam, & contemplatiuam, com-
plecti debet, vt Diuus Thomas docet Secunda.
Secunda, quæst. 188. articulo sexto, & infra quæstion.
40. articulo primo ad secundum. Vbi hanc viuendi
rationem dicit Christum assumptisse: maxime autem
decuit Virginem imitari filium, & post illum,
perfectissimum viuendi modum habere. Secundo
declaratur breui discursu factu de vita Deiparæ,
quam in tria potissima tempora parti possumus.
Primum protenditur vsque ad filij conceptionem,
de quo supra initio disputationis. Septima ex anti-
quorum Patrum scriptis ostendimus, Beatam Vir-
ginem in templo habitasse, ibiq; diuinæ contempla-
tioni potissimum vacasse, & ardentissimis deside-
riis, ac orationibus Melsiæ aduentum impetrasse,
ac promeruisse. Addit verò Ambrosius libr. secun-
do de virginibus in principio, non caruisse tunc Vir-
ginem perfectissimo exercitio virtutum ad vitam
actiuam pertinentium, inter alia, *Quid ego, inquit,
exequar ciborum parsimoniam, officiorum redhibitionem,
alterum vitæ naturam superuisse, alterum pene ipsi na-
turæ defuisse? Illic nulla intermissa tempora, hinc conge-
minatos ieiunio dies, & si quando resciendi successisset vo-
luntas, cibus plerumq; obuius, qui mortem arceret, non de-
licias ministraret.* Vbi quamquam Ambrosius, non
loquatur in particulari de hoc tempore, sed gene-
ratim de tota vita Virginis: tamen, quæ dicit, ad il-
lam maxime ætatem sunt accommodatissima. Re-
fert præterea Sabellius libro secundo exemplor-
um capitulo quarto, & nono, & libro octauo, cap-
itul. quarto, ex quadam antiqua traditione, soli-
tam fuisse Virginem tota hac ætate à primaluce ad
tertiam diei horam contemplationi, ac rebus sacris

vacare: deinde verò vsque ad meridiem operi alicui
incumbere: reliquam verò diei partem sacræ lectio-
ni, & orationi impendere. Quod etiam ita fuisse re-
uelatum sanctæ Brigittæ refert Catifius, qui de hac
ætate Virginis latè disputat. libro de Beata Maria:
capitulo 12. & 13.

Secundum tempus durauit ab Incarnatione vs-
que ad Ascensionem Domini, in quo excellentiora
opera vtriusque vitæ exercuit: tum quia maiori
semper gratia, & sanctitate pollebat: tum etiam quia
maiores opportunitates perfectius operandi na-
ta est. Primo enim ad hoc tempus spectat singulare
illud meritum fidei, charitatis, obedientiæ, & hu-
militatis, quod in ipsa filij conceptione enituit,
quando suum consensum præstitit. Vt mirum in
modum ponderat, & exaggerat Bernardus Sen-
nensis sermone 51. Ponderant etiam Ambrosius
libro secundo in Lucam. Bernardus in homilijs in
Missis est, & Laurentius Iustinianus sermone de An-
nunciatione. Deinde quod ad vitam contemplati-
uam pertinet, plurimum ad perfectionem eius con-
tulit præsentia filij, qua semper fruebatur, & ad il-
lum amandum non tantum gratiæ, sed etiam na-
turæ impetu ferebatur, vt rectè notauit Anselmus,
lib. de excellentia Virginis, capite 5. Accedit quod
sedens secus pedes filij audiebat verbum illius, nunquam
enim ferè à filio discedebat: propter quod Epipha-
nius hæref. 78. eam vocat, *Perpetuam Iesu sectatricem.*
Quod si audiendo verba Simeonis, vel aliorum,
culto diebat ea, *conferens in corde suo*, quid audiendo
verba filij existimandum est effecisse? Deniq; quod
ad vitam actiuam spectat, in hac ætate exercuit sum-
ma pietatis officia erga filium: sponso etiam suo mi-
nistravit, ac familiæ curam gessit. Et (quod caput
est) maximos labores, & dolores simul cum filio
sustinuit, vt rectè considerauit Anselmus libro de
excellencia Virginis, capite quinto, & eleganter Ru-
pertus 3. libro in Cantica, in fine: Item Petrus Da-
mianus sermone primo, de natiuitate Beatæ Ma-
riæ.

Tertium tempus durauit vsque ad Beatæ Vir-
ginis obitum, quo tempore celestem quandam vi-
tam egisse nemo pius dubitare potest. Vnde (vt est
apud Sabellium supra, & Nicephorum libro se-
cundo Histor. capit. 3.) post Christi mortem in Io-
annis domo habitauit, priuatamq; & ab hominum
consortio semotam vitam egit, vbi filij absentiam
perpetuam illius consideratione, & charitate compen-
sabat. Vnde Laurentius Iustinianus sermone de As-
sumptione, de hac ætate Deiparæ loquens, inquit,
Nullus ardorem Virginis sufficit explicare, quanto desiderio-
rum cremabatur incendio, quam crebris suspirijs angebatur,
& alia, quæ eleganter persequitur, & Rupertus li-
bro quinto in Cantica, cuius magnam partem in ex-
plicanda altissima Virginis contemplatione ponit.
Nec verò huic temporis exercitium actiue vitæ de-
fuit: quin potius, cum alijs temporibus actiuam vi-
tam circa corporales actus exercuisset, in hoc terti-
pore illam in spiritualibus actibus, qui ex suo genere
perfectiores sunt, exhibuit. Nam (vt sub nomine
Hieronymi refertur sermone de Assumptione, & se-
quent. disputat. latius dicemus) Apostolos docuit,
& Lucam Euangelistam de mysterijs fidei instruxit.
Et credibile est in consolandis, ac spiritualiter iu-
uandis alijs fidelibus sæpè occupatam fuisse: Vnde
Beatus Ignatius epistol. 3. ad Mariam, eam depre-
catur, vt se confortare, & consolari dignetur, ad
quem Beata Virgo rescriptit, eum confirmans in
fide, & ad persecutiones sustinendas erigens, ei-
que aduentum suum cum Ioanne Euangelista ad
Antiochenam Ecclesiam inuicendam pollicetur.
Et Epiphanius hæref. 78. dubitat, an Beata Virgo
cum Ioanne in Asiam profecta sit: Patres autem
Concilij Ephesini, capite 27. tomi. 2. af-
firmant ipsam cum Ioanne Euangelista Epheso-
rum

Bernard.

Maria per
actus perfe-
ctissimos vi-
tæ actiue &
contempla-
tiue meruit.
D. Thom.

Modus vi-
uendi Vir-
ginis vsque
ad filij con-
ceptionem.

Ambro.

Sabellius.

Modus vi-
uendi Ma-
rie ab in-
carnatione
vsque ad A-
scensionem
Domini
Bern. Sen.
Ambros.
Lau. Iustin.

Epiphanius.

Anselm.
Rupert.
Pet. Dam.

Modus vi-
uendi Ma-
rie in nouis-
simo vita
tempore.
Sabellius.
Niceph.
Lau. Iust.

Hieron.

Ignatius.

Epiphanius.

Conc. Ephes.
rum

rum ciuitatem incoluisse. Quod si ita factum est, propter proximorum salutem, & Ecclesie augmentum in dubio peractum est. Constat igitur Beatam Virginem in toto vitæ suæ progressu perfectissimas operationes actiue, ac contemplatiue vitæ exercuisse, quas eleganter describit Ignatius epistol. 1. ad Ioannem Euangelistam, ubi post multa ita concludit. *Sicut nobis à fide dignis narratur, in Maria matre Iesu humane nature natura sanctitatis Angelica copulatur, & hæc talia excita uerunt viscera nostra, & cogunt valde desiderare aspectum huius, si fas est fari, celestis prodigij, & sacratissimi spectaculi.* Cuius epistolæ meminit etiam Bernardus, sermone 7. in Psal. 90.

Dico quarto. Verisimile est, Beatam Virginem toto tempore vitæ suæ continuè meruisse, & in gratia creuisse. Hæc conclusio duplicem potest habere sensum, & in utroque est pia, & probabilis, in altero autem certior. Docet illam Albert. Magnus, libro de Beata Virgine, capite 1.6. & 177. & 197. Vbi dicit nouum priuilegium Virginis fuisse, quia quolibet tempore meruit. Quod dictum refert & approbat Antoninus. 4. part. titul. 15. cap. 20 §. 6. Idem tenet Bernardinus de Busto. 4. part. serm. 9. §. ultimo, dicens non esse dubitandum, quin à primo instanti vsus liberi arbitrij vsque ad suum felicissimum transitum semper fuerit in actu merendi. Indicat Canisius libro 5. capite 1. in illo verbo, *Cuius vita iugis, & continua quedam fuit contemplatio*, & alios statim referemus. Potest autem hæc conclusio intelligi, vel de tempore, quo vigilabat, & hoc sensu non solum est verisimilis, sed etiam certa, quia quādiu ratione vsa sit, sine ulla intermissione semper est bene operata, vt rectè dixit Ambrosius libro 2. de virginibus in principio. Et patet, quia cum haberet perfectum dominium suorum actuum, nunquam est indeliberatè operata, nec verò cessare omnino poterat ab omni actu externo, & interno: tum quia hoc ferè est humano modo impossibile: tum etiam quia in homine vtente ratione, & potente aduertere, nonnulla culpa esset, sic otiosum manere, semper ergo ex quo permanentem vsu rationis habuit, aliquem actum liberum exercuit, vel internum tantum: vel simul externum: ergo continuè bene operata est: ergo continuè meruit: vtrique consequentia constat ex principiis positis. Alio ergo modo intelligi potest conclusio etiam de tempore, quod somno tribuebat, & hoc sensu est incerta, sed quod sit verisimilis probari potest. Primo testimonio Bernardini Senensis dicto sermone 51. art. 1. Vbi ex sua, & aliorum sententia dicit, non fuisse somno impeditam, quominus libere in Deum conuerteretur, & assert coniecturam, quia hoc priuilegium aliquibus sanctis pro aliquo vitæ tempore concessum est. Accommodat etiam illud Ierem. 1. *Virgam vigilantem ego video.* Idem habet in 3. opere sermonum tractatu de Beata Virgine sermo. 4. art. 1. cap. 2. ubi dicit, etiam cum dormiebat, fuisse Virginem in altiori contemplatione, quam fuerit aliquis alius dum vigilaret. Vnde illi attribuit verba illa Cant. 5. *Ego dormio, sed cor meum vigilat.* Quæ eleganter de Virgine exponit Rupertus, libro 5. in Cantica. initio, ubi inter alia inquit. *Multarum quoque animarum fuit, & est, non solum secundum similitudinem orio sancto dormire, id est, à terrenis curis vacare, & in celestibus per contemplationem corde vigilare: verum etiam eodem modo, quo & Iacob dormiuit, secundum corpus dormire, & secundum animam, celestia videre, sed tu, o Cælum Dei, vnica sedes Domini, in utroque vigilandi modo cunctis mortalibus, siue terrenis hominibus longè eminentior exististi, longè studiosior ad contemplandum eum, in quem desiderant angeli prospicere, atque aptior fuisti. Fauer huic sententiæ Ambrosius libro. 2. de virginibus in principio dicens, *Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit: & tamen, cum quiesceret corpus, vigilaret**

animus, qui frequenter in somniis aut lectis repetit, aut somno interrupto continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænuntiat. Quæ verba tractans Canisius libr. 1. cap. Canis. 13. in hanc sententiam inclinat, quam etiam tenet Bernardus. Bernardinus Busto in Mariali. 3. p. sermon. 1. p. 3. & Busto Dionysii. Richelius in illud Cantic. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat*, art. 18. Et confirmari potest ex Augustino 5. contra Iulian. cap. 9. Vbi de hominibus in statu innocentia inquit: *Tam felicia erant somnia dormientium, quam vita vigilantium.* Ergo maiori ratione possumus de Beata Virgine dicere, tam felicem fuisse dormiendo, quam vigilando. Quidquid enim perfectionis gratia in illo statu communicatum est, illi non est denegatum. Ex quo aliam sumo confirmationem, quia angelis sanctis datum est, vt ex quo in primo instanti suæ creationis conuerterentur in Deum, nunquam ab illius actuali amore cessauerint, sed hoc donum maximè pertinet ad perfectionem charitatis, & sanctitatis, ergo credi potest communicatum esse Beate Virgini. Præterea, si verum est Beate Virgini datam esse aliquam scientiam, seu cognitionem per se infusam, qua vti posset sine conuersione ad phantasmata, facile intelligimus etiam in somno potuisse illa scientia uti, & consequenter meritorie per voluntatem operari, quia hæc non pendet à corpore, si intellectus expeditus sit ad cogitandum, & proponendum obiectum: est autem probabile Beatam Virginem præditam fuisse hac scientia, vel toto, vel maiori tempore vitæ suæ. Est ergo verisimilis hæc sententia, quanquam in re admodum incerta, vt nihil constanter affirmare possumus.

Addo tamen, licet demus hoc meritum propter somnum, & corporis imbecillitatem interdum interruptum esse: nihilominus tam breuem fuisse illam moram, totque diuinis cogitationibus fuisse interceptam, vt morali quodam modo possit hoc meritum appellari continuum, Beata enim Virgo partim propter optimam corporis temperiem, partim propter moderatissimam viuendi rationem exigui temporis somno indigebat, & ex virtute perfectæ, qua corpus suum affligebat, magnam etiam illius temporis partem vigilijs, & orationi tribuebat. Vnde Bernardinus, ac Bonauentura, & Canisius supra, varias reuelationes referunt, quibus nonnullis hominibus patefactum fuit, solitam fuisse Beatam Virginem ferè integras noctes infomes meditando, ac orando traducere, & ipso eo tempore, quo dormiebat, credi potest solitam fuisse, præ nimia Charitate, qua Deum diligebat, frequenter excitari à somno, ac statim animum suum in Deum eleuare. Hoc enim experimento constat accidere, & ex diuina gratia concedi multis, qui diuina charitate flagrant, præsertim eo tempore, quo de rebus diuinis frequentius cogitant, & in actibus diuini amoris sæpius, ac feruentius exercentur: hæc enim animi promptitudo, atque facilitas ad efficiendos huiusmodi motus in Deum maior fuit, ac perfectior in Beata Virgine à principio vitæ, quam fuerit in quocunque alio sancto eo tempore, quo maiorem perfectionem, & deuotionem consequutus est, vt ex supra dictis de perfectione primæ sanctificationis Virginis satis constat.

SECTIO III.

An Beata Virgo aliquod augmentum gratiæ obtinuerit ex opere operato, & quibus modis.

Quod Beata Virgo magnum gratiæ augmentum ex opere operato fuerit consequuta, dubitari non

*Sacramen-
tum pro re-
medio origi-
nalis peccati
institutum
Maria cum
augmento
gratia susce-
pit.*

Palud.

*Scotus.
Sotus.*

*Sacramen-
tum ordinis
penitentia,
& Matrimo-
nij Virgo
non suscepit.*

*Euthym.
Maria Vir-
go Christi
manibus
baptizata
Euod.
Niceph.*

*Eucharistia
sacramentum
frequenter
Virgo suscepit.*

non potest, quia non fuit peioris conditionis, quam alij iusti: nec sacramenta fuerunt in illa minus efficacia, imò eo quidem magis, quo meliori dispositione illis utebatur. Solum ergo necessesse est, ut modos, seu tempora huius augmenti distinctius aperiamus, & explicemus. Possunt autem ad tria capita reuocari. Primum est sacramentum illud, quod in remedium originalis peccati foemini applicari solitum erat, in illo enim gratia dabatur non proprie ex opere operato, sed ad modum eius, id est præter omne meritum suscipientis, sicut dabatur in circumscriptione, & in remedio legis naturæ: præsertim quando infantibus applicabantur, ut infra dicemus agætes de sacramentis in genere. Certum est autem B. Virgini paulo post eius natiuitatem applicatum esse hoc sacramentum, sicut Ioannes Baptista circumcissus fuit, etiam si in utero matris fuisset sanctificatus. Extraordinaria enim Dei sanctificatio non obstat, quominus ordinaria remedia contra peccata applicari debeant, præsertim cum hæc supernaturalia, & diuina mysteria non sint hominibus nota: ergo in hoc sacramento datum est Virgini aliquod augmentum gratiæ ad modum operis operati. Quia hæc gratia infallibili lege dabatur per tale sacramentum, & B. Virgo eo potissimum tempore capax erat augmenti gratiæ, & prior sanctificatio non reddiderat illam incapacem huius sacramentalis gratiæ. Notauit hoc Paludani in 3. d. 3. q. 2. paulo ante solutiones principalium argumentorum.

Alterum caput continet vsum sacramentorum nouæ legis, & fructum eorum, de quibus similiter certum est, non caruisse Virginem fructu illorum, quibus est vfa, quanquam Scotus, in 1. sectione citatus in hoc dubitauerit, cuius sententiam Sotus, & alij ibidem citati, merito reiciunt. Est enim certum principium fidei, hæc sacramenta conferre gratiam non ponentibus obicem. Solum ergo superest, ut dicamus, quibus sacramentis nouæ legis Deipara vfa fuerit: & quidem de tribus constat non fuisse Virgini collata. Primum est Ordo, cuius non erat capax propter foemineum sexum. Secundum est Penitentia, cuius materiam non habuit, & ideo illud suscipere non potuit. Tertiū fuit Matrimonium, quod à Virgine contractum non est, postquam in sacramentum nouæ legis est institutum. De duobus verò certum est, illa suscepisse: primum est sacramentum Baptismi, ut omnes Theologi docent, & Euth. Ioan. 3. Scribunt, inquit, quidam Apostolorum temporibus proximis, quod Christus Petrum, & Virginem matrem baptizauerit: Petrus verò reliquos Apostolos, quibus verbis videtur explicari historia, quam ex Euodio refert Nicephorus, lib. 2. cap. 3. Vbi dicit Christum manibus suis Petrum tantummodo baptizasse, explicandum autem videtur, ut illa dictio exclusiua non excludat Virginem Christo coniunctissimā, quæ non est eisdem legibus, quibus ceteri, comprehendenda. Ratio verò est, quia præceptum Baptismi omnibus generatim propositum est, & verbum illud, Nisi quis renatus fuerit, neminem excipit, neque oportet, ut nos Beatam Virginem ex aliquo speciali priuilegio excipiamus, cum nec fundamentum habeat, neque ad eius perfectionem pertineat. Secundò, quia hoc decuit ad exemplum aliorum fidelium. Tertio, quia per Baptismum constituuntur, & signantur membra Ecclesiæ, prout à Christo instituta, cuius perfectissimum membrum debuit esse Beata Virgo. Tandem quia per Baptismum datur potestas vtendi sacramentis nouæ legis, sacratissima autem Virgo eis vti debuit, præsertim Eucharistia.

Alterum ergo sacramentum, quod certum est Beatam Virginem frequenter accepisse, est Eucharistia. Primò, quia vsum huius sacramenti est in præcepto diuino, quod eadem ratione, qua præceptum Baptismi Virginem comprehendebat. Secundò,

A frequentia eius est in consilio, & per se se honestissima, & vtilissima, & valde conformis eximie charitati Virginis erga filium. Tertio, quia legimus Acto. 2. in Primitiua Ecclesia fideles omnes vel quotidie, vel frequenter vfos esse hoc sacramento, ergo multo magis Beata Virgo hæc consuetudinem obseruauit.

His duobus adiungi potest tertium Confirmationis sacramentum, nam licet reuera illud non receperit quoad signum visibile, in quo ratio sacramenti consistit, recepit tamen characterem, gratiam, & abundantiam Spiritus Sancti, quæ sunt effectus illius sacramenti. Sicut enim Apostoli in die Pentecostes præter omne meritum suum receperunt, quasi ex opere operato Spiritum Sanctum, & perfectissimum confirmationis effectum, & ideo postea sacramentum ipsum non susceperunt, quia iterari non potest, ita maiori ratione Beata Virgo eodem die similem effectum, & donum perfectius, ac copiosius accepit.

Solum igitur de sacramento Extræmæ Vnctionis potest esse controuersia. Multis enim indecens, ac indecorum videtur, quod B. Virgo illo munita fuerit. Ita sentit Palud. in 4. dist. 23. quæst. 3. artic. 2. Supplementum Gabrielis, quæst. 1. dub. 3. & Victor. in sum. num. 222. Fundamentum esse potest, vel quia Beata Virgo erat incapax huius sacramenti, quoniam institutum est pro ijs tantum, qui aliquando actualiter peccauerunt, ut constat ex forma illius, in qua dicitur. Remittat tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, &c. Beata autem Virgo nunquam actualiter peccauit: sicut ergo, quia hoc sacramentum institutum est pro infirmis aegritudine corporali, ideo dari non potest sanis, ita quia institutum est pro ijs, qui actuali labe peccati aliquando infecti fuerunt, ideo dari non potest ijs, qui nunquam peccauerunt. Vel secundo, licet admittamus Beatam Virginem fuisse capax huius sacramenti, videtur tamen indecens, ut vingeretur: tum quia non decuit deprecari illi remissionem actualium peccatorum: tum etiam propter honestatem, præsertim cum illo non indigeret, nec ratione effectus, nec ratione alicuius præcepti diuini, quod nullum esse creditur de tali sacramento.

Alij verò existimant Beatam Virginem ante mortem vnctam fuisse. Ita docuit Albert. Magn. in Mariali. cap. 72. & 74. cuius sententiam referens Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 8. §. 3. Ponit, inquit, Albertus, quod Beata Maria in morte se fecerit iungi, sicut etiam communicauit, & hoc non, quia indigeret, cum nullum peccatum etiam veniale, nec reliquia peccati essent in ea, sed ut præberet fidelibus in omnibus exemplum humilitatis, & vire Christianæ. Et hanc sententiam sequutus est Syluester in Rosa aurea, tractat. 3. de quaestionibus impertinentibus, casu 53. & Bernardinus de Busto. 4. parte principali, serm. 11. part. 3. Canisius etiam lib. 1. de Beata Maria. c. 9. in hac est sententia, dum laudat Albertum supra cap. 81. dicentem Beatam Virginem omnia sacramenta nouæ legis suscepisse, præter Ordinem, quod verbum, vel correctione, vel pia aliqua interpretatione indiget, ut ex dictis patet, debuisse enim matrimonium, & penitentiam excipere. Supponit verò hæc sententia non esse de necessitate huius sacramenti, ut persona cui tribuitur, aliquando peccauerit actualiter: sed satis esse, ut habeat vsum rationis, & consequenter, quod in se est, peccare possit, & à dæmone tentari, ut graues Theologi docent in 4. d. 23. Bonauent. Richard. Gulielmus de Rubio, Maior, & alij. Quia hoc satis est ad primarium effectum, propter quem per se primò hoc sacramentum est institutum, scilicet ad confortandum hominem in vltima pugna, præbendo auxilium aduersus insidias inimici, quæ eo tempore solent esse vehementiores, simulq; spiritualem sanitatem præstandam, si homo illa indigerit, atq; etiam corpora-

Alto. 2.

*Sacramen-
tum confir-
mationis
aliquo modo
Virgo rece-
pit.*

*Palud.
Supplement.
Gabr.
Victor.*

Alb. Magn.

Antonin.

*Syluester
Bernard.
de Busto.
Canis.*

*Bonauent.
Richard.
Guliel.
de Rub.
Maior.*

poralem, si illi expedierit. Ita enim graues Theologi hunc effectum explicant, vt suo loco vberius dicemus, & interim videri possunt Petrus Sotus lectione 2. de hoc sacramento, & Palatius in 4. d. 23. disputatione 2. conclusionem 1. homo autem adultus, quamuis nunquam peccauerit, ex se capax est huius effectus, & verba formæ circa illum vera erunt in sensu conditionali, scilicet, si quid peccasti. Hoc enim modo ordinatum est hoc sacramentum ad peccata, vel eorum reliquias delendas, vt ex verbis Iacobi cap. 5. colligitur, si in peccatis est, dimittentur ei. Ergo licet Beata Virgo nunquam peccauerit, capax fuit effectus huius sacramenti, quia capax fuit gratiæ, & spiritualis auxilij, quo aduersus infidias inimici in vltima pugna ita muniretur, ac si illi obijciendæ essent, nam simpliciter libertatem habuit, quamuis diuinitus esset in bono confirmata.

Iudicium inter has sententias pendet ex principijs pertinentibus ad sacramentum extremæ vntionis, scilicet, quod sit subiectum capax illius, quis effectus, & quæ forma. Neigitur hoc loco hæc omnia sine sufficienti probatione, & examine definiamus, respondeamus tantum sub conditione, si vt homo sit capax huius sacramenti, necessarium non est, quod actualiter peccauerit, B. Virginem fuisse capacem illius, si autem fuit capax illius, verisimilius esse illud suscepisse, tum propter fructum eius, tum propter fidei, ac fidelium ædificationem, & humilitatis exemplum. Neque enim ex parte formæ est vlla indecentia, tum quia facile intelligi potest, concessum esse in hoc peculiari casu, aliquod speciale privilegium. Tum maxime: quia sensus illius est conditionalis, vel (vt ita dicam) potentialis, id est, Remittat tibi Deus, si quid peccasti, vel conferat Deus tibi gratiam sufficientem ad delendam omnem maculam, quæ per sensus contrahi solet. Neque etiam ex parte materiæ erat hoc indecens, quia semper applicatur eum summa honestate.

Tertium caput huius augmenti constitui potest in aliquibus temporibus, vel opportunitatibus, in quibus B. Virgo immediate à Deo suscepit singularem sanctificationem, seu augmentum eius. Huiusmodi intelligimus fuisse instans illud, in quo filium concepit, vt omnes Theologi in 3. d. 3. sentire videntur. Qui dicunt, sicut in conceptione sua accepit primam sanctificationem, præter omne meritum, & præter omnem sacramentalem sanctificationem, sed ex singulari privilegio: ita in conceptione filij accepit se præter omne meritum singularem perfectionem sanctificationis, ob nouam, & admirabilem præsentiam diuini Verbi, iuxta verbum Angeli dicentis: Spiritus sanctus superueniet in te. Et hoc modo sentit aperte D. Th. supra q. 27. art. 3. tunc fuisse illi sublatum fomitem peccati, qui iuxta illius sententiam, antea tamen fuerat ligatus, & art. 4. docet gratiam Virginis in filij conceptione fuisse quodammodo consummatam. Idem latè Darard. sup. q. 3. Scotus etiam, & reliqui, quos sect. 1. retuli, dum aiunt, tantam perfectam fuisse in eo instanti gratiam Virginis, vt amplius crescere non potuit, hoc necessariò supponunt. Idem aperte docent Damascen. Rupertus, ac Bernardinus ibi citati, Bernardus sæpè in homilijs super Missus est, Laur. Iustin. serm. de Annuntiat. Denique Athan. serm. de sanctissima Deipara inquit, Tunc descendisse Spiritum Sanctum in Virginem cum omnibus suis virtutibus essentialibus, imbuentem eam gratia, & virtute, & infra excludit errorem, putantium tantum vim quandam, & energiam illi datam fuisse Spiritus, vt incarnatio perficeretur. Et paulo post subdit, secundum orthodoxorum dogmatum rectitudinem virtutes, & spiritum esse impletam Virginem, tum vt corpus eius sanctificaretur, tum vt salutarem illum fatum concipere posset. Vnde Euseb. Emf. hom. super Missus est, in feriam quartam Dominicæ quartæ Aduentus, Cum gratia, Fr. Suarez, Tom. 2.

Pet. Sotus. Palat.

Sacramentum
extreme un-
tionis viri
Virgo su-
perior.In conce-
ptione filij
Virgo singu-
lariter or-
nat.

D. Thom.

Duraud.
Sotus.Damasc.
Rupert.
Bernardin.
Bernard.
Laur. Iust.
Athana.

Euseb. Emf.

A inquit, plena sit priusquam concipiat, post conceptionem quanta abundauit? Et Albertus Magnus in Mariali, cap. 69. quem imitatur D. Thomas opusc. 60. articulo tertio, triplicem distinguit plenitudinem gratiæ Virginis, aliam vocat sufficientiam, quam habuit à principio, aliam abundantiam, quam dicit habuisse in filij conceptione: aliam singularem excellentiam, quam in toto vitæ decursu consecuta est. Denique afferri potest coniectura, quia quando Beata Virgo visitauit Elisabeth, propter Christi præsentiam, & Ioannes fuit sanctificatus, & Elisabeth gratia impleta: quid ergo mirum, quod diuinum Verbum ingrediens vterum Virginis, singulari modo illam sanctificauerit. De hoc ergo argumento nullus sine temeritate dubitare potest. Alia verò sunt tempora, de quibus simile quidpiam probabiliter coniectare possumus, quamuis sit res minus certa, huiusmodi sunt dies natiuitatis Christi, dies mortis, vel resurrectionis eius: de die verò Pentecostes iam diximus.

Alb. Magn.
D. Thom.

SECTIO IV.

Quantam gratia perfectionem, ac intensiorem fuerit B. Virgo consequuta.

Hactenus varios modos explicuimus, quibus Beata Virgo toto tempore vitæ suæ in gratia, & sanctitate creuit, reliquum est vt tandem concludamus, & explicemus cumulum gratiæ, quem toto illo tempore congregauit, id est, in quo gradu, & intensiōne gratiam habuit in instanti mortis suæ. In qua re vnum tantum est certum, scilicet, eam gratiam fuisse intensiorem, quam sit in supremis Angelis, vel hominibus sanctis. Sicut enim de fide est, Deiparam in perfectione beatitudinis esse omnibus superiorem, ita etiam certum est in intensiōne gratiæ, omnes antecellere, quia perfectio beatitudinis perfectioni gratiæ respondet. Et hoc etiam facile ostendi potest ex his, quæ de prima sanctificatione, & meritis Beate Virginis hactenus tractata sunt. Soluni ergo desiderari potest, vt explicemus, quanta fuerit hæc excellentia, vel quis excessus huius gratiæ Virginis respectu gratiæ collatæ reliquis sanctis, vel singulis, vel omnibus simul sumptis. Quæ res cum nec reuelatione manifesta sit, nec certa ratio ostendi possit, vix tractari potest, nedum à nobis definiri, quia non possumus verè dicere Beatam Virginem tot habuisse gradus gratiæ, neque plures, neque pauciores. Nihilominus tamen conandum nobis est, vel sub ratione aliqua communi, & vniuersali, vel per comparisonem ad alios sanctos, perfectionem, & excellentiam huius gratiæ, quoad fieri possit, explicare.

Dico ergo primò, Beatam Virginem in fine vitæ peruenisse ad summam, & (vt ita dicam) pene immensam gratiæ perfectionem, & intensiōnem. Probatur primò ex modo loquendi sanctorum Patrum: Damascenus enim orat. 2. de Assumptione, gratia abyssum, Virginem vocat, Epiphanius oratione de laudibus Virginis, Gratia, inquit, sancta Virginis est immensa. Et infra vocat eam, mare spirituale habens gemmam celestem Christum, Et infra, solo Deo excepto cunctis superior existis, cui prædicandæ, neque hominum, neque Angelorum, lingua sufficit. Sic etiam Anselmus de excellentia Virginis, capite 3. inquit, Nullus hominum, vel Angelorum penetrare potest immensitatem diuini amoris erga Virginem. Et infra, ineffabilis est, & stupenda omni seculo huius mulieris gratia, & exaltatio, Et cap. 8. post multa concludit, Quid amplius dicere possum, Domina, immensitatem quippe gratiæ, & gloriæ, & felicitatis tuæ considerare incipienti, & sensus deficit, & lingua fatiscit. Sic etiam Bernardus sermone quarto, de Assumptione, ineffabile vocat privilegium meritorum sanctissimæ Virginis, & Bernard.

Damasc.
Epiphanius.
Gratia Vir-
ginis in fine
vita immen-
sa prope.

Ansel.

Bernard.

Bernardin.

Q

Bernardin.

nardinus dicto sermone si, tantam dicit esse perfectionem Virginis, vt soli Deo cognoscenda referretur. *And. Cret.* Multa similia habet Andreas Cretensis oratione de dormitione Virginis, vbi inter alia vocat eam *omnis sanctitatis sanctissimum thesaurum.* Ephrem quoque in oratione de laudibus Virginis inter alia inquit, *Sanctior Cherubim, sanctior Seraphim, & nulla comparatione ceteris omnibus superis exercitiis gloriosior.* *Bonauent.* Bonauentura in speculo Mariæ, capitulo 5. *Immensa certe fuit gratia, quæ ipsa fuit plena.* Denique verbaila quæ supra ex Ignatio citauimus, quibus in epistola prima ad Ioannem, eam vocat *celeste prodigium, & sacratissimum spectaculum,* satis indicant hanc gratiæ immensitatem.

Secundo, explicatur conclusio rationibus. Prima, quia supremus inter sanctos Angelos valde intensam habet gratiam, ita, vt verisimile sit nullum sanctorum hominum ad eam gratiæ perfectionem peruenisse, solis Christo & Virgine exceptis: peruenit autem ille supremus Angelus ad eam gratiæ perfectionem, per vnum, vel ad summum, duos actus fidei, spei, charitatis, religionis, obedientiæ, humilitatis, & aliarum virtutum, si fortasse illos in breuissimo illo intervallo, quo fuit viator, exercere potuit. Est enim communis Theologorum doctrina angelum in primo instanti per aliquem actum se disposuisse ad primam gratiam recipiendam, & in secundo perfectè, & ex toto conatu operando, illam consummasse. Ex hoc ergo concluditur ratio. Nam Beata Virgo in primo instanti suæ sanctificationis perfectionem gratiam assequuta est, quam supremus Angelus in sua prima sanctificatione, sed Beata Virgo non duobus, aut tribus: sed penè infinitis actibus perfectis, & ex toto conatu, atque tota efficacia suæ gratiæ, & charitatis elicitis, eiusdem gratiæ augmentum, & perfectionem promeruit, ergo est penè immensum hoc augmentum. Vtraque assumptio in superioribus probata est, consequentia verò solum consideratione indiget, & (vt ita dicam) enumeratione frequentissimorum actuum charitatis, & aliarum virtutum, quos Beata Virgo sexaginta annorum spatio exercuit.

Secundo vt hoc amplius explicetur, suppono actus amoris Dei elicitos à charitate esse meritorios augmenti eiusdem charitatis, & consequenter gratiæ, & gloriæ secundum totam latitudinem graduum, eorumque æqualitatem, & adæquationem, ita vt si actus sit vt quatuor, mereatur quatuor gradus augmenti gratiæ, & sic de reliquis. Et quidem quod ij actus meritorij sint secundum totam latitudinem suam augmenti habitus, certum esse censeo, quia si solum essent meritorij secundum excessum actus remissi, vel æqualis, nullius essent valoris, ac meriti, quod plusquam falsum esse censeo, & repugnans doctrinæ Concilij Trident. Sess. 6. vt latius in prima secunda docetur. Quod verò hoc augmentum sit cum prædicta æqualitate, & proportionem, non de omnibus actibus meritorijs, sed de solis perfectissimis actibus charitatis asseritur, non vt certum, sed vt verisimilius, quia sicut in prima sanctificatione si quis disponitur per actum charitatis vt quatuor, habitum æqualem suscipit ex vi talis dispositionis, ita etiam pari, vel maiori ratione, qui post iustificationem primam similem actum operatur totidem gradus augmenti, & perfectionis habitus consequitur: quia in hoc actu intercedit meritum de condigno, quod non inuenitur in prima dispositione. Præterea sicut hi actus charitatis sunt nobilissimi, ita etiam sunt efficacissimi ad meritum, & augmentum eiusdem charitatis: ergo rationi consentaneum est, vt tot gradus mereantur, quot in se habent. Ex hoc ergo principio concluditur, Virginis gratiam sæpissime fuisse effectam duplo maiorem quam ante erat, quia (vt supra o-

A stendi) operabatur ex tota virtute gratiæ, & morionis diuinæ, igitur eliciebat actus æqualis, vel maioris intensiōis, quam esset habitus: ergo per singulos actus huiusmodi ita crescebat illa gratia, vt fieret duplo maior, quam in principio erat: sed hi actus numero, & multitudine fuerunt penè infiniti, vt ex dictis etiam patet ergo.

Tertio considerandum vterius est posteriores actus hoc modo, & cum hac perfectione elicitos semper extitisse duplo maioris meriti, quam priores, quia semper procedebant ex habitu facto intensiori per priorem actum secundum totam latitudinem eius. Vnde si prior gratia Virginis fuit verbi gratia, vt centum, & per illam operata fuit vt centum, gratia effecta est ducentorum graduum, si ergo postea gratia illa operabatur secundum totam actiuitatem suam, efficiebat actum habitui proportionatum, vel intensiorem: ergo vterius talis gratia per talem actum in duplo augebatur: ergo si hoc modo iterum, atque iterum, ac sæpissime, & gratia augeatur per actus, & actus eliciat meliores actus, & à melioribus melius augeatur, in fine augmenti tanta erit perfectio, vt vix possit humano ingenio comprehendere. Hic autem discursus præter principium positum de merito actus secundum totam latitudinem, supponit aliud, scilicet statim dari homini totum augmentum, quod per huiusmodi actus meretur. Sed hoc quam fit verum, & rationi consentaneum ex dictis in secunda sectione satis constat. Nam licet de merito fundato in actibus, in quibus homo non operatur, quantum potest, nec facit totum, quod in se est, magis sit controuersum, ac dubium, an statim detur augmentum illi respondens: tamen de merito illorum actuum, in quibus homo facit totum quod in se est, nulla videtur esse posse ratio dubitandi. Præsertim quia etiam de merito actuum remissorum verisimiliter statim habere effectum augmenti gratiæ sibi respondentis, quia meritum de se est sufficiens causa præmij.

Quarto ex eisdem principijs potest amplius explicari hæc perfectio: nam ex illis manifestè sequitur Beatam Virginem in fine vitæ suæ potuisse tot gradus gratiæ vno actu mereri, quot in toto tempore superioris vitæ, per omnes actus, & modos sanctificationis, & augmenti eius, fuerat consecuta. Quia ille actus eliciebatur ab actu sic intenso, ex tota virtute, & efficacia sua, & ex toto conatu, & auxilio sibi proportionato, ergo merebatur per talem actum tot gradus gratiæ, & charitatis, quot antea habebat. vel certe plures, ergo multiplicando huiusmodi actus, penè immensum, & incomprehensibile erit tale augmentum.

Contrà hanc assertionem nihil inuenio, quod possit difficultatem parere, nisi fortasse quod aliquibus videri poterit incredibile tale, ac tantum augmentum, quia excellentiam, ac magnitudinem eius capere non possunt. Si tamen quis consideret Deiparæ dignitatem penè infinitam, & initium sanctificationis eius, quod fundamentum habuit in montibus sanctis, seu in culmine sanctitatis, & progressum vitæ eius admirabilis, ac diuinæ, non habetabit ob admirationem: sed facile (vt existimo) intelliget totam hanc gratiæ perfectionem optimè in Beatam Virginem conuenire. Dices, hinc sequi videtur, quemlibet iustum, vel sanctum, si aliquo tempore merendo perseueret, præsertim postquam ad perfectionem peruenit, breui tempore posse consequi ingens gratiæ augmentum: nam principia posita eadem ferè proportionem applicari possunt. Respondetur non esse similem rationem, primò, quia reliqui semper habent impedimentum fomitis, & raro operantur secundum totam latitudinem habituum, præsertim si sint valde intensi. Deinde quia etiam, cum ad eam perfectionem deueniunt, vix attingunt pri-

Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

Responsio.

primam gratiam, quam, vel B. Virgo, vel primus Angelus in sua prima sanctificatione obtinuerunt.

*Augmentū
charitatis,
& gratia
Virginis in
hoc vita
quantum.*
Dico secundo: Probabiliter credi potest Beatam Virginem consequutam esse plures gradus gratiæ & charitatis, quàm sint in omnibus sanctis hominibus, & Angelis, etiam collectivè sumptis: itaque si mente concipiamus ex multitudine gratiarum sanctorum omnium unam intensissimam gratiam confurgere (quod solum explicanda rei gratia dictum sit) non adæquaret intensiorem gratiæ Virginis. Conclusio hæc ab Scholasticis, antiquisque scriptoribus non disputatur, & ideo fortasse in terminis à nemine reperietur asserta, sicut etiam neque negata est, neque improbata: sit tamen probabilis, & verisimilis, tum testimonijs, & coniecturis adductis in prima conclusione, tum etiam iis quas nunc adiciemus. Primum enim sancti Patres, ubique loquuntur de gratia Virginis, & gloria (perinde namque est) tam magnificè de ea sentiunt, & loquuntur, ut non solum prædictam perfectionem, sed maiorem etiam illi tribuere videantur. Idem sermo secundo, de Assumptione, Sicut est incomparabile quod gessit, & ineffabile, quod percepit, ita est incomprehensibile premium gloriæ, quod meruit. Andreas Cretenensis sermone de dormitione Deiparæ talem, ac tantum dicit esse statum gloriæ Virginis, ut quia nec discerni possit, honeretur silentio. Et infra. Quæ habes cum aliis non comparabilem appellationem, quæ excepto Deo solo, et omnibus alijs. Ac denique concludit, O sancta, & sanctis sanctior, & omnis sanctitatis sanctissime thesaure. Petrus Damianus, sermone de Assumptione, Virgo, inquit, inter animas sanctorum, & Angelorum choros supereminens, & euncta, merita singulorum, & omnium titulos antecedit, ubi illæ duæ particulæ, singulorum, & omnium, energiam aliquam habere videntur, & ibidem, ita dicit superare Virginem alios sanctos in gratia, sicut Sol in luce, & claritate stellas excedit, ac tandem de eadem Virgine sic loquitur, In illa inaccessibili luce perluens, sic verorumque spirituum habebat dignitatem, ut sint quasi non sint, & comparatione illius nec possint nec debeant apparere. Et sermone de natiuitate Virginis. Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem summæ diuinitatis intra sui ventris conclusit arcum? Attende Seraphim, & videbis quidquid maius est, minus Virgine, solumque opificem opus istud supergredi, & infra, gloriæ, quæ eam ex hoc mundo transeuntem excipit, principium ignorat, nescit finem, de qua nihil aliud possumus dicere, nisi quia gloriosa dicta sunt de te gloria Dei. Et sermone de Annuntiatione, Hæc est, in quam aulicus Dominus cum omni sua dulcedine superuenit. Cum enim fecerit Deus omnia opera sua valde bona, hoc melius fecit, consecrans sibi in ea recontiliatorum aureum. Damascenus orat. 1. de dormitione Virginis, satis post medium, Dei matris, inquit, & seruorum Dei infinitum est discrimen. Chrysostomus in liturgia, primum negat aliquid esse in tota rerum vniuersitate, quod cum Beata Virgine comparari queat. Deinde eam vocat incomparabiliter gloriosiore, quàm Seraphim. Et in sermone, quem Ecclesia refert in festo natiuitatis B. Virginis, Magnum reuera miraculum, fratres dilectissimi, fuit semper Beata Virgo Maria. Quidnamque illa maius, aut illustrius vilo vnquam tempore inuentum est, seu aliquando inueniri poterit? hac sola colum, ac terram amplitudine superauit. Quidnam illa sanctius? non Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarche, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Seraphim, non Cherubim non denique aliud quidpiam inter creatas res visibiles, aut inuisibiles maius, aut excellentius inueniri potest. Nihil ergo Chrysostomus excipit, siue Virgo Beata cum singulis, siue cum omnibus sanctis comparatur. Vnde Ephrem oratione de laudibus Virginis, Nulla, inquit, comparatione omnibus superis exercitijs gloriosior, præstantissimum orbis terre miraculum, omnium sanctorum corona ob fulgorem inaccessa. Lauren, Justiniani

Fr. Suarez. tom. 22

A sermone de Assumptione apertius inquit. Merito quidquid honoris, quidquid felicitatis habebatur in singulis, totum abundabat in Virgine. Hinc sanctorum admiratio de Maria. Anselmus de laudibus Virginis, cap. 9. Pura sanctitas, & sanctissima puritas purissimi pectoris eius omnem omnis creatura puritatem, siue sanctitatem transcendens, incomparabili sublimitate hoc promeruit, ut reparatrix perditis orbis dignissime fieret, & cætera, quæ subiungit, quæ ad eandem rem confirmandam plurimum valent. Et hoc ipsum confirmat, quod Bonauentura opusculo de laudibus Virginis cap. 7. ex sententijs Patrum docet, Dei gloriam magis in sola Virgine, quàm in cæteris Dei operibus pure creatis relucere, atque adeo perfectiones omnes in cæteris rebus diuisas, ac distributas in Virgine beata excellentiori modo esse congregatas. Et accommodat verba illa, Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Quia omnia flumina gratiarum intrant in Mariam, & dignitatem eius non excedunt. Vnde sicut in mari, inquit, aquarum, ita in Maria sunt congregationes gratiarum. Quod Hieronymi verbis confirmat, dicentis, Cætera per partes præstat, Maria vero simul se tota infudit gratia plenitudine. Affer etiam id Eccl. 24. in plenitudine sanctorum deus tentio mea, & cum Bernardo sic explicat. Ideo in plenitudine sanctorum Maria deus tentio fuit, quia in mirifica perfectione sua, plenitudo perfectionis omnium sanctorum illi non defuit. Quod postea declarat discurrendo per singulas virtutes, & gratiarum genera: possumus autem eadem ratione per omnes gradus gratiæ sanctificantis discurrere: horum enim collectio, & congregatio multo magis ad illius perfectionem pertinet. Et ad hoc confirmandum conferre possunt, quibus supra disputat. ostendimus, quidquid donorum gratiæ diuinitus est in reliquis sanctis, totum fuisse collectum in Virgine. Quamobrem Hieronymus eam vocat, hortum deliciarum, in quo condita sunt omnia florum genera, & odoramenta virginitatis, & Petrus Damianus supra locum voluptatis appellat, quem Deus omnibus gratia diuinitus cumulauit.

Secundò principaliter sit verisimilis conclusio varijs coniecturis. Prima sumitur ex dignitate matris Dei, quæ in suo genere est infinita. Nam Deus vnicuique dat gratiam accommodatam statui, ac muneris suo, ut in principio huius materiæ explicauimus: sed tota hæc gratiæ intensio, ac plenitudo optimè conuenit cum dignitate matris Dei. Primò, quia illa dignitas est altioris ordinis, & suo modo infinita: vnde etiam si in infinitum illa gratia intendere, nunquam excederet terminos, aut debitam proportionem illius dignitatis. Propter quod Euthym. sermone de Zona Virg. & Andreas Cretenensis sermone de dormitione Deiparæ, dixerunt, Si quid, quod nos superat, in ea diuina operata est gratia, nemo miretur intuent ad nouum, & ineffabile, quod in ea peractum est mysterium ab omni infinitate infinitis infusæ exemplum: ergo, cum ex diuina sapientia ad certum gradum definita fuerit illa gratia, verisimile est eam esse talem, tamque perfectam, ut omnes inferiores in se quodammodo complectatur. Sicut enim Anselmus dixit, deuiisse Virginem ea puritate nitere, quæ maior sub Deo nequeat intelligi, ita dicere possumus deuiisse ea sanctitate, & gratia perfici, quæ nulla maior in vlla pura creatura, neque in omnibus simul intelligatur. Et confirmatur, quia maior est dignitas matris Dei, quàm munera sanctorum omnium, & dignitates, etiam si in vnum congregentur, ergo optimè huic dignitati respondet gratia, quæ omnium aliorum gratias superet. Propter quod S. Bernardus, sermone 15. de festiuitatibus Virginis dicit plus meruisse Mariam eo actu fidei, & obedientiæ, quo Angelo annuntianti filij conceptionem assentita est, & assentiendo sese condigne disposuit, ac de congruo meruit, ut esset mater Dei, quàm

Q 2 me-

meruerint omnes sancti omnibus actibus, ac meritis suis, quia videlicet eo actu meruit saltem de congruo eam dignitatem, cui excellentior gratia, & gloria quodammodo debetur. Et ad hoc accommodat verba illa Sapientis. *Multa filia congregauerunt sibi diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Actandem concludit tantam esse perfectionem Virginis, ut soli Deo cognoscenda referretur. Dices hac ratione probaretur, Beatam Virginem habuisse hanc gratia plenitudinem ab eo saltem instanti, in quo incepit esse mater Dei. Respondetur negando consequentiam: satis est enim, quod tunc habuerit totam hanc perfectionem quasi in radice, quia nondum peruenerat ad vltimū terminum perfectionis suae: quamquam, si quis illud consequens concederet, fortasse non admodum erraret.

Secunda ratio esse potest, quia Deus plus amat Virginem, quam reliquos sanctos omnes, ergo plus gratia illi confert, gratia enim respondet amoris Dei erga personam quam perfecte amat. Antecedens probatur, quia talis amor videtur debitus matri. Vnde Augustinus (prout refert Bonauentura in speculo Mariae, capite sexto.) ad Virginem sic loquitur, *Te ipse Rex Regum, ut matrem veram, & decoram sponsam pra omnibus diligens amoris amplexu sibi associat.* Et Anselmus libro de excellentia Virginis, capitulo quarto, inde concludit amorem Dei erga Virginem esse maiorem, quam erga alias creaturas, quia, quod carius amauit, illi seruauit. Ostendit ergo, inquit, amorem erga matrem, quo nullum putemus esse posse maiorem, & infra, *Quid ergo hic dicemus, est ne putatis, vlla mens hominis, quae modum huius dilectionis, quam Deus ad hanc Virginem habuit, queat penetrare?* & infra, *Potestne, quaso, vllus hominum, aut Angelorum istius amoris immensitatem penetrare, vel dignitati honoris illius, quidquam cogitatu percipere comparabile?* Hinc etiam Bernardinus dicto sermone, capitulo tertio, Christum potius venisse pro sola Virgine redimenda, quam pro ceteris omnibus hominibus, quod refert ex Glossa in id Canticorum quarto, *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, &c.* Hinc etiam Methodius sermone de Purificatione Virginis ad eam sic loquitur, *Euge, quia debitorem illum habes, qui omnibus mutatur, Deo enim vniuersi debemus, tibi autem etiam ille debet.* Quocirca quod A-

Obiectio.

Responsio

Augustin.
Bonauent.

Anselm.

Bernard.

Gloss.
Cant. 4.
Method.

Abulens.

Ephes. 5.
Maria magis Christo dilecta, quam Ecclesia.

Bonauent.

bulensis, primo Prologo in Matthaeum quaestione decima nona simpliciter dixit, Christum plus diligere Ecclesiam, quam matrem suam, si sub Ecclesia matrem comprehendat, indubitatum est, quia hoc modo comparatur totum cum parte, & hoc sensu recte probant, quae adducit Christum maxime diligere Ecclesiam suam, quam suo sanguine redemit ad Ephesios quinto. Si vero per Ecclesiam intelligit reliquum corpus Ecclesiae excludendo Virginem (quomodo sumi debet, ut recte fiat comparatio) in hoc sensu falsum est, quod inquit, amorem Christi ad Ecclesiam esse incomparabiliter maiorem, quam ad matrem suam, & Ecclesiam incomparabiliter maioris aestimationis esse apud Christum, quam matrem suam. Ratio autem illius est, quia Deipara est quaedam pars Ecclesiae, & redempta, sicut vnus de Ecclesia. Quae ratio in praedicto sensu nullius est momenti, quia etiam reliquum corpus absque Virgine, non est tota Ecclesia, sed pars eius, quae licet multitudine, & extensione maior sit, tamen Beata Virgo intensius, & in valore, ac pretio est longe excellentior: & illius redemptio (ut cum Bernardino diximus) magis fuit à Deo intenta, quam reliquorum hominum. Potest vero confirmari hac ratio, quia verisimile est, Beatam Virginem plus amare Deum quam ceteros sanctos simul. Nā (ut recte dixit Boauentura in speculo Mariae, c. sexto, circa finem.) *Quid mirum, si pra omnibus diligat, - quae pra omnibus est dilecta?*

A Decuit enim inter matrem, & filium amorem mutuum esse perfectissimum, praesertim, quia tali filio à tali matre, talis amor debebatur, habuit autem Beata Virgo omnem perfectionem, quam habere debuit. Denique verisimile est Beatam Virginem hunc amorem & optasse, & petisse, cur ergo dubitabimus illum impetrasse? Ponderat, & exaggerat hunc amorem eleganter Anselmus quinto libro de excellentia Virginis, capitulo quarto, & Ansel. inter alia sic Virginem alloquitur: *Et tu, o beatissima seminarum, in quam fluxit tam copiosa, & supereminens gratia omnium gratiarum, quid animi quaso, gerebas ad eum, qui tibi hac magna fecit? quali dicat, habuisse amorem diuino amori consentaneum.*

B Tertia ratio ipsa non dissimilis colligi potest ex similitudine, ac proportionem inter Christum, & Virginem. Diximus enim in priori tomo, gratiam creatam animae Christi infusam, cum non fuerit infinita, (quia esse non potuit) fuisse tamen, quantum esse potuit, proportionatam dignitati capitis, & maiestati Verbi Dei, & ideo in intentione superasse omnes aliorum hominum, & Angelorum gratias etiam simul sumptas, decuit autem Virginem esse Christo simillimam, & coniunctissimam, ergo in hac etiam perfectione, & intentione gratiae debuit ad illius perfectionem cum debita proportionem accedere.

Dices, cum hac excellentia conueniat Christo ratione suae dignitatis, potius sit illi iniuria, si Virginem ei faciamus aequalem. Respondetur, ideo diximus cum debita proportionem, non cum aequalitate: Christi enim gratia tam ipsius Virginis, quam reliquorum sanctorum Angelorum & hominum gratias etiam simul collectas plurimum superat: gratia autem Virginis solum cum aliorum sanctorum gratiis confertur, & illas superare dicitur, & in hoc dicimus seruari optimam proportionem, & similitudinem. Primo quidem quia (ut Bernardus dixit sermone de Natiuitate Beatae Mariae) Christus in Ecclesia est tanquam fons gratiae: Beata autem Virgo, ut aquae ductus, reliqui vero sancti, ut riuuli, ergo in Christo, ut in fonte congregantur omnes gradus gratiae, qui tam ad aquae ductum, quam ad riuulos fluunt; in Virgine vero, ut in aquae ductu congregantur omnes, qui ad riuulos deriuantur. Hoc enim modo, & in toto corpore Ecclesiae est optima proportio, & inter Christum, & Virginem conueniens similitudo, & coniunctio.

Deinde hinc potest quarta ratio formari. Nam quia gratia Christi respectu omnium est gratia capitis, ideo habet illam excellentiam, sed Beata Virgo participat illam dignitatem; decet ergo, ut & gratia eius illam perfectionem participet. Explicatur secunda propositio assumpta ex Sanctis Patribus, Irenaeo libro tertio contra Haereticos, capitulo trigesimo tertio, *Sicut Eva inobediens facta, & sibi & vniuerso generi humano causa facta est mortis, sic & Maria habens praedestinatum virum: tamen Virgo obediens, & sibi, vniuerso generi humano causa facta est salutis, & infra, Eva inobedientia nodus solutionem accepit per obedientiam Mariae, quod enim alligauit Virgo Eva per incredulitatem, hoc Virgo Maria soluit per fidem.* Quo modo dixit etiam Hieronymus in Epistola ad Eustochium de custodia Virginitatis, *Mors per Eua, vita per Mariam.* Latius Augustinus, sermone trigesimo quinto de sanctis. *Altior caelo est, de qua loquimur, abyssus profundior, cui laudes dicere conamur. Hac est enim, quae sola meruit mater, & sponsa vocari, hac prima matris damna resoluit, hac homini perditio redemptionem adduxit. Mater enim generis nostri penam inulit mundo, genitrix Domini*

Amor Virgini
ergo Deum
quantus.Similitudo
inter gratiam
Christi &
Virginis.

Obiectio.

Responsio.

Bernard.
Maria aquae
ductus gra-
tia.

Iren.

Hieronym.
August.

mini nostri salutem edidit mundo, auctrix peccati Eva auctrix meriti Maria: Eva occidendo obfuit, Maria vivificando profuit, illa percussit, ista sanavit. Ex quo principio inferius ita concludit. Quid dicam pauper ingenio, cum de te quicquid dixerō, minor laus est, quam dignitas tua meretur? Si celum te vocem, altior es: Si matrem gentium dicam, præcedi, si formam Dei appellem, digna existis, si dominam Angelorum vocitem, per omnem te esse probaris. Similia multa habet sermone vndecimo, & decimo septimo de Natiuitate. Eleganter vero & copiosè Petrus Chrysologus sermone 140. *Quantus sit Deus, satis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non super, animum non miratur. Pauet Cælum, tremunt Angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit, & vna puella sic Deum in sui pectoris caput recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, Cælis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum Cælestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigat pensione, & sermone 142. ipse, inquit, Angelus miratur, omnes homines vitam meruisse per feminam. Hinc Bernardus, sermone secundo, de Assumptione, Per te, inquit, accessum habemus ad filium, ob benedicta, inuenitur gratia, genitrix vite, & sermone secundo Pentecostes, Tunc inquit, operabatur salutem nostram in medio terræ, in vtero videlicet Virginis, qui mirabilis proprietate terre medium appellatur. Ad illam enim, sicut ad medium, sicut ad arcem Dei, sicut ad verum causam, sicut ad negotium seculorum respiciunt, & qui in cælo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequentur, & nati natorum, & qui nascuntur ab illis: & infra, In te Angeli letitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum: Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis, quidquid creauit, recreauit. & similia multa habet in serm. Signum magnum, & in sermone de Natiuitate Mariæ, quibus in locis indicat nullum gratiæ donum communicari hominibus nisi per Mariam, & inter alia inquit, Maria omnibus facta est, sapientibus, & insipientibus copiosissima charitate se debitoricem efficit, omnibus misericordia finem aperuit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus letitiam, tota Trinitas gloriam, denique singuli persona humane carnis substantiam, ut nemo sit, qui se abscondat à calore eius. Subscribunt eidem sententiæ Sanctus Ephrem, & orat ad sanctissimam Virginem, vbi mediatrix, & reconciliatrix appellat, & sanctus Germanus, sermone de Cenâ Domini, latissimè Petrus Damianus, sermone de Annuntiatione, & sermone de Assumptione, & sermone primo de Natiuitate Mariæ, quorum nonnulla verba infra afferemus tractantes de intercessione Virginis, & cultu illo debito. Si ergo omnia gratiæ dona per Virginem cæteris communicantur, rationi consentaneum est, ut in ipsa prius recipiantur: Quod si de gratijs, vel donis, aut virtutibus (vita dicam) diuersarum rationum, nemo hoc negabit, propter dictam causam, & alias, quas in principio huius materiæ adduximus, videtur sanè, neque de gradibus, & intentione gratiæ id esse negandum, cum ad perfectionem sanctitatis hoc maxime pertineat. Vnde rectè dixit Bonauent. supra, Quid mirum, si omnis gratia ad Mariam confluxit, per quam tanta gratia ad cæteros disfluxit? Et Laur. Iustin. sermone de Annuntiatione, Magna, inquit, profectus fuit Mariæ gratia, exuberans atque completa, quæ cælis dedit gloriam, terris prebuit Deum, gaudium præstitit Angelis, seculoque pacem refudit, fide docuit gentes, vniuersique sinem imposituit: humane vite instituit ordinem, atque spiritualem edidit moribus disciplinam. Quomodo non est Mariæ, iuxta Gabriels oraculum, plena gratia, quæ effecta est mater DEI, paradyssi scalæ, cæli ianua, interuenrix mundi, demonum fuga, peccatorum spes, DEI & hominum verissima mediatrix?*

Fr. Suarez. tom. 2.

Quinta & vltima ratio formari potest ex præcedentibus, quia actus perfectæ charitatis, quos Beata Virgo habuit in hac vita innumerabiles fuerunt, ita vt eorum multitudo possit fortasse cum numero Sanctorum omnium conferri, quia (vt ostendimus) ferè totam vitam in perpetua contemplatione transegit, in qua feruentissimè Deum amabat, & hunc amoris actum frequentissimè repetebat. Præterea ostendimus, non minus meruisse Beatam Virginem quolibet horum actuum, quam meruit supremus Angelus illo actu perfectè libero, quo meritum suum consummauit: Vnde fit consequens sapientissimè singulis actibus plus meruisse Beatam Virginem, quam singulos homines sanctos omnibus actibus vitæ suæ, quia meritum supremi Angeli non fuit minus perfectum, quam totum meritum cuiuslibet hominis, saltem regulariter loquendo (vt abstinemus à quæstione non necessaria, an scilicet aliquis homo præter Virginem, maiorem gratiam consequutus fuerit, quam supremus Angelus) igitur, si huiusmodi actus meritorij Beate Virginis adæquant numerum omnium beatorum, plane consequitur, etiam gratiam eius superare gratiam omnium illorum. Si verò numerus actuum est inferior numero sanctorum (vt credi facile potest) compensari potest hæc inæqualitas. Primum, gratia ipsa quæ data fuit Virgini ex opere operato. Secundò perfectione, & valore singulorum actuum, nam etiam meritum primi Angeli excedit merita multorum inferiorum simul sumpta. Tertiò augmento, & maiore intentione ipsorum actuum, non enim fuerunt omnes inter se æquales, sed quo gratia fiebat auctior, eo actus ab illa procedentes erant intensiores, & maioris meriti, vt supra fusè declaratum est. Quæ omnia si exactè computentur, fit reuera valde verisimile, quod asserimus: in re enim adeò obscura, & non apertè reuelata, non est quærenda maior certitudo.

Nec video, quid possit contra hanc sententiam obijci, nisi fortasse, quod noua, inusitata, ac præter hominum opinionem esse videatur. Sed non est cur nouum censendum sit, quod doctrinæ prisce Patrum, non solum non aduersatur: verum etiam ita ab eis infinuatur, vt merito illis attribui possit: vel saltem existimari, hanc esse accommodatam explicationem eorum, quæ ipsi magno verborum pondere virtute docuerunt. Accedit, quod cum ante viginti annos in Academia Salmantica si rogatus à grauius viris, quæstionem hanc disputare, atque definire fuerim aggressus, cumque in hanc sententiam valde propenderem, rei nouitate derentus, eam proprio iudicio, ac sententia definire ausus non fui, donec doctores sapientissimos, & in rebus Theologicis valde versatos consului, quibus omnibus pia, atque probabilis hæc sententia visa est.

Poterat hoc loco disputari: quid amplius præter gratiæ perfectionem Beata Virgo sibi meruerit, sed si generalia principia de merito obseruentur, & cōmodè applicentur, non est quod in hac re amplius immoremur. Nam singularis illa quæstio, an Beata Virgo aut Incarnationem, aut dignitatem matris Dei meruerit, in priori tomo, disputatione decima, sectione septima diligenter tractata est, de gloria verò, quam sibi Virgo promeruit, infra est dicendum. Præter gratiam autem, & gloriam nihil est, quod per se cadat sub meritum, nisi quod ad illas per se ordinatur, aut per se est cum illis coniunctum. Denique de merito Beate Virginis respectu aliorum, an scilicet alijs etiam meruerit, non nihil in hac sectione attigimus, & superius tractantes de merito Incarnationis. Constat enim de condigno nihil meruisse nobis Beatam Virginem, quia est proprium priuilegium Christi, de congruo verò me-

Q 3 ren-

rendo Incarnationem magnum bonum nobis promeruit, & dum vixit, potuit etiam multa bona aliquibus hominibus mereri. An vero aliquid amplius nobis meruerit, dum hic viueret aut nunc etiam nobis mereatur, vel saltem impetret, infra disputandum est, Disputatione 23. Sectione prima, & secunda.

DISPUTATIO XIX.

In sex Sectiones distributa.

De scientia, & sapientia, quam B. Virgo in statu viæ consequuta est.

VE diximus de gratia sanctificante Virginis Beatæ communia sunt omnibus virtutibus. Theologicis, & moralibus, & Spiritus Sancti donis, quæ cum eadem gratia connexa sunt, unde explicatio perfectionem huius gratiæ, & meritum Deiparæ, excellentiam quam in his omnibus virtutibus habuit, explicatam reliquimus: & obiter nonnulla adduximus de frequentissimo vsu: ac ferè continua eorundem exercitatione. Quapropter nihil amplius de illis dicendum occurrit. Solum ergo superest, ut de intellectualibus perfectionibus, atque gratis gratis datis sermonem instituamus: de prioribus in hac disputatione, de posterioribus verò in sequenti disserendo.

SECTIO I.

Utrum Beata Virgo habuerit in hac vita perfectam diuinarum rerum cognitionem.

Prinicio ponendum est, quamdiu Deipara vixit in corpore mortali, non fuisse Beatam secundum animam (ut ostendimus supra disputatione quarta, sectione prima,) vt autem beatitudinis nomine, ut indicem, non habuisse stabilem, ac permanentem visionem, an verò habuerit interdum illam in raptu, dicemus disputatione sequenti.

Ex hoc autem principio necessario sequitur, habuisse in hac vita fidem mysteriorum Dei (ut eadem disputatione quarta, sectione septima dixi) quia fundamentum sanctitatis, & iustitiæ in viatore est fides, sed Beata Virgo quamdiu fuit in corpore mortali, fuit viatrix, & sancta: ergo per fidem semper ambulauit, quia sine fide non potuisset placere Deo, & ideo Luca secundo, Beata prædicatur, quia credidit.

Ex quo vltius manifestum est, hanc fidem in Virgine fuisse perfectissimam, tum ex parte subiecti, in quo fuit valde intensa, & prorsus certa, omnem motum etiam primò primum dubitationis excludens: tum ex parte obiecti, quia per illam distinctissimè credidit mysteria Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua omnia, quæ ad diuinitatem, & humanitatem pertinent. Ita docent Patres, Ambrosius libro secundo de Virginibus, & libro secundo in Lucam, Epiphanius sermone de laudibus Virginis, Augustinus sermone de assumptione. Bernardus sermone trigésimo quinto in Cantica, circa finem, & in libro de passione Domini, qui inter eius opera habetur, capitulo secundo. Rupertus ferè toto libro in Cantica. Vnde Abulensis parad. prima, capitulo trigésimo primo, dicit propter hanc fidei perfectionem vocari Virginem ab Augustino, & Bernardo matrem credentium. Ratio autem sumenda est ex principiis supra positis. Ostendimus enim Beatam Virginem habuisse omne donum, omnemque perfectionem gratiæ

A sanctificantis, quæ Angelis, vel hominibus communicata est, imò & excellentiori modo: tota autem hæc perfectio fidei ad dona gratiæ sanctificantis pertinet. Deinde ostendimus in Beata Virgine fuisse in omni genere virtutis eximiam sanctitatem: sed fides est fundamentum iustitiæ: ergo debuit infundi in perfectione proportionata tantæ sanctitati, & iustitiæ. Præterea ostendimus in Beata Virgine nullum fuisse inordinatum motum in aliqua potentia ipsius: ergo nullum dubitationis impulsus, aut motum passa est. Denique agens de eius innocentia, eximiam fidem, quam in filij conceptione, passione, ac morte habuit, aperte demonstrauimus. Blasphematur igitur Lutherus, qui fidem Centurionis, Mariæ fidei præfert, eo quòd Matthæi octauo, de Centurione dixit CHRISTVS, Non inueni tantam fidem in Israel. Eo tamen loco non comparat Christus Centurionem cum omnibus, ac singulis, qui ex populo in ipsum crediderunt, hoc enim modo, non solum fides Virginis, sed etiam Simeonis, & Annæ, Iosephi, & Ioannis Baptiste, & Magorum, atque aliorum plurimorum fuit maior, quam fides Centurionis. Comparat ergo cum his, quibus ipse prædicauerat, & coram quibus miracula fecerat, quique fidem in Christum inde conceperant, inter quos hic Centurio excelluisse dicitur, vel simpliciter, vel solum proportionate quadam, quia ille cum esset gentilis, & neque ex Scriptura, neque ex maiorum traditione esset instructus, facilius, constantius, atque admirabilius credidit.

C Sed quæret aliquis, an Beata Virgo fuerit consecuta totam hanc fidei perfectionem à principio suæ sanctificationis, vel postea temporis decursu. Vbi non potest esse difficultas de perfectione intensiua. Nam certum est, non habuisse totam illam à principio, sed in illa creuisse, sicut in gratia, aliisque virtutibus, habuit tamen à principio, & singulis temporibus eam fidei intensiorem, quæ intensiori gratiæ proportionate responderet. Deinde nulla etiam est difficultas de illa perfectione, quæ omnem dubitationis motum excludit. Quia constat hanc habuisse principio, ex quo caruit fomite, igitur solum potest inquiri de perfectione ex parte obiecti crediti, præsertim an à principio distinctè cognouerit mysteria Trinitatis, & Incarnationis.

D Erasmus enim sensit Beatam Virginem non adorasse filium suum statim ac illum peperit, quia non constat tunc cognouisse illum esse Deum. Sed est impia, & hæretica sententia, contra vniuersam Ecclesiæ sensum, ac traditionem, ut constat ex ijs quæ in superioribus de Annuntiatione Angelica, & de Christi Natiuitate tractauimus, & ex ijs, quæ sancti Patres tradunt explicantes hæc mysteria, præsertim Cyprianus sermone de Natiuitate, Augustinus sermone nono de Natiuitate, Bernardus homelijs super Missus est, Ambrosius super Lucam, & libro de Ioseph Patriarcha, capitulo secundo, ubi Mariæ, & Iosephi meminit, & Diuus Thomas supra questione trigésima, articulo primo ad secundum. Item ex Luca primo colligitur sanctam Elisabeth cognouisse, & credidisse eum, quem Beata Virgo conceperat, esse Deum, ut patet ex illis verbis, Vnde hoc tibi, ut veniat mater Domini mei ad me? Quomodo igitur potuit hoc ignorare Sancta Virgo? Dicendum est igitur Beatam Virginem à principio suæ sanctificationis habuisse fidem explicitam Trinitatis, quia huius obiecti cognitio maxime spectat ad primariam fidei perfectionem, quam Angeli, & Adam habuerunt in sua prima sanctificatione, ergo multo magis Beata Virgo. Deinde cognouit explicitè mysterium Incarnationis, quod substantiam illius, id est, Verbum diuinum secundam Trinitatis personam catnem fuisse assumpturum, Quod eodè argumento probari potest, quia

Obiectio.
Matth. 8.
Responsio.
Dubium. 1.

Erasmus.
Qualem fidei perfectionem ab initio sua sanctificationis Virgo habuit.

Cyprianus.
Augustinus.
Bernardus.
Ambrosius.
D. Thomas.

Luc. 1.

Luc. 2.

Virginis fides perfectissima.

Ambrosius.
Epiphanius.
Augustinus.
Bernardus.

Rupertus.
Abulensis.

quia etiam hæc est maxima fidei perfectio, quæ ali-
quibus in prima sanctificatione est communicata, &
superius ostendimus etiam Ioannem Baptistam, cum
in vtero sanctificatus est, Christum Deum, & homi-
nem cognouisse. Non oportuit autem, vt à principio
cognosceret Beata Virgo omnes circumstantias hu-
ius mysterij. Certum est enim non agnouisse, ex qua
fœmina Deus esset assumpturus carnem, neq; quo lo-
co, & tempore, in horum igitur cognitione proficere
potuit, prius legendo, & intelligendo vetus testa-
mentum, postea per Annuntiationem Angelicam,
Christi doctrinam, ac multarum rerum experimen-
tum.

Ex hac verò responsione alia dubitatio oritur. Quã-
tum Beata Virgo in hac Dei cognitione profecerit,
an scilicet Apostolos, & Theologos omnes, qui in Ec-
clesia Dei fuerunt, superauerit. Respondetur sine vl-
la dubitatione ita de Beata Virgine sentiendum esse,
Primo enim ita sentiunt Patres. Ansel. libr. de excel-
lencia Virginis, ca. 7. *Acet ipsi, scilicet Apostoli, per reuelationem Spiritus Sancti edocti fuerint in omnem veritatem: in comparabiliter tantum eminens, ac manifestus ipsa per eum Spiritum veritatis, illius veritatis profunditatem intelligebat & per hoc multa eius per hanc reuelabantur, quæ in se non solum simpliciter scirent, sed ipso effectu, ipso experimento didicerat.* Vnde Sancti eam sepe vocant Apostolorum Magistram, Ignat. epist. 1. vocat magistram religionis magistram. Ac propterea Rupert. libr. 2. de gloria, & honore filij hominis circa principium, inter alia dicit, habuisse Virginem tempus tacendi, & tempus loquendi, priusq; durasse quamdiu Christus in hoc mundo vixit, cum conseruabat, & conseruabat in corde suo omnia diuina verba, & erat hortus vere conclusus, & fons signatus: postea vero tempus à Christi Domini Ascensione inchoasse, in quo erant emissiones eius paradisi, & fons distillans labia eius. Denique eadem ratione Bern. serm. 4. in Missus est dicit Mariam Euangelistas illuminasse lux, a sui nominis, inquit, etymologiam. Nam Maria inter alias interpretationes illuminatrix exponitur à D. Hieron. libr. de nominibus Hebraicis in Exodum. Denique Ambros. libr. 1. de institutione Virginis, caput. 7. de Ioanne Euangelista dicit, in rum non esse praeter ceteris fuisse loquutum mysteria, cum ei praeo esset aula, & esset sacramentorum. Euseb. Emis. serm. de Assumptione Virginis, ipsa, inquit, non solum secundum humanitatem, sed etiam secundum diuinitatem, & contemplari, & plus omnibus cognoscere meruit. Et confirmatur, quia B. Virgo à sanctis Patribus esse dicitur, omnium hæc sum interemptrix, vt patet ex Athanas. serm. de sanctissima Deipara, Hieronym. in vel Sophron. in serm. de Assumptione, Bern. in serm. signum magnum, & super salutem Regine, prout habetur inter opera eius; & Rupert. libr. 1. in Cantica, Quia sicut ante nos, inquit, dictum est, Tu es sola Virgo, quæ vniuersam hæreticam prauitatem interemisti. Vnde canit Ecclesia, Gaude Maria Virgo, cunctas hæreses interemisti in vniuerso mundo. Potest autem hoc specialiter attribui Beatæ Virgini, vel quia generando eum, qui est lux veræ, quæ illuminat omnem hominem, omnes errorum tenebras fugauerit: vel quia singulari modo cunctis fidei defensoribus, ac doctoribus opitulatur: vel (quod ad rem præsentem pertinet) quia singulari modo fuerit fidei magistra; & quia ipsos etiam Apostolos docuerit, quorum doctrina omnes hæreses interimuntur. Denique confirmatur ratione, quia tota hæc perfectio fidei, & cognitionis diuinæ erat proportionata sanctitati, & dignitati Beatæ Virginis: tum etiam, quia in ea fuerunt causæ potiores, & efficaciores ad hanc diuinam sapientiam consequendam, vt in sequenti

Sectioe docebi-
mus.

SECTIO II.

Quibus modis B. Virgo in Dei cognitione profecerit, dum in humanis fuit.

Varijs modis solent rerum cognitio comparari: do-
ctrinā, ad quam librorum continua lectio reuo-
catur, & inuentione, ad quam pertinet effectuum
experimentum, & obseruatio ad ipsorum causas co-
gnoscendas conducens. Primum igitur certum est
Beatæ Virginis sapientiam, omnesque progressus,
quos in ea fecit, primum ab Spiritu Sancto, vt à primo, & principali Doctore manasse; ab illo enim accepit per reuelationem, & infusionem primam cognitionem diuinorum mysteriorum, & dona scientiæ, sapientiæ, & intellectus, quibus hæc cognitio maxime iuuatur. Deinde per sanctos Angelos, præsertim per Gabrielem ante filij conceptionem sæpe fuit instructa, & edocta, vt Cedrenus refert in Compendio historiarum, & Gregorius Nicomediensis, homilia de oblatione Virginis, & Bernardus, homilia quarta, in Missus est, cuius verba statim referam, de qua re multa etiam supra diximus agentes de Annuntiatione Angelica. Rursus post Christi incarnationem, dubium non est, quin ab illo fuerit, singulariter instituta, atque illuminata, vt latè prosequitur Rupertus, libro primo in Cantica. Vnde Ambrosius, libro de institutione Virginis, capitulo decimo quarto, ab eo tempore, quo filium gestabat in vtero, sentit, illius opera, & auxilio in hac sapientia profecisse, sic enim inquit, Vere autem alius ille Maria crater tornatilis, in quo erat sapientia, quæ miscuit in cratere vinum suum in deficiente pia cognitionis gratiam, diuinitatis suæ plenitudinem subministravit. Hinc etiam sic colligit Anselmus in homilia super Euangelium, Lucæ decimo, Intravit Iesus in quoddam castellum: Christus, vt dicit Apostolus prima ad Corinthios, & ad Colossenses secundo, est Dei virtus, & Dei sapientia, & in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, & Christus est in Maria, ergo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei sunt in Maria.

Quæri verò non immerito potest, an ab alijs hominibus aliquid Beata Virgo didicerit in hac diuinarum rerum cognitione. Bernardus enim, homilia quarta, in Missus est, partem negantē indicare videtur dum inquit Gabrielem nuntiasse Virgini conceptionem Elisabeth, quia decessit, vt ab Angelo potius quam ab homine mysterium disceret, ne mater à consilijs filij aliena videretur. Et vt ipsa rerum tempus, & ordinem melius tenens, scriptoribus, & predicatoribus Euangelij referet veritatem, quæ & plene de omnibus à principio cælitus fuerat instructa mysteriis. Anselmus etiam libro de excellentia Virginis, capitulo septimo dicit, per spiritum veritatis fuisse alius, ac profundius edoctam, quam Apostolos. Sicut ergo ipsi non ab hominibus, neq; per hominem (scilicet purum) sed per reuelationem Spiritus Sancti, & Christi domini instructi sunt, ita

E multo potius Beata Virgo.

Quod si quis obijciat, quia Lucæ secundo, Simeon docuit Virginem dicens, Ecce hic positus est in ruinam, &c. & ibidem subiungitur, quod ea etiam id dictum fuerat, Maria autem conseruabat omnia verba hæc conseruens in corde suo. Quibus verbis indicatur Beatam Virginem multa didicisse ex ijs, quæ alij de Christo loquebantur. Responderi potest, Simeonem non propter Virginem instruendam, sed propter alios, & propter Ecclesiam illa prophetica verba protulisse; loquutū autem esse singulariter ad Virginē, quia illa mysteria

Q 4

specia-

Dubium.

Responsio
Apostolorum &
Theologos omnes
fidei
cognitione
Virgo superauerit
Ansel.

Ignat.
Rupert.
Virgo Apostolorum
Magistra
magistra.

Bernard.

Hieron.
Ambros.

Euseb.
Emis.

Athanas.
Hieronym.
Sophron.
Bernard.
Rupert.
Maria hæreses
interemisti
in vniuerso mundo
doctrix.

Spiritus sanctus
primus
Maria infans
cognitio
ne magister.

Cedren.
Greg. Nico.
Bernard.

Rupert.
Ambros.

Anselm.

Dubium.

Bernard.
Quidnam
ab hominibus
doctrix
mysterijs
Virgo cognouerit.

Anselm.

Obiectio.

Luc. 1. & 2.

Responsio.

Isai. 8.

1 Petr. 2.

Rom. 9.

Hebr. 2.

Responsio.

Augustin.

Ambro.

Orig.

Maria sacra

rum literarum

scientissima.

Gregor.

Nyssen.

Sophron.

Andr.

Ierolym.

specialiter ad eam pertinebant. Quæ expositio suaderi præterea potest, quia Simeon in illis verbis allusisse videtur ad locum Isaia octauo, *Erit vobis in sanctificationem: in lapidem autem offensionis: & in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum, & in ruinam habitantibus Ierusalem, &c.* Quem locum de Christo exponunt Petrus prima Canonica, capitulo secundo, & Paulus ad Romanos. 9. qui etiam ad Hebræos 2. de Christo exponit sequentia verba Isaia, *Eccce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus: in signum, & in portentum Israel, a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.* Indicauit ergo sanctus Simeon hoc signum, & hunc lapidem esse Christum: sed Beata Virgo erat veratissima in Scripturis, & eas optime norat: ergo nihil docuit eam Simeon, quod ignoraret, sed in memoriam adduxit, quod sæpè legerat, & intellexerat. Quod autem Beata Virgo obseruaret verba, quæ audiebat, & in corde suo ea recogitaret, nullum argumentum est, quod propterea ab hominibus aliquid disceret, sed solum quod audiendo huiusmodi verba occasionem fumeret, magis, ac magis diuina mysteria contemplandi. Et hunc esse Euangelij sensum constat, tum quia huiusmodi verba dicuntur de rebus, ac mysterijs notioribus, & pertinentibus ad ipsam substantiam incarnationis, & redemptionis humanæ, quæ non est verisimile Virginem ignorasse, tum etiam, quia de eisdem rebus sæpius illa eadem verba dicuntur. Est ergo hæc sententia satis verisimilis, & non parum confirmari potest ex ijs, quæ multi Theologi docent de eximia sapientia Beatæ Virginis infusa, quæ partim iam attigimus, partim attingemus Sectione sequenti. Et quidem si sermo sit de substantia mysteriorum fidei, & perfectæ eorum intelligentia, nihil existimo Virginem à puro homine didicisse, quia nec decuit, nec oportuit, cum singulariter fuerit à Spiritu Sancto præuenta. Si tamen sit sermo de aliquibus circumstantijs, vel de aliquibus rei futuræ prædictione, vel fortasse etiam aliquis loci Scripturæ intelligentia, & similibus, non est inconueniens, quod ministerio hominum ea inter dum didicerit: quia non simul habuit à principio horum omnium exactam cognitionem.

Secundò creuit B. Virgo in cognitione, & sapientia, ex assidua lectione, ac meditatione sanctarum scripturarum, ac diuinorum mysteriorum contemplatione. Ita docet Augustinus, sermone quinto de Natiuitate, dum Virginem alloquitur, *Reuole Maria prophetica lectionem, neque enim te scientia potest diuinorum præserire librorum, quæ ipsam plenitudinem paritura es Prophetarum.* Ambrosius libro secundo de Virginitate, *Tunc minus sola esse videbatur, cum sola esset. Nam quomodo sola, cum tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ?* Origenes homilia sexta, in Lucam, dicit Mariam fuisse surbatam in salutatione Angeli, quia nunquam legerat ad alium quempiam similem factum esse sermonem, *Habebat, inquit, legi scientiam, & Prophetarum vaticinia quotidiana meditatione cognouerat.* Vnde Gregor Nyssen. sermone de Natiuitate, & Sophronius sermone de Assumptione dicunt, Beatam Virginem à tenera ætate didicisse sanctam linguam, & quamdiu in templo vixit, lectioni sacrarum scripturarum, & meditationi vacasse. Et Andreas Ierolymitanus, sermone in salutationem Deiparæ, *Verisimile, inquit, est ipsam & de clara stirpe natam, & Davidis filiam, haud ignaram diuinorum, quæ in diuinis literis habentur, oculorum fuisse.* Ratio vero est, quia (vt supra ostendimus) Beata Virgo optimam partem vitæ contemplatiue sibi elegit, munera autem huius vitæ sunt diuinorum rerum, ac scripturarum lectio, meditatio, & contemplatio, ergo in ijs maxime Beata Virgo se exercuit. Quod autem hoc exercitio plurimum in diuina cognitione profecerit, per se notum est, nihil enim est, quod ad huius cognitionis perfe-

ctionem magis iuuaret, vt ipsa etiam experientia docere potest. Præsertim, cum Beata Virgo perfectissimo ingenio, ac intellectu polleret, & animum haberet pacatissimum, & ab omni mentis perturbatione semotum, cumque earum rerum, quas legebat, intelligentiam orationibus suis à Deo deprecaretur, nemo enim (vt existimo) audebit hoc in dubium reuocare aut negare, quin fuerit tam iusta deprecatio à Deo exaudita, ergo singulari etiam Spiritus Sancti gratia, & lumine continuè adiuuabatur, vt legendo, meditando, ac contemplando in hac diuina sapientia mirabiles progressus faceret.

Tertiò dicendum est, Beatam Virginem multorum effectuum experimento, & obseruatione, ita in aliquorum mysteriorum cognitione profecisse, vt euidencia quadam naturali, seu morali illa vera esse diiudicauerit. Quomodo dixit Bernardus, homilia quarta, in *Misus est. Soli datum est nosse, cui datum est experiri.* Et Anselmus, de excellentia Virginis, capitulo septimo: *Multa in se non solum simplici scientia: sed ipso effectu, ipso experimento didicerat mysteria Domini nostri Iesu Christi.* Et Bernardus dicto sermone quinquagesimo primo, *non solum per diuinam reuelationem, sed ipso experimento;* Et Antoninus quarta parte titulo decimo quinto, capitulo decimo septimo, paragrafo primo, *Vidit, inquit, & experta est se concepissee non opere humano, & se peperisse parvulum cum virginitatis honore.* Et infra ex hoc principio colligit cum Alberto, Beatam Virginem habuisse de Incarnatione, & de Verbo incarnato cognitionem, quæ est supra fidem. Denique Augustin. in libro de Assumptione Virginis, capitulo septimo inter alia dicit, ex ijs, quæ acciderunt in conceptione, natiuitate, & alijs mysterijs Christi, liquido potuisse Virginem cognoscere, quod talia obsequia non nisi Deum decerent. Et Athanasius, de sanctissima Deipara, dicit, per signa & effectus vidisse Virginem Verbum incarnatum non in seipso, & facie ad faciem, sed eo modo, quo nos per actiones vitæ cognoscimus euidenter animam nostram. Et declaratur breuiter, quia quædam opera miraculosa euidenter experta est in se, vt conceptionem sine viro, subitam, ac momentaneam proles animationem in vtero exultantem, melius quam Ioannes exultauerit, partum sine dolore, Angelorum ministeria, Magorum, ac pastorum aduentum. Deinde in mente, ac voluntate experiebat mirificos ardentissimi amoris effectus, singularis gaudij omnino spirituales, ac diuini, admirabilis intelligentiæ cum profundissima humilitate. Quæ omnia non obscure testabantur, Deum esse illorum operum auctorem. Ad hæc adiungebat prophetias, easque euidenter impleri intuebatur. Ex his ergo, & similibus euidenter inferebat Gabrielem Angelum fuisse nuntium à Deo missum, & consequenter sibi vera narrasse, scilicet verum Deum in vtero concepissee, ac denique omnia, quæ ipse postea edocuit, vera esse.

Dices, Qualis fuit hæc Virginis cognitio, naturalisne, an supernaturalis: scientiæ, an fidei? Respondet respectu aliquarum rerum, quas euidenti experimento immediatè cognoscebat Beata Virgo, fuisse cognitionem naturalem non scientiæ propriè dictæ sed euidentis experientia, vt verbi gratia, quod concepit sine viro, quod peperit sine dolore, & similia. Aliarum verò rerum cognitio, quam ex hac euidenti experientia eliciebat, naturalis etiam erat, cum ex naturali cognitione profecta, & in illa omnino fundata esset. Vnde non erat fides; sed dici potest scientia, quia, quatenus ex effectibus naturalibusque signis oriebatur: & quoad multa erat cognitio euidentis in testificante, vt quando sola euidentia signorum & effectuum absque aliquo adiuncto testimonio, non erat sufficiens ad colligendam alicuius veritatis euidentem cognitionem. Et huius generis sunt mysteria ad diuinitatem pertinentia, nam quæ ad huma-

ad humanitatem pertinent, priori modo cognosci A poterat.

Dices, Si Beata Virgo consequuta est eundem cognitionem mysteriorum fidei, ergo neque indiguit fide, neque illam habuit. Respondetur, negando consequentiam, nam in primis ante huiusmodi veluti experimentalem cognitionem necessaria illi fuit fides, nisi enim credidisset, nunquam intellexisset, neque supernaturales effectus in se experta esset. Deinde, cognitio evidens postea acquisita, non potuit expellere fidem, est enim inferioris rationis, & minus certa, quam supernaturalis fides, & ideo non potest certitudinem eius excludere, neque illius actum omnino impedire. Vnde etiam fit, ut ad iudicandum de supernaturalibus mysterijs iuxta eorum dignitatem, modo, ac lumine supernaturali, necessaria Virgini fuerit fides infusa, quæ licet obscuritate videatur inferior, tamen in obiecto formali, atque adeo in essentia sua simpliciter est superior.

SECTIO III.

Virum habuerit Beata Virgo scientiam aliquam diuinorum mysteriorum per se infusam.

Prima sententia esse potest, habuisse Virginem ab instanti conceptione supernaturalem scientiam per se infusam diuinorum mysteriorum. Ita sentit Sanctus Bernardinus, tractatu de Beata Virgine, sermone quarto, articulo primo, capitulo quarto, dicens, *In prima sanctificatione quantum ad rationem, & intellectum, tanta ei sapientia claritas a Deo superinfusa est, quod perfecte intelligebat creaturas, & creatorem, & spiritus, & omnia bona amplectenda, & mala fugienda.* In eadem sententia videtur esse Albertus Magnus libro de Beata Virgine, capitulo septuagesimo primo, ubi inquit, Virginem habuisse cognitionem supra fidem, & super cognitionem puræ creaturæ existentis in via: & capitulo nonagesimo sexto dicit similitudinem cum habitu fidei habuisse habitum, quo perfectius, quam Adam in sopore, & quam Ioannes super pectus Domini recubens, & quam Paulus in raptu cognouit mysteria supernaturalia: & capitulo centesimo trigésimo secundo & centesimo quadragésimo nono, inter alia Virginis priuilegia ponit, quod Trinitatem sine medio per specialissimam gratiam in via cognouit, & idem fere dicit de mysterio Incarnationis. Addit etiam habuisse Virginem per gratiam cognitionem matutinam, & vespertinam. Vespertinam intelligere videtur fuisse fidem; matutinam autem scientiam infusam. Quam doctrinam fere amplectitur Antoninus, quarta parte, titulo decimo quinto, capit. decimo septimo, paragrapho primo, ubi inter alia dicit habuisse Beatam Virginem in habitu, & in actu perfectiorem cognitionem, quam Paulum in raptu. Quanquam non à principio sanctificationis, sed ex quo Deum concepit, hanc diuinam cognitionem illi tribuat. Et capitulo decimo octauo, paragrapho secundo, distinctius refert, & approbat Alberti doctrinam. Præterea Dionysius Richelius Cantic. 5. dicit ab initio habuisse *splendidissimam, & exuberantissimam sapientiam sibi infusam.* Idem Bernardinus de Busto in Mariali, sermone secundo, & nono. Fundamentum solum est, quia Deus potuit hanc perfectionem matri suæ tribuere, & est consentanea dignitati, & statui eius. Quæ sententia, & pia est, & probabilis, præsertim de tempore post filij conceptionem, nam de anteriori tempore non videtur adeo verisimilis.

Mihi tamen distinctione utendum videtur, possumus enim loqui proprie, & in rigore de scientia

per se infusa, ut includit, & lumen intellectuale clarum ac evidens, & species representantes res supernaturales creatas, prout in se sunt, increatas verò, quantum ex creatis supernaturali euidencia cognosci possunt. Alio modo loqui possumus de cognitione per se infusa in communi, comprehendendo fidem, ita tamen, ut non solum ratione luminis, sed etiam ratione specierum intelligibilium, quæ ad vsum illius luminis necessaria sunt, intelligatur esse per se infusa, & apta, ut anima coniuncta corpori mortali, possit illa uti sine conuersione ad phantasmata. Lumen enim fidei per se infusum est, & de se non requirit consortium phantasmatum, cum Angelis etiam commune sit. Vnde proprius etiam actus eius, qui est assensus veritatis reuelatæ, de se non requirit phantasmata. Nam & Angeli viatores actum habuerunt eiusdem rationis; (ut opinor) cum nostra fide. Per accidens ergo ratione subiecti, vsus fidei, prout in nobis est, fieri non potest sine conuersione ad phantasmata, quia obiectum illi proponitur modo connaturali homini per species sensibus acquisitas. Vnde in Angelis, quia propositio obiecti fit altiori modo illis connaturalis, ideo vsus eiusdem fidei in eis nullo modo à sensibus pendet.

Dico ergo primo, verisimilius esse, habuisse Beatam Virginem cognitionem supernaturalem per se infusam, quoad lumen, & species, ita ut obiecta fidei modo Angelico per altiores species illi fuerint diuinitus proposita independentem à phantasmatibus. Et in hoc sensu explicato sententia principio adducta, est reuera probabilissima, & multi, ex citatis authoribus possunt facile in hunc sensum adduci. Et probatur primo, quia totus hic modus cognitionis est non solum possibilis, sed etiam facilis, & multum conferre potuit ad maiorem, ac perfectiorem vsum gratiæ sanctificantis, & non excedit limites viatoris, quin potius in viatoribus Angelis inuentus est, ergo valde credibile est concessum fuisse Beatæ Virgini. Secundo multa priuilegia concessa creduntur Beatæ Virgini, quæ vel hunc modum cognitionis requirunt, vel certè illo posito, facilius, & commodius intelliguntur, ut verbi gratia, quod in primo instanti suæ conceptionis fuerit per propriam dispositionem, & conuersionem in DEVM sanctificata. Item quod toto tempore infantie habuerit vsum rationis circa res diuinas. Item quod tempore somni, in DEI contemplatione, & amore occupari posset, quæ omnia, & si quæ sunt alia id genus, facile intelliguntur posito prædicto modo cognitionis per se infusæ, & sine illo intelligi nequeunt, absque alijs permixtis miraculis. Tertiò, hoc modo recte etiam intelligitur, potuisse Virginem in statu viæ nunquam desistere ab actuali aliqua diuinarum rerum consideratione, absque corporis impedimento, aut defatigatione: corpus enim non defatigatur contemplatione intellectus, nisi propter necessariam eius cooperationem, & phantasmatum concomitantiam: decuit autem (ut supra diximus) animam Beatæ Virginis, ex quo creata est, nunquam à Dei cognitione, & amore cessare. Nam si hoc Angelis datum est, quomodo credemus B. Virgini fuisse negatum?

Quarto, hoc etiam modo intelligimus potuisse Virginem altius, & perfectius ex vi cognitionis, & amoris Diuini, quem perpetuo habebat, præuenire in se, & cohibere omnem inordinatum motum. Vnde Sanctus Bernardinus supra sermone quarto, articulo primo, capite tertio, & sermone octauo, articulo tertio, capite quarto: & Gerson tractatu quinto, super *Magnificat*, Alphabeto octuagesimo sexto, litera C. requirunt ut potissimam causam intrinsecam huius perfectionis, independentiam mentis Virginis à corpore in Diuina

Obiectio.

Responsio.

Bernardinus.

Albertus Magnus.

Antoninus.

Dionysius Richelius.

Bernardinus.

Gerson.

Scientiam diuinorum mysteriorum per se infusam Virgo quomodo habuerit.

Bernardinus.

Gerson.

Diuina cognitione, & sapientia. Ex quibus rationibus colligitur, Virginem habuisse hoc genus cognitionis, ab initio suae sanctificationis: Hoc enim consequenter probant rationes factae, si alius sunt momenti.

Bernar.

Anselm.

Bonauent.

Dico secundo, verisimile est, Beatam Virginem, non solum habuisse infusam simplicem fidem, sed etiam Theologicam sapientiam, qua distinctius cognoscuntur mysteria fidei, & veritates, seu conclusiones, quae in eis continentur. Iuxta hanc etiam conclusionem possunt intelligi multi ex autoribus in principio huius Sectionis citatis, & illi fauet Bernardus dicta homilia quarta, in *Missus est*, dicens, a principio fuisse celitus, & plenè de omnibus mysteriis instructam: & Anselmus supra dicens. Licet Apostoli per reuelationem Spiritus Sancti edocti fuerint in omnem veritatem: incomparabiliter tamen eminentius, & manifestius ipsa per eum Spiritum Sanctum, veritatis illius profunditatem intelligebat. Quem imitatur Bonauentura in libro de laudibus Virginis, capite octauo. Præterea fauent Sancti supra citati, dicentes, Mariam fuisse Apostolorum magistratam: ergo decuit eam esse sapientissimam in omnibus mysteriis nostrae religionis, multo magis quam Apostoli fuerunt: constat autem Apostolos non solum habuisse habitum fidei infusum, sed etiam habitum scientiae Theologiae, qui ad explicandam, & defendendam fidem vtilissimus est. Hoc autem fiet verisimilius, si supponamus hunc habitum Theologiae, si sit perfectus, & inclinans ad assentiendum, cum maiori certitudine, quam sit omnis certitudo naturalis, esse supernaturalem, & ex natura sua per se infusum, sicut est prudentia infusa, quod est valde probabile, ut nunc suppono ex his, quae in principio primae partis, & in materia de gratia traditi solent. Quod supposito, rationi valde consentaneum est, Beatam Virginem habuisse hunc habitum per se infusum, quia decuit illam esse perfectam omni supernaturali virtute tam morali, quam intellectualem, statui viatorum accommodata. Praefertim cum & ad propriam perfectionem, & ad diuinarum rerum contemplationem, & ad aliorum vtilitatem, multum potuerit ei talis scientia deservire.

Dubium.

Responsio

Sed quæres, vtrum habuerit hanc sententiam a principio suae conceptionis, vel a filij incarnatione, vel aliquo alio tempore, ut in die Pentecostes: de his enim tribus temporibus dubitari potest, & coniectura in utramque partem facile asserri. Mihi tamen videtur, omni tempore habuisse hanc scientiam, non tamen semper eam eadem perfectione, sed in singulis ætatibus per eam intellexisse omnia, quae illo tempore erant opportuna, & pro ratione status decebant. Itaque in principio exilimo habuisse perfectam scientiam Theologicam earum rerum, quae ad cognitionem Diuinitatis, & Trinitatis spectant, quia hæc cognitio per se est valde expetenda, & quasi necessaria ad perfectionem viatoris. Habuit etiam perfectam scientiam de promissione Messiae, & consequenter de mysterio Incarnationis secundum substantiam eius, quia aliqua illius cognitio in omni statu per se fuit necessaria. Vnde perfectio eius pertinebat ad perfectionem status viatoris. Habuit denique eam scientiam infusam, quae ad intelligendum vetustestamentum sufficeret, quia hæc etiam perfectio decebat Virginem in omni statu vitae suae, ut ex supra dictis satis constare potest. Nihilominus tamen potuit ille habitus discursu temporis perfici, cum in intentione, tum etiam fortasse in extensione quadam, & in maiori usu, & exercitio, cum acquisitione plurium specierum intelligibilium, per quas homo redditur habilior ad ipsius scientiae operationes. Sed specialiter credi potest aliquibus temporibus

Abus accepisse Virginem singulare augmentum huius scientiae à Deo infusum, ut in Incarnatione, vel natiuitate Christi circa ea, quae ad Christum ipsum, & ad mysterium redemptionis humanae pertinebant. Quia statui illius temporis consentaneum erat, ut maior cognitio daretur Virgini de mysterio, quod in ipsa, & per ipsam perficiebatur. Et eadem ratione in die Pentecostes accepit amplius scientiam de rebus omnibus, quae ad statum Ecclesiae Christi pertinent, ut de sacramentis omnibus, de vocatione Gentium, & reprobatione Iudaeorum, de cessatione legalium, & similibus.

Dubium.

Quæres, si ita edocta fuit Beata Virgo in omnibus mysteriis fidei, cur in controuersia illa de cessatione legalium, cum tanta fieret inquisitio, non fuit ipsa ab Apostolis vocata, ut rem totam doceret, & illustraret? Quod enim quidam dicunt eo tempore iam obijisse, falsum esse inferius ostendemus. Respondet Rupertus, libro primo in Cantica, circa medium, Virginem interfuisse Concilio, & omnem soluisse quaestionem. Sed hoc neque in Scriptura legitur, neque consentaneum est his, quae in actibus Apostolorum narrantur, neque est verisimile, quia munus illud in Ecclesia ad statum, & sexum femineum non pertinet. Neque oportuit Beatam Virginem ex singulari aliqua dispensatione illud exercere: tum quia hoc nihil ad eius perfectionem pertinebat: tum maxime, quia eo tempore veluti indicabatur forma futurorum Conciliorum, & docebatur Ecclesiae modus, qui in definiendis fidei quaestionibus observandus esset. Quapropter licet quilibet Apostolus per se posset quaestionem definire: maluerunt tamen publico Concilio rem totam statuere, & ob eandem causam non oportuit, ut Virgo in Concilio adesset, vel loqueretur, quamquam fieri potuerit, ut Apostoli priuim Virginem consuluerint, & ab illa fuerint instructi.

Rupertus.

Responsio.

Dico tertio: Verisimilius est Beatam Virginem non habuisse scientiam euidentem, & per se infusam supernaturalium mysteriorum. Hæc conclusio videtur contraria nonnullis ex autoribus supra recitatis, sed nihilominus est consentanea antiquioribus Theologis, qui licet quaestionem hanc ex professo non exagitent, tamen, dum omnino de illa tacent, & hanc scientiam Christo singulariter tribuunt, eam satis indicare videntur. Et idem argumentum sumi potest ex Patribus antiquis, apud quos nullam huius scientiae mentionem inuenio, sed solum perfectae fidei, & illius scientiae, & sapientiae, quae cum perfecta fide coniuncta esse potest. Præterea (ut non disputemus, an cum tali scientia potuisset simul esse fides) tamen velotiosa esset, vel saltem parum necessaria. Nam, cum illa scientia sit supernaturalis, & per se infusa, esset eiusdem ordinis cum fide, & non minus certa: ergo superflua esset fides, vel denique multum minui posset meritum, & exercitium eius. Vnde sumitur alia coniectura, quia hæc scientia non erat necessaria ad perfectionem sanctitatis, & meriti, neque statui viatorum est accommodata, non est ergo sine sufficienti ratione, aut aliquo maiori fundamento ponenda.

SECTIO IV.

Vtrum per speciales reuelationes nonnulla cognouerit Beata Virgo.

In superioribus Sectionibus egimus de cognitione rerum supernaturalium permanente, & per modum habitus, nunc dicendum superest de reuelationibus, seu illustrationibus, quae fieri solent trans-

transseunter, & per modum actus. Quæ (vt generatim loquamur) ad duo capita reuocari possunt, scilicet in Verbo; & extra Verbum seu per visionem Dei claram, aut per aliquod aliud genus abstractivæ cognitionis.

Dico ergo primò, piè, ac probabiliter credi posse, Beatam Virginem in hac vita interdum eleuatam fuisse ad videndum clarè diuinam essentiam breui tempore. Hæc est sententia grauium auctorum Diui Antonini quarta par. titulo decimo quinto capit. decimo septimo paragrafo primo, forte, inquit, in ipso conceptu, vel partu illudatum est ad horam, vt videret mysterium huiusmodi, vt in patria, sicut Paulus vidit Deum in raptu: Et assert in huius rei confirmationem verba illa Bernardi homilia quarta in Missus est. Illi soli datum est nosse, cui datum est experiri: & illa.

Vt qui soli Patri notus est, sic & illi: & in eandem sententiam citat Albertum. Quam esse certam dixit Dionysius Richelius super Dionysium de cœlesti hierarchia, articulo decimo octauo: & Gerson Alphabeto decimo quinto titulo octauo, Alphabeto octuagesimo octauo titulo nono: & Vbertinus Casfalius libro primo arboris vitæ crucifixi capite nono, circa finem, & Villanoua Archiepiscopus Valentinus, in sermone de resurrectione: & Medina supra quæstione vigesima septima articulo quinto in fine. Et insinuat Diuus Cyprianus, sermone de natiuitate, his Verbis. Vnde & matri plenitudo gratiæ debebatur, & Virgini abundantior gloria, quæ carnis, & mentis integritate insignis, spiritualis, & corporalis intrinsecus, & extra Christi præsentia fruebatur. Vbi agit de die natiuitatis, in quo dicit fuisse datam Virgini abundantior gloriam, qua Christi præsentia intrinsecus, & extra frueretur. Rupertus etiam libro tertio in Canticis in ea verba. Oculi tui columbarum, dicit Virginem raptam esse in tertium Cælum: & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui, perfectius, & excellentius, quam Paulum. Ex quo verbo sumi potest primâ coniectura. Quia probabilis sententia est Paulum, & Moysem vidisse aliquando Diuinam essentiam viuentes in corpore mortali: ergo idem de Virgine sentire non solum probabile, sed & probabilius, itaque quæ rationi consentaneum existimandum est, quia omnia priuilegia gratiæ reliquis concessa, perfectiori, & abundantiori modo Virgini fuere collata.

Dicunt aliqui, illud principium esse verum in ijs bonis, quæ ad propriam sanctificationem spectant: priuilegium autem illud videndi interdum Deum in via, non referre ad maiorem hominis sanctificationem, sed solum esse quoddam donum gratis datum, & idè licet probabile sit, illud esse concessum Paulo, & Moyfi, quia scriptura sacra id indicat, & nonnulli sancti ita eam exponunt, non propterea fieri verisimile de Beata Virgine, de qua nec Scriptura sacra quidquam indicat, neque antiqui Patres aliquid docent, cum tamen alioqui sic vniuersalis Scripturæ lex, Non videbitis me homo, & viuer. Exodi trigesimo tertio, & apud Ioannem capite primo. Deum nemo vidit vnquam, & apud Paulum priori ad Timotheum sexto. Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Sed in primis, sine causa negatur hoc donum inter ea, quæ ad propriam sanctificationem hominis pertinent, esse annumerandum. Non enim per se ad aliorum tantum utilitatem, sed potissimum ad suscipientis bonum, ac perfectionem confert. Magnum enim spirituale bonum secum affert non solum, quia pro eo tempore, quo durat, totam animam Deo vnit, & singulari eius amore, & charitate inflamat, (quod per se satis esset) sed etiam, quia transacta illa visione, memoria, & vestigium eis manens in homine plurimum potest excitare ad eundem Dei amorem, & ad maiorem cum eo familiaritatem, cordisque puritatem. Quocirca, si priuilegium hoc aliquibus hominibus datum esse creditur, immerito Virgini negatur; non enim oportet aliud speciale testimonium, vel rationem magis propriam spectare ad credenda huiusmodi priuilegia, & singularia beneficia diuinitus Deiparæ esse data. Nam in ipsamet dignitate matris tanquam in radice, & fonte omnia continentur, vt supra latè declarauimus, agentes de prima eius sanctificatione, præsertim cum non desint authores graues, & sancti, qui ita sentiant.

Adde denique, simpliciter loquendo probabilius fortè esse, neque Paulum, neque Moysem donatos fuisse, dum adhuc vitam mortalem agerent, claro conspectu Diuinæ essentia. Quia reuera Scriptura sacra hoc non affirmat, si rectè intelligatur, vt frequentius à sanctis Patribus intelligitur, & ablato Scripturæ testimonio, nullum est fundamentum, neque sufficiens ratio, vt illos à generali regula Scripturæ excipiamus. Hoc verò non obstante, de Beata Virgine piè satis, ac probabiliter creditur interdum vidisse in hac vita Deum, vel in die Incarnationis, aut Natiuitatis Christi, propter singularem matris dignitatem, ad quam tunc euecta est, vel in die Resurrectionis, propter incredibilem dolorem, quem in Christi passione sustinuit, vel alijs temporibus opportunis iuxta diuinæ sapientiæ dispositionem.

Contra hanc verò conclusionem obijci potest Athanasius sermone de sanctissima Deipara, vbi negat, vidisse Beatam Virginem in die Incarnationis Verbum, seu Incarnationis mysterium, prout in se est. Et in quæstionibus ad Antiochum, quæstione duodecima generalius negare id videtur de toto tempore vitæ. Sed hoc posterius testimonium incertum est. Ad vtrumque verò, licet fateamur Athanasium fuisse illius sententiæ, id non obstat, quominus contraria sententia probabiliter defendi possit.

Dico secundò, extra Verbum, seu per cognitionem abstractivam etiam habuit Beata Virgo in hac vita varias, ac multiplices reuelationes. Conclusio est certa, & probatur primo, generali ratione; quia hoc beneficium, & significatio diuini amoris, & familiaritatis ferè omnibus hominibus, qui singulari dono sanctitatis excelluerunt, concessum est, & præsertim virginibus, & statum contemplatiuæ vitæ profitentibus, vt ex historijs, quæ gesta sanctorum continent, satis constat, ergo multo magis hoc beneficium concedendum est Virgini. Deinde ante filij conceptionem, dum in templo habitaret, frequentes habuisse diuinas illustrationes, & Angelorum conspectus docent Ambrosius, Hieronymus, Gregorius Nicomedienfis, & alij Patres, quos supra retuli, disputatione septima, in initio, & disputatione nona Sectione tertia. In filij autem conceptione, primum accepit in signem illam reuelationem, quam per Angelum Gabrielem factam Lucas narrat, capitulo primo. Addit præterea Anselmus, libro de excellentia Virginis, capitulo septimo, Accepisse Virginem ea hora, qua filium concepit, sue prædestinationis, & super omnes choros Angelorum exaltationis, certam, atque indubitatam reuelationem. Quod etiam sentit Damascenus oratione prima, de dormitione Deiparæ. Post Incarnationem verò inter diuinas reuelationes computari potest, quod Christus post resurrectionem suam illi ante cæteros apparuit, suamque gloriam euidenter ostendit, vt infra suo loco tractabimus. Huc etiam spectat, quod post Ascensionem suam, Christus illam frequenter visitasse, ac docuisse creditur, vt affirmat Rupertus, libro tertio in Cantica, &

Obiect.
Athanas.

Responsio.

Multas inuita reuelationes Virgo habuit.

Ambros.
Hieronym.
Gregor. Nic.

Luc 2.
Anselm.

Rupert.
tica, &

Beata Virgo in hac vita interdum vidit diuinam essentiam.

Bernard.

Albert.
Dionys.
Richel.
Gerson.
Casfalius.
Villanoua.

Medina.

Cyprian.

Rupert.

Obiect.

Exod. 33.
Ioan. 1.
1. Timoth. 6.
Responsio.

Lau. Iustin.

tica, & eleganter Laurentius Iustinianus, sermonē de Assumptione, dicens, Neque Angelica tantum, verum etiam filij iugiter visione, ac colloquio exultant, illi enim cœlestis visio debebatur, cui incomparabilis gratia inerat plenitudo. Hinc denique Andreas Gretenfis, sermone de Assumptione, Virginem vocat, fontem, qui non possit exauriri diuinarum reuelationum.

Dubium.
Responsio.

Sed quæret aliquis, qualis esset cognitio, quæ per has reuelationes Virgini communicabatur? Respon- detur, non posse aliquid certum, quodq; omnibus reuelationibus commune sic affirmari; sed pro diuer- sitate obiectorum, ac rerum, vel opportunitatū, cre- dendum est fuisse qualitatem cognitionis. Itaq; sæpe erat cognitio fidei, vt patet in reuelatione, quæ de conceptione filij Dei, & hominis per Gabrielem facta est. Et idem est credibile de reuelatione propriæ sal- utis, & prædestinationis: (si verum est, illam habuisse) interdum verò fortasse eleuabatur, vt clarè vide- ret, ac intueretur rem, quæ sibi reuelabatur, vel per- sonam, per quam fiebat reuelatio, vt supra cum A- thanas. q. 12. ad Antiochum diximus, vidisse clarè, & in se Gabrielem Angelum sibi incarnationem Christi nuntiantem. Deniq; nonnulla mysteria potuit cog- noscere per euidentiā in attestante, sicut Prophetæ interdum illa cognoscebant. Nam, quod ipsi verum ac perfectum Prophetiæ donum habuerit, in sequen- ti disputatione probandum est.

Athanaf.

SECTIO V.

Virum habuerit Beata Virgo humanam scientiam rerum naturalium.

QVæstio hæc intelligi potest de scientia acquisita, & infusa, rursus de infusā, tam per accidens, quam per se. (suppono enim de rebus etiam, & obiectis naturalibus posse homini communicari scientiam per se infusam: vt in priori tomo agentes de scientijs ani- mæ Christi, latius diximus.) Quidam ergo existimāt habuisse Virginem scientias omnes naturales, & hu- manas, per accidens infusas. Ita sentit Antoninus, 3. p. tit. 15. c. 19. §. 2. & in eandem sententiam refert Al- bertum. Et suaderi potest primo, quia Adam habuit has scientias infusas. Secundo, quia hæ scientiæ sunt necessariæ primum ad perfectionem scientiæ Theo- logicæ, in qua diximus Beatam Virginem fuisse in- structissimam: deinde ad exactam Scripturarum in- telligentiam, deniq; ad scientiam morū, & pruden- tiam, quam supra diximus habuisse Virginem ab in- itio infusam, non tantum per accidens. Alij verò addunt, habuisse Virginem harum rerum scientiam etiam per se infusam, vt posset spirituales substantias, Angelos, & animas, prout in se sunt, perfectè cog- noscere, ac contemplari. Quæ sententiā tribui solet Iacobo Christopholitano, in tractatu quodam super Canticum Magnificat.

Antonin.
Albert.Iacob Chri-
stopolit.

Mihi tamen videtur, primo esse verisimilius, non fuisse communicatam Virgini in hac vita scientiam rerum naturalium, naturalem capacitatem intelle- ctus humani superantem, & ita hoc sensu non fuisse illi datam scientiam per se infusam huiusmodi rerū. Hæc conclusio non aliter probatur, nisi, quia de hac scientia Virginis nulla est mentio apud Doctores sã- ctos, & antiquos Theologos, & alioqui nec necessa- ria illi fuit ad propriam sanctitatem, & perfectionē, neq; ad munus, & officium, ad quod assumpta fuit; non enim futura erat magistra scientiarum, aut veri- tatum naturalium. Præterea scientia huiusmodi nō est debita statui viatoris, neque ad perfectionem fi- dei necessaria. Ad hæc, scientia hæc de se viuersalis est, & primario circa res supernaturales versatur, di-

ximus autem, de rebus supernaturalibus non habu- isse Virginem huiusmodi scientiam, cur ergo existi- mabimus, habuisse illam de rebus naturalibus, qua- rum cognitio minus est necessaria? Quod deniq; Bea- ta Virgo habuerit cognitionem propriam substan- tiarum spiritualium, prout in se sunt, nullum est ar- gumentum, quod habuerit hanc scientiam per se in- fusam, de quā in hac conclusione loquuti sumus. Pri- mum quidem, quia non fuit necesse, vt habuerit illā cognitionem permanentem, ac per modum habitus, ita vt arbitrio suo posset, cum vellet, spirituales sub- stantias intueri, hoc enim nulla sufficienti ratione, vel autoritate constat, sed solum quod aliquando Diuina reuelatione ad huiusmodi cognitionem fue- rit eleuata. Deinde, quia licet concedamus habuisse illam cognitionem habitualement, potuisset fieri per species proportionatas animæ separatæ, confortado solum intellectum Virginis, vt posset illis vii inde- penderet a corpore mortali, nulla ergo ratione vi- detur hæc scientia per se infusa necessaria Virgini, nec sine aliquo maiori fundamento asserendā.

Dico secundo verisimile esse habuisse Beatam Vir- ginem per accidens infusam eam cognitionem rerum naturalium, vel moralium, quæ ad perfectam scrip- turarum intelligentiam, & ad perfectionem Theo- logicæ doctrinæ, item ad penetranda, explicanda, ac suadenda fidei mysteria, deniq; ad consummatam prudentiam, & cognitionem rerum agendarum, illi fuit necessaria, aut expediens. Hæc conclusio ex ipsis terminis videtur per se probabilis. Nam huiusmodi scientia naturalis ex se, non est admodum necessaria Virgini, neq; ita accommodata statui, & conditioni eius, vt propter se esset expetenda, aut inquirenda. Et ita (vt mea fert opinio) in harum scientiarum v- su parum se exercuit: libentius enim, ac vtilius super- naturalium rerum cognitioni, & cōtemplationi va- cabat. Nihilominus tamen hæc naturalium verita- tum cognitio, ad eos fines, quos in conclusione expli- cuimus valde utilis est, ac necessaria. Ostendimus autem, decessisse Beatam Virginem habere omnem il- lam supernaturalem cognitionis perfectionem: ergo credendum est habuisse eam naturalem cognitionē, quæ ad supernaturalem necessaria est: non est autem verisimile proprio labore, ac industria paulatim illā acquisiuisse, quia (vt diximus) non decessit eam in hu- iusmodi actionibus occupari: ergo verisimile est ha- buisse hanc cognitionem, vel omnino, vel maiori ex parte dono datam à Deo. Quanquam potuerit etiam ex principijs cognitis, plurimum veritatum cognitio- nem eicere: plurimum enim valebat ingenio, & pa- catissimum habebat animum, vt facillimè posset quasdam veritates ex alijs indagare.

Quod si quis inquirat quādo fuerit illi infusa hæc cognitio, & an simul habuerit totam eius perfectio- nem, vel per discursum, aut interualla temporis. Re- sponderetur rem esse incertam; solumq; dici posse eo tempore, & modo illam habuisse, quo secundum or- dinem Diuinæ sapientiæ, & iuxta conditionem, & statum vitæ eius conueniens fuit.

Qualiter
Virgini scien-
tiarum
naturalium
sit infusa.

Dubium.

Responsio.]

SECTIO VI.

Virum in Beata Virgine aliqua fuerit ignorantia.

DVplex à Dialēcticis distinguitur ignorantia, a- lia positiua consistens in errore, quæ dicitur pra- uæ dispositionis. Alia est priuatiua consistens in ca- rentia scientiæ, quæ dicitur ignorantia negationis, quæ à Theologis distingui solet in propriam ignorantiam priuatiuam, quæ dicitur carentiam scientiæ debi- tæ, aut conuenientis alicui iuxta illius statum, & cō- ditio-

Ignorantia
quotuplex.

ditionem, & hæc propriè meretur ignorantia nomen: alia est per solam negationem scientiæ possibilis, non tamen debita, aut pertinentis ad hominis statum, & hæc non propriè dicitur ignorantia, sed negatio scientiæ.

Prima ergo sententia esse potest, Beatam Virginem interdum habuisse in intellectu errorem, & in phantasia falsas imaginationes. Ita sentit Gerson Alph. 15. liter. S. qui solum loquitur de eo tempore, quo Virgo dormiebat, in quo dicit potuisse habere falsa somnia. Generalius tamen etiam de tempore vigiliæ, & de proprio iudicio erroneo hoc docuit Cordub. libro primo Theologicarum questionum, quæstione quadragesima sexta, fundatus in verbis illis Lucæ 2. Existimantes autem illum esse in comitatu.

Secunda sententia esse potest, fuisse in Virgine ignorantiam priuatiam: quia (vt constat ex Euangelio Lucæ 1. & 2.) multa non intelligebat, & idè interdum admirabatur, & conservabat verba quæ audiebat, eaque in corde suo conferebat, interdum interrogabat, *Quomodo fiet istud?* denique de illa, & Iosepho expressè dicitur: *Et ipsi non intellexerunt*, nimirum Christi Domini responsionem.

Dicendum vero est primo, in intellectu Beata Virginis nunquam fuisse errorem, neque ignorantiam prauæ dispositionis. Hæc conclusio apud me certa est, & contraria pias aures offendere videtur, eamque supponere videntur omnes authores, qui tribuunt Virgini donum iustitiæ originalis ab initio sanctificationis suæ: expressè vero id docuit Bartholomæus Medina supra, quæstione trigesima, articulo 1. Probatur autem primo, quia in statu innocentie non fuisset illa imperfectio erroris: Beata autem Virgini communicata est omnis perfectio illius status, ijs exceptis quæ corpori mortali, & passibili repugnant: omnis enim huiusmodi perfectio statum, ac dignitatem Virginis decebat. Secundo, quia error vel deceptio pœna est per peccatum introducta, vt ex prima ratione constat, & ex D. Thoma. 1. 2. quæstion. 85. articulo 3. ergo sicut Beata Virgo non contraxit culpam, ita neque hanc pœnam. Diximus enim in superioribus, sicut Beata Virgo fuit præseruata à culpa, ita fuisse præseruatam ab illis pœnis, quæ magnam aliquam indecentiam, & spirituales imperfectionem continent, inter quas sine dubio annuncanda est pœna erroris, & deceptionis, non minus quam quælibet alia inordinatio virium animæ. Vnde oritur tertiatio, quia Beata Virgo habuit plenum dominium suarum potentiarum, summamque prudentiam, absque vilo inordinato motu, ergo poterat facile nunquam definite iudicare de rebus incertis: sed vel suspendere iudicium, vel iudicare hoc esse probabile, aut verisimile, vel apparens, vel aliquid huiusmodi. Hæc enim existimatio sufficit ad operandum prudenter, & qui non vult se exponere periculo errandi, si perfecte dominatur suis actibus, cum hac moderatione iudicat, ad eo vt ipsi etiam Beati de his rebus, quas certò non norunt, non aliter iudicium ferant, nisi Diuina reuelatione instruantur: quos in hac perfectione imitaram esse Beatam Virginem credibile est, cum & facile potuerit, & melius, ac perfectius hoc fit.

Et hinc facile exponi possunt verba illa existimantes illum esse in comitatu. Primò per Synecdochen, vt scilicet pluraliter dicatur de multis, quod in aliquo tantum accidit, sicut dicuntur latrones blasphemasse Christum, quamuis alter tantum blasphemaret. Sic enim dici potuerunt parentes Christi existimasse illum esse in comitatu, quia Ioseph ita existimabat. Vnde Rupertus libro primo in Cantica docet, Virginem optimè tunc temporis cognouisse, vbi filius esset, sed quia erat tempus tacendi, dissimulasse, atque ita se gessisse, ac si id ignorasset, & existimasset filium esse in comitatu. Quod tamen abso-

Fr. Suarez, Tomi 2.

lute, & simpliciter non placet. Patres enim simpliciter intelligunt Euangelicam historiam, prout sonat, atque sentiunt Beatam Virginem ignorasse, vbi Christus tunc esset, quia hoc nullam imperfectionem importat, quæ Virginem non deceat, & propter mysterium expedire potuit, vt tunc se CHRISTVS matri occultaret, quod etiam illi ad meritum, & nobis ad exemplum prodesse poterat. Secundo ergo exponi possunt illa verba, parentes CHRISTI existimasse eum esse in comitatu, non simpliciter iudicando ita esse, iudicio falso, ac erroneo, sed solum iudicando id accidere potuisse, & ex signis, & circumstantijs occurrentibus id fuisse verisimilius, quod iudicium verum erat, & sufficiens ad illa omnia, quæ ab Euangelista narrantur. Et eodem sensu pie exponendos censèo expositores sacros, sialicubi falsam existimationem Virgini tribuere videantur, vt circa eandem historiam, quod perdidit filium existimando rediisse cum Iosepho, & si quæ sunt similia.

Dico secundo, Beatam Virginem non omnia semper sciuisse, sed pro temporum varietate nonnulla ignorasse negatiue: nihilominus tamen nunquam habuisse propriè ignorantiam priuatiam. Prior pars nota est ex Euangelio Lucæ primo & secundo: vt inter referendum secundam sententiam dictum est. Ratio vero solum est, quia sicut non oportuit, illam semper esse Beatam, ita etiam neque fuit necessarium, neque consentaneum statui eius, vt omnia sciret, & ideo neque ante Angelicam annuntiationem sciuit se futuram matrem DEI, neque modum conceptionis, & similiter post Incarnationem non omnia futura semper cognouit, neque quæ in loco distanti fiebant, neque omnes circumstantias mysteriorum Christi. Quo sensu pie exponendus est Origenes homilia vigesima in Lucam, dum negat habuisse Virginem eo tempore fidem plenam omnium mysteriorum, scilicet quoad distinctam cognitionem rationum omnium, ac circumstantiarum illorum. Altera pars explicatur, quia Beata Virgo omni tempore vitæ suæ eam omnium rerum cognitionem habuit, quæ pro ratione sui status illi maxime expediebat: hoc enim illius dignitatem, & perfectionem decebat, ergo non habuit propriè ignorantiam priuatiam, quæ huic cognitioni opponitur, vt in principio Sectionis expositum est.

Contra hanc vero posteriorem partem solum Obiectio: video obijci posse verbum illud Lucæ secundo. *Et ipsi non intellexerunt.* Cum enim Christus de Patre suo aeterno loquutus esset, & Beata Virgo illius verba non intellexerit, videtur illa ignorantia fuisse valde moralis, ac propria, & de re ad statum eius valde pertinente. Respondetur. Si verba illa ad Virginem referantur (non enim desunt qui vel propter circumstantes, vel per Synecdochen propter Ioseph dicta esse existiment) si (inquam) de Virgine intelligantur, non potest esse sensus eam non intellexisse Christum, cum dixit. *Nesciebat, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* de suo aeterno Patre fuisse loquutum. Tam clarum enim hoc erat, vt neque Ioseph in hoc hæsitare potuerit. Sciebant enim Christum non habere Patrem alium in terris. Et licet verisimile sit, Christum interdum Iosephum ipsum patris nomine appellasse: tamen euidenter erat, Christum non dixisse illa verba propter Ioseph, tum quia numero multitudinis loquutus est, *Nesciebat, quia in his quæ Patris mei sunt, &c.* Patrem suum ab utroque distinguens. Tum etiam, quia manifestum erat Christum illis diebus non traxisse negotia, quæ ad Iosephum pertinerent. Quamvis ergo Beata Virgo rectè intellexerit CHRISTVM loqui de Patre suo cælesti, dicitur tamen non intellexisse Christi verba, quia non satis comprehendit, quanam essent res illæ ad

R. atet-

Gerson.

Cordub.

Luc. 2.

Luc. 1. & 2.

Nullus error
ignorantiæ
prauæ dispo-
sitionis in
intellectu
Virginis.

D. Thom.

Luc. 1. & 2.
in intellectu
Virginis
ignorantia
non fuit.

Origen.

Responsio.

Rupert.

eternum Patrem pertinentes, in quibus Christum occupari, & propter eas parentes suos relinquere oportuerat: vel etiam quia non intellexit, an significare voluerit Christus appropinquasse iam tempus manifestandi seipsum mundo, & inchoandi humanam redemptionem, ut notauit Iansenius capit. vñ. decimo Concordie. Et hoc modo explicatis illis verbis non attribuitur Virgini aliqua ignorantia priuatiua, sed solum carentia scientiæ alicuius rei, quæ ad ipsam illo tempore minimè spectaret.

Et ex ijs facile intelligitur quomodo in Beata Virgine potuerit esse vera, ac propria admiratio: tum, quia in ea fuit noua rerum cognitio, quæ admirationem parere solet: tum etiam, quia de rebus antea cognitis, si noua quadam attentione considerentur, aut nouo modo proponantur, potest etiam admiratio oriri, ut latius in priori tomo diximus agentes de Christi admiratione in commenta. artic. octauo, quæstione. 8.

DISPUTATIO XX.

In tres Sectiones distributa.

De gratiis gratis datis Beate Virgini.

Ecce sola superest disputatio de donis supernaturalibus Deiparæ collatis in statu viæ, quam pro materiæ dignitate breuissimè expediemus, has gratias datas ad tria capita reuocantes. Quædam enim ad cognitionem, quædam ad sermonem, quædam denique ad operationem spectant, de quibus singillatim dicendum est.

SECTIO I.

Virum habuerit Beata Virgo gratias gratis datas ad cognitionem pertinentes.

Præcipua harum gratiarum est prophetia, ad quæ spirituum discretio reuocatur, interpretatio item sermonum in quodam sensu sub hoc capite comprehendendi potest.

Dico ergo primo Beatam Virginem verè ac proprie fuisse prophetissam, atque adeo habuisse gratiam prophetiæ. Conclusio est certa, & communis Sanctorum, quam colligunt ex Luca primo: vbi Beata Virgo, cum dixit, *Magnificat anima mea Dominum, &c.* prophetico spiritu loquuta est. Vnde Ambrosius ibi. Quomaior, inquit, est persona, eo plenior est prophetia. Quamobrem Basilus exponens illa verba Isai. 8. Accesi ad prophetissam, & in vtero concepit, de Beata Virgine illa interpretatur, dicens, Quod Maria prophetissa fuerit, ad quam proxime per spiritus pronotionem accesseris Isaias, nemo contra dixerit, qui sit memor verborum Maria, quæ prophetico afflata spiritu eloquuta est, Magnificat anima mea Dominum. Et inferius. Quod si animum ad vniuersa eius verba accommodaueris, non vtrique disidium negaueris, quod fuerit prophetissa. Eodem modo exposuit illa verba Isaiæ, Cyrillus libro primo in Isaiam oratio. quinta dicens. Sanctam Virginem prophetissam vocat: & eandem amplectuntur Nazian. oration. 42. quæ est secunda in Pascha, Epiphanius heres. 78. sub finem Gregorius Nyssenus, libro de testimonio ex veteri Testamento contra Iudæos, capite de Natiuitate Christi ex Virgine, Euseb. libro 7. de Demonstratio. capite 6. Hieronymus vero in Isaiam (licet aliam sequatur expositionem) subdit tamen. Quidam prophetissam sanctam Mariam interpretantur, quam prophetam fuisse non dubium est. Ipsa enim loquitur in Evangelio, Ecce enim amodo beatam me dicent omnes generationes. Augustinus etiam 17. de Ciuitat. ca. vltimo. Isidorus, inquit, quinq. prophetatio, scilicet, Zachariæ, Elisabeth, Simeonis, Annæ, & Ioannis Baptiste, ex Evangelio nobis nota est, vbi & ipsa Virgo mater Domini, ante Ioannem prophetasse inuenitur. Præterea Rupertus, libro primo, in Cantica, eam vocat Prophetissam Prophetarum, quia & prophetas docuit, & de ipsa omnes Prophete prophetarunt. Idem libro primo de Trinitate, & eius operibus in Isaiam, capit. 34. Diuus Thomas supra, quæstion. 26. articulo quinto ad tertium. Adamus Isaiæ octauo Galatinus, libro septimo de Arcanis, capit. 4. 5. & 12. & ad hoc confirmandum valent, quæ supra diximus de reuelationibus Beate Virgini factis. Nam ferè illæ omnes reuelationes Prophetiæ dici possunt. Ratio verò generalis, tam huic gratiæ, quam cæteris omnibus communis est, quia Beata Virgo ita fuit plena gratiæ, ut quidquid alijs per partes datum est, totum simul in ea fuerit cumulatur perfectum, sicut dignitatem eius decebat.

Et ex hac conclusione infertur obiter, accepisse Virginem aliquo modo donum illud, & singulare Spiritus sancti auxilium quod solet dari Scriptori sacro ad canonicam scripturam scribendam. Nam sicut scriptori canonico Spiritus Sanctus dictat singula verba, ita Beata Virgini dictauit singula verba, quæ in illo celebri canticò, *Magnificat anima mea Dominum*, protulit, quæ omnia, sicut ab ipsa prolata sunt, Lucas Euangelista scripsit (hoc enim, & ad fidem historiarum, & ad reuerentiam debitam Virginei verbis pertinet) canticum autem illud canonica est scriptura non solum quasi materialiter, id est, quia Euangelista refert B. Virginem illud protulisse: sed etiam formaliter, ac per se, ut ab ipsa Virgine prolatum est, & ut tale recipitur ab vniuersa Ecclesia: fuerunt ergo singula verba illius à Spiritu sancto dictata. Habuit ergo tunc donum, & gratiam de qua loquimur. Nam quod hæc detur ad loquendum, vel scribendum, non variat rationem doni, quod ad gratiam prophetiæ reuocari potest, vel (ut alij volunt) ad interpretationem sermonum. An vero Beata Virgo aliquid scripserit, non constat. Nam epistola quadam ad Ignatium, quæ nomine eius circumfertur, incertæ authoritatis est, si tamen Ecclesiæ constaret, illam vel aliquam aliam fuisse à B. Virgine scriptam, nemo (ut existimo) dubitaret, quin inter canonicas scripturas esset annumeranda.

Dico secundò, datam fuisse Virgini gratiam interpretationis sermonum. Probatur conclusio, quia si hæc gratia exponatur in sensu superius tractato, iam constat fuisse in Virgine: si autem intelligatur esse speciale donum, & auxilium Dei ad veram Scripturæ sacræ intelligentiam assequendam, in præcedenti disputatione ostendimus, quantum B. Virgo in hac cognitione excelluerit, quam certum est non tantum proprio labore, & ingenio fuisse assequutam, sed multo magis ope ac inspiratione diuina. Confirmatur, & declaratur, quia hæc gratia quamuis propter utilitatem aliorum potissimè dari solet, multum tamen ad propriam suscipientis perfectionem confert, non solum quatenus intellectum illustrat: sed etiam quatenus ad excitandam, & mouendam voluntatem adiuuare potest: vtrique autem ratione oportuit dari Virgini scilicet, & propter eius perfectionem, & propter aliorum utilitatem, quia futura erat magistra Apostolorum, & Euangelistarum, quibus hoc donum datum est, quia futuri erant lux mundi: ergo multo magis debuit dari Beate Virgini, quæ ipsorum lux futura erat, cuiusque vita incluta (ut Ecclesia canit) cunctas illustrat Ecclesias.

Dico tertio, datam præterea esse Beate Virgini gratiam illam, quæ dicitur discretio spirituum. Potest autem hæc gratia duobus modis explicari, primò ut sit internum lumen, seu reuelatio, per quam homo intuetur interiores cogitationes cordium, quæ cognitio per modum scientiæ habitualis infusæ soli Christo communicata creditur. Vnde non existimamus Virgini tribuendam, iuxta ea quæ præcedenti disputatione diximus: non est tamen incredibile, interdum per spec-

Iansen.

Rupert.

D. Thom.
Adamus.
Galatin.Luc. 1.
Virgo veram
habuisse gra-
tiam propheta-
tiae.Ambros.
Basil.
Isai. 8.

Cyril.

Greg. Naz.
Epiphanius.
Greg. Nyss.Euseb.
Hierony.

August.

Luc. 1. Virgo veram habuisse gratiam prophetiæ. Conclusio est certa, & communis Sanctorum, quam colligunt ex Luca primo: vbi Beata Virgo, cum dixit, *Magnificat anima mea Dominum, &c.* prophetico spiritu loquuta est. Vnde Ambrosius ibi. Quomaior, inquit, est persona, eo plenior est prophetia. Quamobrem Basilus exponens illa verba Isai. 8. Accesi ad prophetissam, & in vtero concepit, de Beata Virgine illa interpretatur, dicens, Quod Maria prophetissa fuerit, ad quam proxime per spiritus pronotionem accesseris Isaias, nemo contra dixerit, qui sit memor verborum Maria, quæ prophetico afflata spiritu eloquuta est, Magnificat anima mea Dominum. Et inferius. Quod si animum ad vniuersa eius verba accommodaueris, non vtrique disidium negaueris, quod fuerit prophetissa. Eodem modo exposuit illa verba Isaiæ, Cyrillus libro primo in Isaiam oratio. quinta dicens. Sanctam Virginem prophetissam vocat: & eandem amplectuntur Nazian. oration. 42. quæ est secunda in Pascha, Epiphanius heres. 78. sub finem Gregorius Nyssenus, libro de testimonio ex veteri Testamento contra Iudæos, capite de Natiuitate Christi ex Virgine, Euseb. libro 7. de Demonstratio. capite 6. Hieronymus vero in Isaiam (licet aliam sequatur expositionem) subdit tamen. Quidam prophetissam sanctam Mariam interpretantur, quam prophetam fuisse non dubium est. Ipsa enim loquitur in Evangelio, Ecce enim amodo beatam me dicent omnes generationes. Augustinus etiam 17. de Ciuitat. ca. vltimo. Isidorus, inquit, quinq. prophetatio, scilicet, Zachariæ, Elisabeth, Simeonis, Annæ, & Ioannis Baptiste, ex Evangelio nobis nota est, vbi & ipsa Virgo mater Domini, ante Ioannem prophetasse inuenitur. Præterea Rupertus, libro primo, in Cantica, eam vocat Prophetissam Prophetarum, quia & prophetas docuit, & de ipsa omnes Prophete prophetarunt. Idem libro primo de Trinitate, & eius operibus in Isaiam, capit. 34. Diuus Thomas supra, quæstion. 26. articulo quinto ad tertium. Adamus Isaiæ octauo Galatinus, libro septimo de Arcanis, capit. 4. 5. & 12. & ad hoc confirmandum valent, quæ supra diximus de reuelationibus Beate Virgini factis. Nam ferè illæ omnes reuelationes Prophetiæ dici possunt. Ratio verò generalis, tam huic gratiæ, quam cæteris omnibus communis est, quia Beata Virgo ita fuit plena gratiæ, ut quidquid alijs per partes datum est, totum simul in ea fuerit cumulatur perfectum, sicut dignitatem eius decebat.

per specialem reuelationem Spiritus sancti datum esse Virgini, ut aliorum cogitationes posset intueri, prout expedire aliquando potuit, vel ad res agendas, vel ad aliorum utilitatem. Hæc enim gratia sic explicata pars est prophetiæ, & alijs sanctis interdum communicata est, præsertim initio nascentis Ecclesiæ, quoniam plurimum conferre poterat ad persuadendam fidem, & confirmandos eos, qui credere incipiebant, ut colligitur ex 1. ad Corinth. 14. Alio modo exponi potest, hæc gratia, ut significet speciale donum Spiritus sancti ad discernendum, à quo spiritu bono, vel malo interiores cogitationes, ac desideria proveniant, tam in ipsomet, qui donum hoc recipit, quam in alijs. Quod ergo pertinet ad proprios interiores motus ipsius Virginis, certum est in omni ætate, ac vitæ suæ tempore habuisse singulare Spiritus sancti auxilium, ut certissime iudicaret omnes suos motus, & affectus ab Spiritu sancto esse profectos: quia singulari modo ab Spiritu sancto regebatur, & nullam mentis cogitationem, aut motionem habere potuit veluti ab extrinseco motore inspiratam, quæ non esset à bono spiritu quia caruit fomite, & omni interna deordinatione potestiarum, ut in superioribus ostensum est. Quocirca licet exterius tætarum potuerit, sicut tætatus fuit Christus: non tamen interius per inordinatum aliquem affectum, vel motum. In exterioribus verò tentationibus, vel apparentibus reuelationibus (si fortasse interdum eas passa est, in hoc enim potuit Christo assimilari, quamvis interdum id fit) in ijs, inquam, occasionibus credendum est, ita fuisse ab Spiritu sancto illuminatam, partim per infusam prudentiam, partim per hanc gratiam discernendi spiritus, ut certitudine quadam infallibili posset inter bonum, & malum spiritum diiudicare. Cuius sufficiens argumentum est diuinum illud colloquium, quod cum Angelo Gabriele habuit, in quo tanta prudentia vsa fuit, ut omnia verba eius à sapientia thesauri profecta, & à Spiritu sancto dictata esse videantur, sicut Damascenus dixit oratione prima de Assumptione. Denique (quod attinet ad discernendos spiritus aliorum) credendum est Beatam Virginem etiam in hoc habuisse gratiam singularem, non solum propter summam experientiam, quam de rebus spiritualibus habuit, sed etiam per speciale Spiritus sancti donum, quo maximè indiguit post Christi Domini Ascensionem. Erat enim tunc omnium magistra, & ad quam consilij causa fideles vndique confluxebant, ut ex Epistola Ignatii, & ex alijs Patribus supra citatis constat. Addit Diuus Antonius, hanc gratiam discernendi spiritus fuisse quodammodo debitam summæ Virginis humilitati. Cum enim Beatus Antonius vniuersum mundum videns plenum laqueis inter se connexis, exclamasset, *Quæ uadet laqueos istos?* responsum ei est, *Sola humilitas.* Summæ igitur humilitati Virginis datum est, ut omnes Dæmonum deceptiones posset agnoscere, atque ita spiritus discernere.

SECTIO I I.

Virum habuerit Beata Virgo gratias illas, quæ circa sermonem versantur.

Gratiæ hæc quatuor sunt, sermo fidei, scientiæ, sapientiæ, ac donum linguarum.

Primò igitur gratia fidei dupliciter exponitur, primò ut non tantum ad sermonem, sed etiam ad interiorem mentis actum referatur, & importet singularem, & extraordinarium modum certitudinis in rebus fidei credendis, vel absolute, & per se, seu quasi speculative, vel practice in ordine ad aliquid operandum. Et hoc sensu nemo dubitare potest, quin B. Virgo gratiam fidei habuerit, quia omnibus modis habuit perfectissimam mentis fidem, ut sapè in Fr. Suarez, Tom. 2.

A superioribus ostensum est. Alio modo refertur hæc gratia fidei ad sermonem, & nihil aliud est, quam speciale donum Spiritus sancti ad proponendas, & explicandas res fidei modo accommodato hominibus simplicioribus, & rudioribus, præsertim cum primum ad fidem veniunt. Et hoc etiam sensu per se satis credibile est habuisse Virginem huiusmodi donum, seu auxilium, quia (ut diximus) omnium magistra fuit, & omnibus omnia fieri oportuit.

Secundò ex eodem principio constat habuisse gratiam sermonis scientiæ, & sapientiæ, quæ nihil aliud sunt, quam vires, & facultates quædam, seu auxilia ad explicandas faciliè & confirmandas res fidei per causas, & rationes, vel superiores, vel inferiores. Cum enim Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractaret, omnibus modis oportuit in eis tum intelligendis, tum explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura videri possunt in D. Antonio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2.

Obijci verò potest D. Thomas, quæstio. 27. artic. 5. ad 3. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum sapientiæ quantum ad docendum, quia hoc non conueniebat sexui muliebri, secundum illud, 1. ad Timoth. 2. *Docere autem mulierem non permisso.* Respondetur tamen cum Caietano ibi, illud esse intelligendum de vsu docendi publice, & pro concione: priuatim enim docere, vel instruere aliquem de rebus fidei, interdum decet etiam fœminas, & in superioribus ostendimus, Beatam Virginem Apostolos etiam docuisse. Quin potius Rupertus, libr. 5. in Cantic. contendit, interdum etiam publice docuisse. Nam ob singularem aliquam rationem aliquando concessum est hoc fœminis, ut de Maria Magdalena legimus. Sed hoc dictum Rupertus incertum est.

Tertiò hinc oritur ratio dubitandi de dono linguarum, quia videtur dari ad publicas functiones, & conciones, & ideo videri potest hæc gratia non fuisse Virgini necessaria. Et ita Caietanus dicta quæstio. 27. articulo quinto negare videtur Beatam Virginem habuisse vsum huius gratiæ, quod est negare illi hanc gratiam, quia hæc gratia gratis datæ in vsu consistunt non in aliquo habitu. Sed nihilominus verisimilius creditur non defuisse Virgini hanc gratiam, ut docent Albertus in Mariali, & Antonius supra §. 8. qui existimat in die Pentecostes simul cum Apostolis hoc donum accepisse, ut nihil spiritualis gratiæ illi deesset. Quod etiam potest colligi ex Athanasio sermo. de Deipara, dicente, *Virginem omnibus gratijs abundasse.* Et confirmatur, quia initio Ecclesiæ, frequenter dabatur hoc donum fidelibus non solum illis, qui futuri erant prædicatores Euangelij, sed etiam alijs fere communiter, ut constat Act. 8. & 19. quid ergo mirum, quod fuerit Beatæ Virgini concessum? Eo vel maximè, quod licet Beata Virgo, non esset ad varias nationes, ac gentes migratura, ut eas doceret: verisimile tamen est, & ex patribus, ac historijs colligitur, fideles ex varijs nationibus ad illam confluisse, tum pietatis causa, tum ut ab ipsa magis instruerentur, ac in fide confirmarentur, oportuit ergo, ut & illos intelligeret, & ab illis intelligi posset, quæ duo sunt huius gratiæ munera. Denique mihi est probabile etiam ante illa tempora habuisse vsum huius gratiæ (si fortasse necessitas, vel occasio illum postulauit) ut, verbi gratia, quando Christus adoratus fuit à Magis, credibile est illos intellexisse, vel cum peregrinata est in Ægyptum, Ægyptiorum lingua uti potuisse.

SECTIO III.

Virum Beata Virgo habuerit gratias ad operationem pertinentes.

Dæ sunt huiusmodi gratiæ, scilicet, gratia miraculorum, & gratia sanitarum, quæ ad vnam

R 2 reuoca-

1. Cor. 14.

Gratia discernendi spiritus ueritatis data.

Damasc.

Ignatius.

Anton.

Gratia fidei Virginis data.

reuocari possunt: quia sanitatis restitutio, prout per huiusmodi gratiam fit, præter naturam, & extraordinariam legem est, & ideo inter miracula computari potest. De gratia ergo miraculorum generatim dicta, ut has duas gratias comprehendit D. Thom. q. 27. arti. 5. ad. 3. negat B. Virginem in vita mortali habuisse vsum huius gratiæ, quod est dicere non habuisse illam, quia hæc etiam gratia in vfu consistit. Fundamentum est, quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculorum, & ideo soli Christo, & discipulis eius, qui erant baiuli doctrinae Christi, conueniebat miracula facere. Et hanc sententiam sequens Caietan. ibi, addit aliud fundamentum, quia solida Theologia fundatur in sacra Scriptura: ex sacra autem Scriptura non habemus, Beatam Virginem, dum vixit in vita mortali, fecisse miracula.

Contrariam verò sententiam docent Albertus in Mariali, & D. Antoninus supra. §. 5. & 6. & Rupertus, libro tertio in Cantica, dum in vniuersum docet Beatam Virginem habuisse omnes gratias gratis datas, & eodem modo citari potest pro hac sententia Athanasius, dicto sermon. de sanctissima Deipara. Et hæc sententia simpliciter videtur vera: ut tamen eam explicemus, oportet, & varia tempora, & varia miraculorum genera, seu varios modos illa operandi distinguere.

Primo igitur de tempore, seu ætate Virginis, antequam filium conciperet, nec constat, nec aliqua verisimili ratione affirmare possumus, eam aliqua miracula edidisse, nec videtur illud tempus fuisse adeo opportunum ad huiusmodi gratiam exercendam. Quia neque ad doctrinam confirmandam erant necessaria, nec merita, & sanctitatem Virginis oportebat tunc per miracula manifestari.

Secundo, de tempore à conceptione Christi Domini, vsque ad eius Ascensionem, etiam est verisimile nulla per se edidisse miracula præsertim publica. Et hoc fortasse præcipue intendit Diuus Thomas, probabiliterque suadet eius ratio, & exemplum, quo videtur de Ioanne Baptista, qui propter hanc causam signum fecit nullum, ut dicitur Ioann. decimo. Dico autem per se, quia per filium dici potest Virgo interdum operata esse miracula fide, ac imperatione sua. Hic enim est vnus modus concurrendi ad miracula, scilicet, impetrando, & hac ratione operatio virtutum fidei attribui solet. Quia talis oratio requirit peculiarem fidei perfectionem, & singularem Spiritus sancti motionem ad petendum miraculum tanta fide & fiducia, ut infallibiliter obtineatur, iuxta illud.

Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit. Matthæi decimo septimo. Et hoc modo dicere possumus B. Virginem habuisse fidem miraculorum, & per illam operatam esse, obtinendo à filio miraculorum operationem. Cuius signum habemus in miraculo nuptiarum, quod fide sua mater à filio obtinuit, suamque fidem ostendit (ut Sancti notant) tum in eo quod primum miraculum publicum à filio postulauit: tum etiam in eo, quod Christi responsione conturbata non fuerit, quamuis exteriori specie videri posset, passa fuisse repulsam. Quin potius confidenter dixit ministris. Quidquid dixerit vobis, facite. Dixi præterea, præsertim publica, quia de secretis miraculis incertum est, an aliqua fecerit, præsertim tempore infantie Saluatoris, vel in Ægypto, vel alijs temporibus, si fortasse aliqua opportunitas vel necessitas occurrat.

Tertio, de tempore post Christi Ascensionem, verisimile est Beatam Virginem multa miracula perpetrasse, vel præbuisse multis sanitatem. Quia licet ad eam non pertineret, publice concionari, vel persuadere fidem, tamen ad magnum Ecclesiæ bonum, & profectum pertinebat, quod agnosceretur, & colebatur ut Dei mater. Quod totum in Christi Domini manifestationem redundabat, & fidem in ipsum confirmabat: ergo non fuit præter statum, & con-

ditionem Virginis, ut eo tempore miracula faceret, & insignia beneficia hominibus conferret, quibus eorum fides, & deuotio augeretur. Quamobrem Damascenus, sermone primo de Natiuitate Virginis, eam vocat *miraculorum abyssum*. Et Andreas Cretenfis, sermone de Assumptione, eam vocat *miraculorum fidei*, potestatem habentem, qua nequeat labefactari. Et confirmatur, nam (ut ibidem refert hic author, & Damascenus sermone primo, de Assumptione: & Simeon Mataphrastes de vita, & dormitione Deiparæ) corpus Beatæ Virginis, statim post obitum eius, multa miracula operatum est, & sepulcrum eius solum, quia corpus illud aliquo tempore habuit, effectione miraculorum illustre fuit. Quid ergo mirum, quod etiam, dum vitam ageret, similia opera interdum effecerit? Nec ratio D. Thomæ contra hoc concludit: quia etiam Beata Virgo fuit illo tempore suo modo magistra fidei, & miracula eius in gloriam filij & fidei confirmationem cedebat. Ratio verò Caietani inefficax valde est, ab autoritate enim negatiua scripturæ nullum argumentum in Theologia sumitur, ut constat ex ijs, quæ de alijs mysterijs supra tractata sunt, & quæ generatim de traditionibus Ecclesiasticis contra hæreticos Theologi docent.

DISPUTATIO XXI.

in quatuor Sectiones distributa.

De gloriosa morte & Assumptione Beatæ Virginis.

Disputauimus hætenus de donis gratiæ & scientiæ, quæ Beata Virgo in statu viæ consequuta est, simulque (quantum scholastica ratio patitur) mysteria vitæ eius percurramus, reliquum est, ut de felici statu gloriæ eius differamus. Quoniam verò mors terminus est viæ, ac transitus ad beatitudinem prius de morte eius, postea de Resurrectione, Assumptione, ac denique de eximia eius gloria, & beatitudine dicemus.

SECTIO I.

Virum Beata Virgo corporalem mortem passa fuerit.

Epiphanius hæret. 78. hanc questionem attingens insolutam relinquere visus est. Querant, inquit, vestigia scripturarum, & inueniunt vique neque mortem Mariæ neque an mortua sit, aut non mortua, neg. an sepulta sit, aut non sepulta. Et inferius. Ego enim non audeo dicere, sed silentium mihi impeto, forte sius enim alicubi etiam vestigia inuenimus sanctæ illius, ac beatæ, sic nec inuenire datur mortem ipsius. Et paulo post. Non autem omnino desino hoc, & non dico, quod immortalis mansit, sed neque affirmo an mortua sit. Fundamentum eius est supra tactum, quod iterum repetit, dicens. Excessit enim scripturamentum humanam, & in iussu relicto propter vas pretiosum ac excellentissimum. Cui fundamento addi potest, quod nec ex historiis humanis aliquid certi habemus de morte eius. Libellus enim, qui de transitu Virginis inscribitur, & à Tritthemio, Melitoni Sardicensi tribuitur, & apocryphus est, recte Gelasio Papa in capitul. sanctæ Romanæ, dist. 15. & falsò Melitoni imponitur, ut ex Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis colligi potest. Referens enim Melitonis scripta, huius non meminit. Et ex Bedæ in retractione Actorum, capite octauo. Vbi & opus ipsum refutat, quod multa historia Lucæ de Actis Apostolorum repugnantia contineat, & non dicit esse Melitonis, sed illi imponi. Præterea alius liber, qui de eodem transitu, seu Assumptione Virginis inter opera Hieronymi refertur, omnium sententia non est Hieronymi, quia in eo fit mentio hæresum Nestorij & Eutychetis, quæ post Hiero-

D. Thom.

Caietan.

Albert.

Antoninus.

Athanas.

Ioan. 10.

Matth. 17.

Gratiam miraculorum, & sanitatis quo tempore Virgo exercuit.

Simeon Mataphr.

Virgo mori.

Damascenus, Epiphanius, Andreas, Iuuenius, Nicetas, Simeon Mataphr.

Epiphanius, D. Th.

Dionysius.

Dionysius, Epiphanius.

Nicetas.

Damascenus.

Tritthemius.

Gelasio, Papa.

Hieronymus.

Bedæ.

Hieronymus.

Hieronymus.

Hieronimum exorta sunt. Quæ coniectura eodem modo probat non esse Sophronij, vt aliqui existimant, quia Sophronius æqualis est Hieronymo, vt ex libro eiusdem Hieronymi de Scripturis Ecclesiasticis constat. Nihil ergo est scriptum vnde aliquid certi de Virginis obitu definiri possit.

Virginis
mori.

Damas.
Epiph. Cō.
And. Cret.
Iuuen. Iero.
Nephor.
Simeon. Me-
taphrast.

Epiph.
D. Thom.

Dubium 1.

Dmt. 23.
E 34.

Nephor.

Damas.

B. Virgo vi-
amoris mor-
tua.

Alabr.

Ambrōs.
Bia.

Nihilominus sine vlla dubitatione dicendum est, B. Virginem mortem obiisse. Ita sentit hoc tempore vniuersa Ecclesia, & ad id confirmandum sufficit generalis regula scripturarum. Nam omnes filij Adæ corporali morti obnoxij sunt, à qua regula neq; authoritas vlla, neque ratio suadet excipendam esse Virginem. Quin potius grauiissimi, & antiquissimi Patres eam mortuam esse testantur, vt constat ex Damasceno, Epiphano Presbytero Constantinopolitano, Andrea Cretensi, sermon. de dormitione Deiparæ, & Iuuenali Ierosolymitano, apud Nicephorum, libr. 5. Hist. c. 4. & Simeone Metaphraste de vita, & dormitione Deiparæ, die 15. Augusti, qui omnes referunt Dionysium Areopagitam loco statim citando, & ex alijs recentioribus, quos statim commemorabo. Ratio etiam hoc suadet, quia in primis decuit B. Virginem esse similem Christo: cum ergo Christus mortem susceperit, non oportuit Beatam Virginem ab hac lege excipi. Deinde vt per mortem Virginis constaret euidentius, & indiguisset Christi morte, quæ fuit redempta, & habuisset carnem passibilem, à qua Christus similem sumpsit, & ita excluderetur error eorum, qui finxerunt, Beatam Virginem fuisse cuiusdam celestis, seu angelicæ naturæ, vt Epiphanius supra refert, & D. Thom. in 3. dist. 4. quæst. 2. artic. 1. Tandem quia mors nullam imperfectionem includit, quæ Virginem non deat: quin potius est pœna, quæ propter Deum suscepta magnam gratiæ augmentum promereri potest: propter quod mors Sanctæ virginis in conspectu Domini esse dicitur: ergo nulla est causa, ob quam à morte corporis fuerit præseruata. Neq; Epiphanius hanc veritatem negat citato loco: sed solum asserit in scriptura nihil de illius morte referri.

Sed quæret aliquis primo. Quæ fuerit causa, vel occasio mortis Deiparæ, an scilicet morbo aliquo, seu ægitudine vsque ad mortem laborauit, vel absque aliqua naturali causa, sola Dei voluntate, & arbitrio defuncta sit, sicut mortuus videtur Moyses, qui dixit Deus. *Ascende in montem, & morere ibi.* Deuter. 32. Vnde c. 34. subditur, *Mortuusque est ibi Moyses seruis Domini in terra Moab, iubente Domino*, & sicut mortuus videtur Ioannes Euangelista, si vera est historia, quam Nicephorus refert libr. 2. c. 42. qui propter hanc fortasse causam dixerat li. 1. c. 35. Ioannem mortuum fuisse eo modo, quo Dei genitrix. Ex quibus exemplis hæc pars posterior verisimilis fieri videtur, quia hic mortis modus videtur excellentior, & innocentia ac puritatem Virginis quodammodo debitus. Item quia mortua creditur sine vilo dolore, (vt Damascenus sentit orat. 2. de dormitione Virginis.) Tūm, quia sine libidine concepit, omnique inordinata concupiscentia semper caruit. Tūm etiam, quia in morte filij maiores dolores, quam in morte sentiantur, degustauit.

Addere tamen possumus, quamuis B. Virgo mortua non fuerit, vi alicuius morbi corporalis: vitæ amoris, & ardentissimi desiderij, & intensissimæ contemplationis obiisse. Fieri enim potest, vt mens tanta efficacia, & intensione in his actibus occupetur, vt veluti destituat corpus, ita vt paulatim eius dispositiones remittantur, ac deficient, actandem, ob earum defectum, non possit anima in corpore conseruari.

Non defuerunt tamen, qui dicerent, eam fuisse martyrio coronatam, vt videre licet apud Ildorūm libr. de vita, & morte Sanctorum, capite. 68. & apud Ambrosium, & Bedam Lucæ secundo, sed (vt idem authores dicunt) hoc nullo probabili fundamen-

Fr. Suarez. Tom. 2.

to nititur, quia nulla historia, nulla traditio, nullaque probabilis authoritas hoc confirmat. Verba autem illa Simeonis, *tuam ipsius animam pertransibis gladius*, ex quibus falsa suspicio orta videtur, non esse de corporali eius morte intelligenda, in superioribus ostensum est.

Quæres secundò, quo ætatis anno mortua fuerit. Respondetur rem esse incertam. Ex his enim, quæ in superioribus dicta sunt de Christi conceptione, & in sequentibus de morteeius dicemus, constat Beatam Virginem egisse annum quadagesimum nonum, quando Christus Dominus mortuus est. Quia quando illum peperit, iam decimum quintum annū expleuerat, & Christus trigesimo quarto anno ætatis inchoato mortuus est: expleuerat ergo tunc temporis Beata Virgo quadraginta octo ætatis annos, & agebat quadagesimum nonum. Post Christi autem mortem quidam dixerūt vixisse tantum annum integrum, & aliquod menses. Quæ tamen sententia, inter omnes improbabilissima est, & solum in quadam incerta, & apocrypha reuelatione fundata.

Alij ergo existimarunt vixisse Virginem vsque ad secundum annum imperij Claudij, qui fuit vnde-
mus à Christi morte, quo primum Petrus profectus fuit Romam, teste Eusebio in Chronicis, & Hieronymo de Scripturis Ecclesiasticis. Vnde fit coniectura, Petrum permanisse in Iudæa, quandiu Deipara vixit: statim vero post mortem eius discessisse vt Romam pergeret. Quocirca iuxta hanc sententiam B. Virgo obiit anno ætatis quinquagesimo nono, vel iam expleto, vel propè. Quæ fuit sententia Eudodij apud Nicephorum, libr. 2. Hist. capit. tertio, quam ipse videtur sequi, tam ibi. quam capit. 21. vbi dicit, Beatam Virginem obiisse cum annum ageret sexagesimum. Vnde sentit, quod Eudodius dixit, intelligendum esse de annis quinquaginta nouem expletis: non tamen sibi constat Nicephorus, dum dicit B. Virginem mortuam esse quinto anno imperij Claudij, qui est decimus quartus à morte Christi, vt apertè constat ex dictis, & ex Chronico Eusebij. In eandem sententiam de quinquaginta nouem annis refertur Hippolitus Thebanus ab Epiphano Presbytero Constantinopolitano, in sermone de Deipara, vt refert Turrianus libro tertio, pro Epistolis Pontificijs, capit. 26. Quanquam (vt Cæsar refert in Annalibus anno quadagesimo octauo) ille author potius asseruit Beatam Virginem tantum quinquaginta septem annos vixisse: & ibidem refert alios asseruisse, quinquagesimo octauo ætatis anno diem humanæ vitæ clausisse. Quæ fortasse varietas ex eo orta est, quod circa annum conceptionis, vel mortis Christi, aliter, quam nos supponimus, opinabantur. Ab hac sententia parum discrepat Driedo libro tertio, de dogmatibus sacre Scripturæ, tractat. tertio, capite quarto: vbi dicit, B. Mariam obdormisse anno duodecimo post Christi mortem, secundum Chronologiam Eusebij. Sed apud Eusebium hoc ego non reperi: quin potius in Chronico eius Assumptio B. Virginis annotatur in anno sexto imperij Claudij, qui est decimus quintus à morte Christi, vt dixi, quanquam illa adnotatio videatur potius ab aliquo addita, quam ab Eusebio scripta. Sic enim habet.

Maria Virgo, Iesu Christi mater, ad filium in Cælum assumitur, vt quidam fuisse sibi reuelatum, scribunt. Nunquā enim Eusebius huiusmodi incertis reuelationibus vti solet, neque ante ipsum aliquid de huiusmodi reuelatione scriptum inuenimus.

Hinc autem orta est aliorum opinio dicentium, B. Virginem obiisse annum agentem sexagesimum tertium, quam esse vulgi opinionem dicit Turrianus supra. Cæsar autem Baronius scribit opinionem hanc fundari in traditione quadam, eamque distinguit ab opinione, quæ colligitur ex dicto loco Eusebij. Sed si iuxta principia posita fiat computatio, nulla est diuersitas.

Hinc autem orta est aliorum opinio dicentium, B. Virginem obiisse annum agentem sexagesimum tertium, quam esse vulgi opinionem dicit Turrianus supra. Cæsar autem Baronius scribit opinionem hanc fundari in traditione quadam, eamque distinguit ab opinione, quæ colligitur ex dicto loco Eusebij. Sed si iuxta principia posita fiat computatio, nulla est diuersitas.

Dubium 2.

Responsio.

Euseb.
Hieronym.

Euod.

Nicaph.

Hippolyt.
Theban.
Epiph.
Constant.
Turrianus.
Cæsar Baron.

Dried.

Euseb.

Turrian.
Cæsar Baron.

Responsio.

Quo atatis
sua anno
Virgo sit
mortua.
Epiphani.
Presbyter.
Cedren.
And. Cret.
Caf. Baron
Diony.

Vltima verò sententia, quæ in re ambigua verifimilior videtur, est, B. Virginem mortuam fuisse anno ætatis septuagesimo secundo. Ita sentit dictus Epiphanius Presbyter, & Cedrenus in compendio historiarum, & insinuat Andreas Cretensis, sermo de dormitione Deiparæ, dum inquit peruenisse Virginem ad summam ætatem. Et hanc sententiam confirmat eleganter Casar ex testimonio Dionysij, c. 3. de diuinis nominibus, ubi sic inquit. Nam, & apud ipsos diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cum & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod authorem vitæ, Deumq; ceperat conuenissemus, aderat autem, & frater Domini Iacobus, & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum columnen, ubi post contutum placuit, vt insinuat potentem, diuina infinitati bonitatem Pontifices laudarent omnes, quisque pro capitu suo. Quæ verba de sancto corpore B. Virginis, & non de sepulchro Christi, aut de domo Ioannis, in qua Christus cœnauerat, esse intelligenda, & ipsa verba per se sumpta satis suadent, & est communis sententia Sanctorum, qui ex hoc loco colligunt, diuina prouidentia factum esse, vt omnes Apostoli, qui tunc temporis vivebant, & præcipue ex eorum discipulis ac Pontificibus Ecclesiæ ad transitum, ac funus Beatæ Virginis conuenirent. Ita Maxim. D. Tho. & Albert. Mag. illum locum exponentes. Damasc. & And. Cretensis orationibus de dormitione, & Assumptione Virginis, Epiphani. Presbyter, & Simeon Metaphrastes scribentes de vita, & educatione Deiparæ, Nicephorus, & Iuuenalis Ierosolymitanus apud eundem libr. 2. histor. cap. 21. 22. & 23. Vbi hanc historiam de transitu, & glorioso funere virginis corporis latè describit. Et inter alia affirmat etiã Christum Dominum magna Angelorum multitudine comitatum dormitioni eius interfuisse. Quod etiam affirmarunt Damasc. And. Cret. & alij. Indicant etiam Atha. de sanctissima Deiparæ, & Bernard. ser. 1. de Assumptione. Igitur (vt quod intendimus concludamus) scribit Dionys. citato loco transitum Virginis, & Apostolorum conuentum illius causa coactum: at verò Dionysius (vt ex historia Actuum Apostolorum colligitur) non venit ad fidem, vsque ad decimum octauum annum à natiuitate eius, quia non antea Paulus peruenit Athenas: ergo, vt posset adesse morti Virginis, necesse est, vt B. Virgo vltra sexaginta sex annos vixerit, & ita euertuntur omnes superiores sententia. Verisimile autem est à conuersione Dionysij vsque ad aduentum eius in Ierusalem, aliquot annos fluxisse, præsertim si (vt Turrianus, & Baronius citatis locis indicant) conuentus ille Apostolicus absque miraculo, suauis dispositione diuinæ prouidentia factus fuit. Quia & Petrus eo tempore Roma Ierosolymam rediisse creditur, & Paulus etiam circa illa tempora Ierosolymam reuersus fuit post conuersionem Dionysij, & alia ab eo gesta, quæ in Actibus Apostolorum narrantur à cap. 18. ad 21. est ergo in re incerta verisimilis hæc coniectura.

SECTIO II.

Virum B. Virgo paulò post mortem gloriosa surrexit, & in Cælum assumpta fuit.

Sepulchrum
Virginis
multis miraculis
clarum.
Damasc.
And. Cret.
Simeon Me-
taphrast.
Hieron.
Euseb.
Sozomen.
Theodoret.
Ecdæ.

DE statu, quem corpus, & anima B. Virginis post mortem eius habuerunt, antequam iterum coniungerentur, nihil ferè dicendum occurrit. Nam de corpore eius constat ex omnibus historiis supra citatis, statim post mortem fuisse in sepulchro repositum, quod Dama. And. Cret. & Simeon Metaphrast. magnis miraculis fuisse à Deo illustratum referunt. Vnde admiratione dignum videri potest, Hieronymum, Eusebiu, Sozomenum & Theodoretum, numerantes celebriora sepulchra, aut loca sancta Ierosolymitana, sepulchri huius non meminisse. Beda tamen libr. de locis sanctis, c. 6. huius sepulchri men-

tionem facit, & in illius loco Ecclesiæ extructam esse dicit. Vnde verisimile est, (quod dicit Burchard in descrip. terræ Sanctæ 1. p. c. 7 §. 47.) post cladem Ierosolymitanam sepulchrum hoc multo tempore latuisse: posteaq; fuisse repertum. Nam nunc etiam, qui sacra Ierosolymorum loca inuifunt, hunc locum sepulchri Virginis cernere se dicunt. Et in libr. de Assumptione Virginis, (qui nomine Hieronymi circūfertur) dicitur monstrari sepulchrum eius in valle Iosaphat in monte Sion, & Oliueti: additque Beda propè illud conspici sepulchrum sancti Ioseph. In illo ergo sepulchro repositum fuit corpus B. Virginis, & integrum, atq; prorsus incorruptum vsq; ad gloriosam eius resurrectionem perdurauit, vt omnes citati Patres docent, & per se manifestum est, considerata dignitate, puritate, ac innocentia Virginis Beariffimæ, & ex dicendis hoc amplius constabit.

De anima autem Virginis à corpore separata, certum est statim vidisse Deum, atque in cælum fuisse sublatam. Hoc constans est ex certissimis principijs fidei. Est enim mors terminus viæ hominibus à Deo præscriptæ ad præmium promerendum, quod animæ perfecte purgatæ, & mundæ statim ac discedunt à corporibus, consequuntur, postquam Christus Dominus per mortem suam pro toto humano genere satisfecit, sed anima B. Virginis absque vlla macula, aut debito penæ, & perpetuo vixit, & à corpore discessit, ergo statim beata fuit, & ad locum beatorum euecta.

Vnde obiter coniectare licet, in transitu à via ad patriam non interrupisse, aut inermis fuisse B. Virginem diuine charitatis, & amoris actum, sed vel eundem, quem vsque ad mortem in terra viuens libere exercuit, in termino viæ maiori quadam perfectione, & necessitate continuisse (si tamen verum est, vt fortasse est, actum diuini amoris in via, & in patria esse posse eiusdem rationis) vel certe si quis sentiat esse diuersos, saltem sequitur B. Virginem ab actu amoris viæ immediatè transisse ad actum amoris patriæ absque intermissione. Verisimile enim est animam B. Virginis eo præsertim tempore, quo morti appropinquabat, nunquam ab actu diuini amoris cessasse, quia neque corporis dolore, neque sensuum perturbatione impediatur. Quin potius, quia ex diuina reuelatione horam, & momentu sui discessus præciebat, (vt Patres omnes superius allegati docent) quod ad exoptatum illum terminum magis, ac magis accedebat, eò vehementius diuina charitate, & amore flagrabat, atq; sic disposita vsque ad instantis mortis, quod dicitur *primum non esse hominis*, peruenit, in quo, & videre Deum, & illum beatifica charitate diligere incepit, nulla ergo facta fuit interruptio. Ad quantam verò perfectionem anima Virginis tunc assumpta fuerit, dicemus Sect. 4.

Addendum est vltimò, Beatam Virginem paulò post mortem ad gloriosam, & immortalem vitam corporis, & animæ resurrexisse, atque in cælum gloriosam ascendisse. Ita sentit vniuersa Ecclesia: & hic eius consensus ex antiquorum Patrum traditione manauit, vt constat ex Athanasio in sermone de sanctissima Deipara. Quod tamen opus plerique viri eruditi dubitant an sit Athanasij, quia videtur post tempora concilij Ephesini editum, cum in eo refellatur error Nestorij, & Cyrillus, ac alij Patres concilij Ephesini nunquam illius operis meminerint, cum tamen autoritate Athanasij sapius vtantur. Alij tamen probabile existimant esse Athanasij, quia sub eius nomine est ab Ecclesiâ receptum ante multos annos, & nullus dubitat authorem illius fuisse virum aliquem valde illustrem in Ecclesiâ, pietate, doctrina, & antiquitate præstantem. Et idem iudicium est de libris de assumptione, qui sub nomine Augustini, Hieronymi, vel Sophronij referuntur, ex quibus hæc veritas confirmari potest. Præterea ex Damasceno, & Andrea Cretensi orationibus de

Burchard.

Anima Vir-
ginis à cor-
pore separa-
ta statim
vidit Deum.

In transitu
à via ad pa-
triam virgo
amorem Dei
non inter-
rupit.

Paulò post
mortem Vir-
go in corpore
gloriosa re-
surrexit.

Athana.

Sophron.

Damasc.

And. Cret.

bus de

Enchir. Io.
Nephor.

bus de dormitione Deiparae. Item ex Iuuenali Ierosolymitano apud Nicephorum, lib. 2. hist. cap. 23. Vbi refert non sine diuino consilio factum esse, vt funeri Virginis Apostolus Thomas defuerit, cumque paulo post Ierosolymam venisset, sacrum tumulum, vbi corpus Virginis positum fuerat, reuerentem fuisse, vt à sancto Apostolo, & videri posset, & adorari, non tamen fuisse reperiunt, sed sola sepulchralia linteamina, apertè loco commodo composita: *Qua & ipse* (inquit Nicephorus) *& qui cum eo aderant, cum veneratione exosculati, incredibilique voluptate, odorisque suauitate repleti; sepulcrum quidem ad pristinum conformant modum, miraculum autem ipsum quasi per manus posteris traditum, ad nos quoque transmissum.*

Bernard.
Lau. Inf.
Ansel.
Rupert.

Richard.
Victor.
Hug. Victo.
rim.

D. Thom.
Bonauent.
Anton.
Gerson.

Festum Assumptionis
Mariæ quod sit antiquum
Nicephorus.
Athanasius.
And. Cret.
Sophronius.
Vuardus.
Aldo.

Vnde omnes posteriores Sancti, & Doctores traditionem hanc amplexi sunt, Bernardus, & Laurentius Iustinianus in sermonibus de Assumptione, Anselmus de excellentia Virginis, capite 8. Rupertus, libro sexto in Cantica, tractans illa verba. *Qua est ista, quæ progreditur, tanquam aurora consurgens?* Richardus. Victorinus in Cantica, cap. 42. Hugo item Victorinus, libro tertio, eruditionis Theologicæ, cap. 125. vbi inter Beatæ Virginis priuilegia ponit, quod sine dolore mortis obijt, quodque cum corpore in Cælo viuit, & ad dexteram filij singulariter sedet, Psalmista testante: *Assistit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Item Diuus Thom. supra quæstion. 27. articuli. 1. & Opus. 8. Bouauent in speculo Mariæ, cap. 2. Antoninus, prima part. Histor. titulo 6. capite tertio. Gerson Alphabeto. 14. & consentiunt Scholastici, in 3. distinct. 3. Et confirmatur ex celebritate festi Assumptionis Beatæ Virginis, quod valde antiquum est in Ecclesia. Nam licet Nicephorus, lib. 17. cap. 28. dicat tempore Mauritij Imperatoris institutum fuisse: tam ex Athanasio, Andrea Cretensi, Sophronio, & aliis constat fuisse antiquius. Dicit etiam Nicephorus, tunc fuisse institutum festum dormitionis Virginis. Vnde Vuardus, & Aldo in suis Martyrologiis dicunt, Ecclesiam celebrare dormitionem Virginis. Nam vbi eius sanctissimum corpus collocatum sit, plus inquit, elegit sobrietas Ecclesiæ, cum pietate nescire, quam quid frivolum, & apocryphum inde tenendo docere. Sed hoc aperte pugnat cum communi sensu Ecclesiæ, vt constat ex omnium fidelium, tam simplicium, quam sapientum mente, & sermone, & ex inscriptione Romani Martyrologij, ac Missalis, ex officio illius diei in introitu Missæ, & alijs antiphonis, & versiculis, in quibus sæpe repetit Beatam Virginem assumptam fuisse in cælum. Neque est verisimile, intelligere de Assumptione solius animæ: tum, quia Assumptio localis propriè, & in rigore refertur ad corpus: tum, quia etiam animæ aliorum Sanctorum deferuntur in cælum: & tamen Ecclesiæ nullius Assumptionem constitetur, aut celebrat, sed solum transitum, migrationem, aut natalem diem.

August.

1. fol. 132.

Rationes seu congruentiæ ad hanc veritatem persuadendam accuratè indicantur à citatis Patribus, præsertim Augustino, & Damasceno, & obiter attinguntur nonnullæ Scripturæ: quæ ad hoc mysterium piè accommodantur. Summa earum est: Prima, quia cum corpus CHRISTI ex corpore Virginis sumptum sit, dici possunt quodammodo esse vna caro. Quare sicut Adam dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*, ita è contrariò Christus dicere potest, *Hæc nunc caro, de qua est caro mea*: sicut ergo decuit carnem Christi omni parte esse beatam, & incorruptam: ita etiam, & carnem matris, cuius gloria in illius honorem redundat. Vnde hic merito accommodatur illud Psalm. 131. *Surge in requiem tuam, in, & arca sanctificationis tuæ.* Hæc enim arca videtur esse illa, de qua Ecclesiæ canit. *Ventris sub arca clausus est.* Vnde à Pa-

tribus Græcis frequenter appellatur Virgo, arca sacrosancta. Ad quam merito accommodari possunt verba illa Apocalyp. 11. *Apertum est templum Dei in cælo, & visa est arca testamenti eius in templo eius.* Sicut Bonauent. supra, capit. 9. accommodat etiam illud 3. Reg. 8. *Intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum.*

Secunda, quia Christus Ioannis 1. 2. promisit: *Vbi ego sum, illic & minister meus erit*: Beata autem Virgo singulariter ministravit Christo, quia ex proprio sanguine proprium illi corpus præbuit, ac ministravit, & proprio lacte illum aluit, ergo singulariter etiam in illa completa est hæc Christi promissio, ergo vbi ipse est, iam ipsa cum eo regnat corpore, & anima gloriosa. Tertia, quia incredibile est (vt Augustinus inquit) corpus illud ex quo Deus indutus est carne, & in quo primum ab homine Deus visus est, corruptum, & in cinerem redactum esse. Vnde Augustinus, *corpus Virginis escam vermibus traditum, quia sentire non valeo, dicere perhorresco.* Rursus si corpus Virginis integrum, & incorruptum in terrâ perflueret, incredibile est permixturum fuisse Deum, vt tanto tempore Ecclesiam lateret, & absque honore, & veneratione in occulto aliquo, & inuiso loco iaceret. Variis enim exemplis constat, cum corpora aliquorum Sanctorum in obscuris, ac minus decentibus locis laterent, diuina prouidentia factum esse, vt Ecclesiæ reuelarentur, atque honorificè conderentur: quid ergo facturum fuisse credendum est cum corpore Beatæ Virginis, si adhuc in terris permaneret? Quarta, corpus Virginis fuit quodammodo initium humanæ salutis, quia ex illius sanguine, corpus, sanguisque Christi sumptus est, quod fuit nostræ salutis pretium, ergo rationi consentaneum est, vt idem Virginis corpus singulari modo redemptionem participauerit, atque adeo vt gloriam, & immortalitatem statim fuerit consequutum.

Quinta, quia hunc honorem quodammodo debebat filius matri, & sponsus sponsæ: sicut ergo Salomon 3. Reg. 2. in speciali throno matrem ad dexteram collocavit, ita & Christus in Cælo regnans: vnde multi de Christo, & Virgine intelligunt verba illa Luc. 22. *Exierunt obuiam sponsæ, & sponso.* Sexta, aliqui probabiliter existimant, Ioannem Euangelistam iam surrexisse cum corpore glorioso: probabilis etiam sententia est, eos, qui cum Christo surrexerunt, corpore, & animo glorioso cum Christo regnare, ergo de corpore Beatæ Virginis non solum erit hoc probabile, sed certum. Septima, quia animæ beatorum appetunt gloriam corporum, & illam petunt. Vnde quatenus ex hac parte non habent expletum omnem appetitum, quædam accidentaliter beatitudinis perfectio illis deest, ergo etiam anima Beatæ Virginis à corpore separata hunc habuit appetitum, ac desiderium: ergo decuit statim expleri, vt omni ex parte esset perfecta: & si hoc postulauit, sine dilatione exaudita est propter singularem dignitatem, & quasi iure materno. Tandem hoc priuilegium Virginis ad gloriam Dei spectat, Christi que Domini, & dignitatem Virginis, summamque innocentiam, puritatem, & charitatem maximè decet, quæ enim vniuersæ carnis maculas non contraxit, & ab omnibus sordibus, quam longissime absuit, non debuit, vt cæteri carnis resurrectionem expectare. Cui veritati nihil est, quod repugnet, ergo sicut alia priuilegia proportionata matris Dei creduntur Virgini esse concessa, ita est sine vlla dubitatione de hoc iudicandum.

Sed quæres, qua certitudine hæc veritas tenenda sit. Author enim libri de Assumptione nominè Hieronymi, eam dubiam relinquere visus est, quam ita pie posse existimari non neget. Et fere cum eadem formidine hoc asseruit Augustinus (si au-

Augustin.

3. Reg. 2.

Luc. 12.

Dubium.

August.

R 4 thor

Abulen.
Caiet.

Sotus.
Canus.
Cordub.
Catharinus

Respons.

Dubium 2.

Beda.

Respons.

Quanto post
mortem tem-
pore Virgo
resurrexit.

Cur Virgo
ab Angelis
in caelum di-
centur as-
sumpta.

thor est libri de Assumptione, qui inter eius opera refertur, tom. 9. & serm. 34. de Sanctis, Abulenſis etiam Matth. 22. q. 23 o. solum dicit esse probabilior opinionem. Caietan. autem opusc. de Conceptione dicit esse piā sententiam, & ferē idem docet Sotus in 4. d. 43. Canus verō lib. 12. de locis, c. 11. addit esse petulantem temeritatē hoc negare, quem sequutus est Corduba, lib. 1. quaestionum Theologicarum. q. 17. Catharinus autem libr. 4. contra Caietanum, & in opus. de Conceptione contendit esse de fide. Sed reuera non est, quia neque est ab Ecclesia definita, nec est testimonium scripturae, aut sufficiens traditio, quae infallibilem faciat fidem. Est igitur iam nunc tam recepta haec sententia, ut à nullo pio, & catholico possit in dubium reuocari, aut sine temeritate negari, atque adeo videtur habere eum gradum certitudinis, quem habet alia veritas supra tractata de sanctificatione Virginis in vtero matris.

Ex ijs colligere licet, incertum esse quanto tempore post mortem Virgo resurrexit, in Caelumque assumpta fuit. Quidam enim asseruerunt resurrexisse, & assumptam esse quadraginta diebus post mortem suam, id est, 23. Septemb. Nam mors creditur accidisse die decima quinta Augusti, quando Ecclesia celebrat festum Assumptionis. Cui sententiae fauet Beda, qui in Martyrologio, nono Kalend. Octobris ponit secundam Assumptionem sanctae Mariae Virginis, & priorem posuerat decimo octauo Kalend. Septembr. Vnde necesse est hanc intelligi de Assumptione in sola anima: illam verō de Assumptione in anima, & corpore. Alij existimant eodem die mortem, resurrectionem, & Assumptionem accidisse, quia Ecclesia eodem die omnia celebrat. Quae tamen coniectura debilis est, ut assertionem parum verisimilem confirmet, aliquam verō probabilitatē habet ad praecedentem sententiam refellendam; Ecclesia enim duplicem illam festiuitatem non agnoscit.

Probabilior ergo coniectura est post triduum resurrexisse, hoc enim magis consentaneum est historicis dictis. Dicit enim Nicephorus Apostolos totum triduum ad monumentum Virginis perferuisse, hymnorum carmina audientes: post diem autem tertium aduenisse Thomam, & quod supra narratum est, accidisse; deinde quandam congruitatem habet, quod in hoc etiam B. Virgo fuerit filium imitata. Eodem autem die, quo resurrexit, in caelum assumpta est, quia nulla erat ratio, vel occasio alicuius dilationis, sicut in Christi Domini Ascensione fuit. Quo autem honore, & Angelico comitatu perducta in paradysum fuerit: tractant eleganter Sancti Patres supra citati, & pia potius consideratione quam scholastica discussio indiget. Praecipue videri possunt Athanas. serm. de sanctissima Deipara, & Sophronius epistol. de Assump. Virg. & Damasc. orat. 1. de dormit. Virginis in fine, & orat. 2. per totum, & D. Anselmus de excellentia Virginis, cap. 8. qui Patres pie credunt non solum omnes Angelorum, & Sanctorum choros, verum etiam ipsummet Christum Dominum in Virginis occursum venisse, & cum ingenti gloria, & gaudio secum eam in thronum deduxisse: quos Patres secutus est D. Anton. 1. parte. Hist. tit. 6. cap. 2. §. 1. & videri etiam potest Canisius, libro 5. de Deipara, cap. 3. & sequentibus. Illud denique in hoc mysterio aduertendum est, propter Assumptionis nomen, & propter vulgarem picturam, qua depingitur Virgo quasi Angelico ministerio, & virtute in caelum eleuata; videlicet non esse hoc ita intelligendum, ac si Beata Virgo illorum opera ad ascendendum indigeret, propria enim virtute, quae omnibus gloriosis corporibus communis est, ascendere poterat. Dicitur ergo assumpta ab Angelis, quia honoris causa eam comitabantur, & magis dicitur assumi, quam ascen-

dere, quia illa virtus simpliciter non erat connaturalis tali personae, sicut fuit Christo, ac propterea etiam (ut supra dicebam) magis proprie dicitur assumptio de corpore, quam de solo spiritu, qui spiritus non tantum gloriosa, sed etiam propria, & naturali virtute ascendere potest.

SECTIO III.

Ad quantam perfectionem essentialis beatitudinis fuerit Virgo assumpta.

Primum omnium certum est, Beatam Virginem superare in perfectione beatitudinis, omnium hominum, & Angelorum hierarchias. Haec est veritas fidei, quā Ecclesia constituit illis verbis. Exaltata est Virgo in perfectione beatitudinis omnium hominum & Angelorum. Et eam ut certissimam vniuersa Ecclesia amplectitur. Vnde Anselm. de excellentia Virginis, c. 4. Totā, inquit, Christianitas nouit, quā illam super omnes caelos exaltatam, & Angelicis choris praealtam certissime credit. Quod infra cap. 8. eleganter confirmat. Et eadem est omnium antiquorum Patrum traditio, Angel. quos magna ex parte supra recti disputatio. 18 sectio. 4. de eximia Virginis sanctitate sermonem habens, ubi attuli Chrysost. Damascen. Ephrem, Andream Cretensem, Petrum Damianum, & alios. Ephrem. Pet. Dam. Quibus adiungi potest Iacobus, qui in liturgia, Virginem appellat gloriosam, quam Cherubim, & Seraphim. Et Athanas. de sanctissima Deipara, ubi eam inquit, vere esse Reginam & dominam omnium à dextris filij assistentem, & ubique regnantem. Et Bernardus sermone 1. & 2. de Assumptione. Quantum gratia in terris adepta est praeteris, tantum obtinuit in caelo gloria singularis. Et Guarricus sermone de assumptione, sic introducit Christum loquentem; Nullus mihi plus ministravit in humilitate mea, nulli abundantius administrare volo in gloria mea, nec satis glorificatus videor, donec tu glorificeris. Et Damascen. orat. 1. de dormitione Deiparae. Omnes, inquit, res creatas superat, omnibus dominatur operibus, super calos calorum extollitur incomparabiliter. Et Nazian. in inuocatione ad Virginem. Praestantiorum exercitiis caelestibus vocat. Rationes verō non sunt necessariae, quia ex ijs, quae de gratia, & merito B. Virginis diximus, sunt satis manifestae.

Reliquum est, ut ad explicandam hanc beatitudinis virginis perfectionem, quid in Verbo singulariter videat, doceamus. Dico autem singulariter, quia suppono videre ea omnia, quae communia sunt omnibus beatis, ut sunt mysteria fidei: & rerum naturalium genera, & species, & si quae sunt similia. Suppono etiam haec omnia videre maiori intentione, & claritate, quam vllum Angelorum, aut hominum; hoc enim necessario consequitur ex perfectione beatitudine, ut per se notum est. Solum ergo desiderari potest, ut explicemus perfectionem quasi extensiuam in ordine ad res creatas, seu effectus in Deo visos, ac denique ut visionem Beatae Mariae cum aliorum beatorum visionibus comparemus.

Secundo ergo probabiliter dicitur Beatam Virginem videre in Verbo quidquid omnes Angeli, & puri homines vident. Explicatur conclusio, con-tingit enim aliquem, qui est minus perfecte beatus, in Verbo aliquid videre in Verbo, quod non videatur à perfectiori beato, quia perfectio beatitudinis non sumitur ex ijs obiectis secundarijs, sed ex perfectione visione Dei. Et inter ipsa obiecta secundaria, quauis vnum lateat perfectionem beatum, possunt alia ab ipso videri, ratione quorum non solum compenditur perfectio visionis, sed etiam superetur. Hoc igitur modo, quamuis Deipara beatitudinis perfectione omnes superet, posset aliquis videre in Verbo aliquid, quod ipsa non videat. Dicimus ergo, quam.

quamvis ex sola maiore perfectione intensiva beatitudinis non sequatur Beatam Virginem videre omnia, quæ omnes, ac singuli Beati vident, nihilominus verum esse Beatam Virginem etiam in hac perfectione extensiva superare omnes beatos. Quod ut probem, rursus aduerto, tripliciter posse in hoc genere vnum Beatum excedere alium. Primo, quia vnum, & idem supernaturale opus, seu mysterium perfectius cognoscit, quam alius, plures v.g. rationes, circumstantias, seu causas illius cognoscendo. Secundo, quia vnus cognoscit aliquas rerum species, quas non cognoscit alius. Tercio, quia cognoscit aliqua indiuidua. De primo, & secundo membro fere nulla est difficultas in præsentis conclusionem, quia de supernaturalibus mysterijs certum est omnia perfectius videri à Beata Virgine in Verbo, quam ab vilo beato. Hæc enim mysteria ad duo præcipue referuntur, Trinitatis, scilicet, & Incarnationis, omnes enim alij effectus supernaturalles, & gratie, ad incarnationem aliquo modo ordinantur, vel ab illa manant. Mysterium autem Incarnationis magis ad Virginem pertinet, quam ad vllum alium beatorum, & ideo nullus esse potest infra ipsam, qui plura de hoc mysterio cognoscat, quam illa, præsertim cum coniunctio, quam Beata Virgo habet cum tali opere, & fructus gratiæ, ac meritum, quos per ipsum obtinuit, omnium aliorum beatorum statum, ac dignitatem excedat. Mysterium vero Trinitatis, cum nihil aliud sit, quam Deus ipse, eod ab vnoquoque beato perfectius videtur, quo in essentiali perfectione beatitudinis magis reliquos superat, quia essentialis perfectio beatitudinis penes hoc potissimum obiectum attendenda est. In quo non sunt aliæ rationes præter essentielles, & notionales, quas omnes vniuersi beati necessario vident, quamvis vnus maiori claritate, & intensione, quam alius, in quo B. Virgo omnes antecedit, ut in principio huius sectionis dictum est. Rursus (quod ad species rerum pertinet) vident omnes beati vniuersas, quæ vel in aliqua temporis differentia futura sunt, vel in virtute causarum naturalium continentur. De speciebus vero absolute possibilibus incertum est, an aliquis beatus aliquid in hoc genere videat. Si tamen nonnulli vident aliquas, solum est, quatenus ex perfectione visionis necessario consequitur: quidquid autem est perfectionis in visione beatificationis beatorum, visioni B. Virginis deesse non potest: quia & dignitas eius, & merita, & gratia, pene in infinitum dignitatem, gratiam, ac merita reliquorum beatorum excedunt, ergo si quæ species possibiles à Beatis videntur in verbo, omnes illas videt B. Virgo & tum has, tum cæteras omnes perfectius videt, ac comprehendit, quam cæteri.

In tertio autem membro, id est, in indiuiduorum cognitione, solet esse maior differentia inter beatos. Fieri enim potest, ut inferiores beati plura ex ijs videant, quia ad eorum statum pertinent. Sed de his etiam rebus vera est doctrina tradita, B. scilicet Virginem videre omnia singularia, & indiuidua, quæ omnes, ac singuli beati vident. Nam (ut suppono ex i. par. q. 12.) videtur vnusquisque beatus in Verbo à principio beatitudinis omnes effectus singulares ad suum statum pertinentes, mensurando statum illum non per momenta, & successiones nostri temporis: sed per instantia æternitatis, in qua ipsi, ut beati sunt, viuunt: sed omnia, quæ ad statum omnium, & singulorum beatorum pertinent, altiori quadam ratione spectant ad Virginis statum, ergo videt ipsa quidquid singuli vident. Explicatur minor, quia omnes isti effectus, vel res singulares, quæ dicuntur ad statum beatorum pertinere, pertinent aliquo modo ad effectus gratiæ, & ad salutem prædestinatorum ordinantur. Nam qui huiusmodi non sunt, nec de illis beati solliciti sunt, nec per se pertinent ad beatificationem eorum perfectionem: sed B. Virgo singulari

A modo cooperata est Christo ad omnium hominum ac prædestinatorum salutem, ut superius disput. 18. sect. 4. ex Patrum sententiis ostendimus. Et nunc sufficiunt verba Andrea Cret. serm. de dormit. Virginis. *Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam, sola deseruit opifici vniuersæ naturæ.* Et confirmatur, nam B. Virgo propter hanc cooperationem, & propter matris dignitatem vocatur à Patribus Mater viuientium, domina rerum, regina beatorum, ut videtur in August. sermonibus de natiuit. & ser. 35. de Sanctis, Athan. de sanct. Deipara, Damasc. lib. 4. cap. 15. Anselm. lib. de excellentia Virginis, cap. 9. ergo ad statum eius pertinent omnia, quæ ad singulos subditos, seruos, ac spirituales eius filios specialiter pertinent. Denique ut exemplis rem explicemus, B quidquid sanctus Bernardus in sua religione operatus est, adiutricem habuit B. Virginem, & hoc idem de B. Dominico, ac singulis alijs merito affirmare possumus: comparatur ergo ad omnes B. Virgo tanquam vniuersalis causa, ad quam referuntur omnia, quæ ad singulos pertinent. Complectitur ergo eminenti dignitate, & statu suo omnia, quæ ad inferiores status singulorum pertinent: ergo in omni rerum genere videt in Verbo, quidquid omnes, ac singuli beati vident.

Tercio, ex his piè, & probabiliter colligo, videre Beatam Virginem in Verbo, quidquid Deus videt scientia visionis, ijs solum exceptis, quæ singulariter ad Christum, & ad interiores animæ eius cogitationes pertinent. De hac exceptione nullus (ut opinor) dubitabit. Quia cum Beata Virgo longe sit Christo inferior tam dignitate, quam beatitudine, non deest ut sine manifestatione, & consensu eius omnes illius cogitationes, & interiores actus intueri possit. Nec enim pertinet ad statum inferioris, ut omnes cogitationes superioris videat, neque vllum est probabile fundamentum ad hoc asserendum, præsertim cum B. Virgo non omnino comprehendat in Verbo excellentiam gratiæ, & gloriæ Christi Domini. Hac igitur relicta exceptione, de reliquis probatur conclusio. Primo ex ijs quæ Patres docent de excellentia gloriæ, ac beatitudinis Deiparæ, Bernard. enim in serm. signum magnum. tractans illa Apocalyp. 12. Et mulier amicta sole, & per illam Virginem intelligens cum Augustino, libro quarto de Symbolo ad Cate-

D chumenos, cap. 1. Iure, inquit, sole perhibetur amicta, quæ profundissimum Diuina sapientie, ultra quam dici potest, penetravit abyssum, ut quantum creatura conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur vnita. Quæ verba, ne nimium probare videantur, non de absoluta capacitate obedientiali intelligenda sunt: sed secundum legem ordinatam, & iuxta congruentem, ac decentem rationem, considerata conditione personæ ac dignitatē, cum qua aptissime quadrat hæc perfectio visionis, de qua loquimur. Vnde Germanus serm. de Assumptione. *Spiritus tuus o Maria, viuit in æternum, omnia obseruas, omnia intueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit.* Et plures statim referam. Secundo ita hoc confirmo, quia verisimile est, totam multitudinem beatorum inferiorum Virgine videre omnia, quæ habitura sunt esse in aliqua differentia temporis, his exceptis, quæ ad personas Christi, & Virginis spectant. Non quod singuli omnia videant, sed quod, dum hi quædam vident, alij alia, tota beatorum collectio totam rerum collectionem exhauriat, quia re vera omnia sunt propter electos, ita ut peccatorum, & reprobatorum permissio ad bonum prædestinatorum ordinetur. Cum ergo vnusquisque videat, quæ ad se spectant, & omnia sint propter illos, omnes videbunt omnia. Sed Beata Virgo videt omnia, quæ omnes, & singuli vident (ut probatum est) & præterea videt omnia, quæ sibi sunt propria, ergo. Tercio, ratio in præcedenti assertionem facta, ad hanc potest accommodari, quia omnia supernaturalia, quodam-

And. Cret.

August.

Athan.

Damasc.

Anselm.

videt Virgo

serm. cum B.

Virgo non omnino

comprehendat in Verbo

excellentiam gratiæ, & gloriæ Christi Domini. Hac

igitur relicta exceptione, de reliquis probatur con-

clusio. Primo ex ijs quæ Patres docent de excellen-

tia gloriæ, ac beatitudinis Deiparæ, Bernard. enim

in serm. signum magnum. tractans illa Apocalyp. 12. Et

mulier amicta sole, & per illam Virginem intelligens

cum Augustino, libro quarto de Symbolo ad Cate-

chumenos, cap. 1. Iure, inquit, sole perhibetur amicta,

quæ profundissimum Diuina sapientie, ultra quam dici

potest, penetravit abyssum, ut quantum creatura conditio

patitur, luci illi inaccessibili videatur vnita. Quæ

verba, ne nimium probare videantur, non de absoluta

capacitate obedientiali intelligenda sunt: sed secundum

legem ordinatam, & iuxta congruentem, ac decentem

rationem, considerata conditione personæ ac dignitatē,

cum qua aptissime quadrat hæc perfectio visionis, de

qua loquimur. Vnde Germanus serm. de Assumptione.

Spiritus tuus o Maria, viuit in æternum, omnia obseruas, omnia

intueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit. Et plures

statim referam. Secundo ita hoc confirmo, quia verisimile

est, totam multitudinem beatorum inferiorum Virgine

videre omnia, quæ habitura sunt esse in aliqua differen-

tia temporis, his exceptis, quæ ad personas Christi, &

Virginis spectant. Non quod singuli omnia videant, sed

quod, dum hi quædam vident, alij alia, tota beatorum

collectio totam rerum collectionem exhauriat, quia re

vera omnia sunt propter electos, ita ut peccatorum, &

reprobatorum permissio ad bonum prædestinatorum

ordinetur. Cum ergo vnusquisque videat, quæ ad se

spectant, & omnia sint propter illos, omnes videbunt

omnia. Sed Beata Virgo videt omnia, quæ omnes, &

singuli vident (ut probatum est) & præterea videt omnia,

quæ sibi sunt propria, ergo. Tercio, ratio in præcedenti

assertione facta, ad hanc potest accommodari, quia omnia

supernaturalia, quodam-

dammodo per Virginem, & propter Virginem facta sunt, ut sancti loquuntur. Quia per illam facta est incarnatio, per quam, seu propter quam facta sunt cetera omnia bona: mala enim sunt horum defectus, quæ sicut priuationes per habitus cognoscuntur: est ergo Beata Virgo sub Christo veluti vniuersalis causa illi coniunctissima, ergo ad illius statum pertinet totum vniuersum: & statum beatorum omnium, ac damnatorum in Verbo comprehendere. Quæ tota perfectio maximam congruentiam habet cum dignitate matris Dei, Domine, ac regine rerum omnium, nihilque est quod illi obstatere possit; ergo.

Obiectio.

Responsio.

Dices. Videmur æquare matrem filio in perfectione gloriæ, atque essentialis beatitudinis. Respondetur minimè id sequi, primum, quia simpliciter non videtur anima Virginis omnia, quæ cadunt sub scientiam visionis, sicut videtur anima Christi. Deinde licet videret omnia: nihilominus multo perfectior lumine, & claritate videt Deum, & ex rebus possibilibus multo fortasse plura intuetur.

Perfectio Virginis beatitudinis quanta.

Ildephon.

Bonauent.

Quarto addo, probabiliter credi posse superare Virginem imperfectione visionis beatæ non solum singulos sanctos Angelos, vel puros homines, sed etiam vniuersas omnium perfectiones in vnum collectas. Sensus huius assertionis, eiusque fundamentum ex supra dictis de gratia, & meritis Beatæ Virginis petenda sunt. Nam (ut Ildephonfus loquitur sermo. 2. de Assumptione) sicut est incomparabile quod gessit, & inestimabile quod accepit, ita est incomprehensibile premium gloriæ, quod promeruit. Quæ verba cum alijs multis sanctorum Patrum testimonijs retuli supra disputat. 18. sectio. 4. quæ hoc loco repetere molestum, & superuacaneum esset. Addi verò potest, quod Bonauent. libr. de laudibus Virginis, ex Patrum sententijs dicit, De gloriis magis in sola Virgine, quam in cæteris Dei operibus (Christum semper excipio) enitere. Quod verum non esset, nisi omnium bona, & perfectiones gloriæ in Virgine essent congregatæ. Vnde concludit, gloriosum gloria Maria privilegium est, quod post Deum maior nostra gloria, & maius nostrum gaudium ex Maria est. Cetera quæ hic desiderari possunt, in prædicto loco videantur.

SECTIO IIII.

Utrum habeat omnes perfectiones gloriæ accidentales, corporis, & animæ.

EXijs, quæ de essentiali gloria Virginis dicta sunt, facile intelligi potest, quid de accidentali eius gloria sit sentiendum. Hæc enim gloriam essentialem consequitur, illique proportionatur, ac commensuratur. Primum igitur (quod ad animam pertinet,) quædam sunt perfectiones gloriæ accidentales omnibus beatis communes, quamuis non sint æquales in omnibus, ut sunt variæ reuelationes, quæ sunt extra Verbum gaudia, impetrationes aliorum effectuum, & si quæ alia sunt huiusmodi. De quibus nullum est dubium quin B. Virgo perfectius, & cumulatius abundet huiusmodi præmijs accidentalibus, quam omnes alij beati, ut per se constat ex hæcenus dictis. Aliæ verò sunt perfectiones singulariter, & propriè pertinentes ad quasdam personas, seu munera, & statum earum. In quo ordine poni possunt aureolæ, quæ tribus statibus hominum attribui censentur, scilicet, Virginitatibus, Doctoribus, & martyribus. Et de aureola quidem virginitatis constat, tanto esse excellentiorem in Virgine: quanto ipsa perfectius cæteris virginitatem coluit: quod enim absque pugna carnis, perfectissimam castitatem seruauerit, nec illius meritum, nec coronam dimiuit, ut doctè, ac piè, & copiose ad hoc propo-

fitum disseruit Supplem. Gab. 4. d. 49. q. 4. art. 3. dub. 2. Rursus existimo non caruisse propria aureola Doctoris, quia (ut supra ex sanctis Patribus ostendimus) singulari, & excellentiori modo fuit fidei magistra, & Doctorum doctrix. Neque enim ad hanc aureolam promerendum necesse est publicè docere, aut pro concione prædicare: sed satis est, veritatem fidei in alios diffundere, ut D. Thom. docet in 4. d. 49. q. 5. ar. 5.

Dubitatio nonnulla est de aureola martyrij, quia Beata Virgo violentam mortem passa non est, ut supra diximus, non ergo fuit vere martyr: ergo neque habet aureolam martyrij. Neque enim satis est, quod in morte filij valde de illius passionibus doluerit: alioqui qui meditando Christi passionem vehementer dolent, hanc aureolam consequerentur, quod est aperte falsum. Et hanc sententiam tenet Abulen. Matth. 13. q. 20. & Sotus in quarto d. 49. q. 5. articulo. 2. Alijs simpliciter videtur Beatam Virginem vere, ac propriè habere aureolam martyrij. Ita docuit Supplem. Gab. supra, & Viguerius in institutionib. Theolog. capit. 14. §. 3. verba. & potest fundari, quia sancti absolute eam vocant martyrem & plusquam martyrem, ut colligitur ex Bernardo. in sermon. signum magnum Hieron. sermo. de Assump. Ildephonf. sermo. 2. de Assump. Anselm. libr. de excelle. Virg. ca. 5. qui hoc epithetum præcipue Mariæ attribuit propter dolorem, quem in filij morte passa est. De quo Simeon dixit: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Qui (inquit Anselmus) maior fuit omnibus doloribus. Quid enim crudelis atque insitum est corporibus martyrum leue fuit aut potius nihil comparatione tuæ passionis. Quia nimirum sua immensitate transfixis cuncta penetralia tua tuique benignissimi cordis intima. Et trique pia domina non crediderim te potuisse illo pacto stimulos tanti cruciatu, quin vitam amitteres, sustinere, nisi ipse spiritus vita dulcissimi filij tui, pro quo moriente conquirebaris, & tantopere torquebaris, te confortaret. Ex quibus verbis potest hæc sententia in hunc modum explicari. Christus Dominus vere, ac propriè martyr fuit. Nam propter veritatem morum, & doctrinæ violenter interfectus est, ut docet D. Thomas loco citat. ex 4. sententiarum, B. autem Virgo, tum propter summam cum Christo coniunctionem, tum, quia simul cum filio constanter perseuerabat in suæ fidei, & amoris testimonio, simul cum ipso patiebatur. Et (ut inquit Lauren. Iust. libr. de triumphali Christi agone, capit. 21.) cor eius clarissimum passionis Christi speculum, & perfecta mortis imago effectum erat. Ergo simul cum Christo martyr effecta est. Nam licet Christi interfectores directè non intenderent illam propter Christum affligere, tamen re ipsa persequendo Christum, ipsam persequebantur, & occidendo Christum quantum in ipsis erat, eam interficiebat. Qui modus passionis, & persequutionis sufficiens est ad martyrium, ut in Innocentibus constat, qui verè fuerunt martyres, quamuis persequutores non intenderent occidere eos propter Christum, sed solum interficere Christum, ergo ex hac parte sufficienter B. Virgo passa est propter fidem, & propter Christum. Aliunde vero sustinuit dolorem sufficientem ad inferendam mortem corporis, nisi peculiari Dei auxilio fuisset suffulta, ergo potest dici martyr, vel (ut Ephre. eam vocat orat. ad Virginem) martyrum honor ac decus: ergo hoc satis est ad aureolam martyrij comparandam.

Hæc controuersia parui momenti esse videtur, nam in gloria essentiali constat habere Virginem, quicquid respondere potest perfectissimo martyrio: tum propter discursum factum: tum, quia animo, & voluntate paratissima fuit ad mortem pro Christo sustinendam. Quod verò pertinet ad accidentalem ornatum, seu decorem, qui aureola dicitur, etiam videtur certum aliquid peculiare habere de Virgo habere. B. Virginem in hoc genere, quod est veluti insignis beatæ quod-

Aureola dicitur in calce Virgo fuit.

D. Thom.

Dubium.

Abulen. Sotus.

Viguer.

Bernard. Hieron. Ildephon. Anselm.

Ephre.

Aureolam martyrij in calce, quomodo dicitur de Virgo habere.

quod-

quoddam excellentissimæ fortitudinis, & charitatis eius, siue hoc dicatur aureola martyrij, siue aliquid eminentius illa, quod videtur proprius, ac verius dici. Quemadmodum etiam verisimile est, ob dignitatem matris Dei, & egregium pietatis opus, quod B. Virgo in Christo exercuit, habere ipsam singularem aliquem splendorem, ac decorem, qui perfectior sit, quam omnis aureola, qui tamen inter aureolas non connumeratur: sed perfectio quædam est altioris rationis.

Dotes Vir-
ginis corpo-
ris in calo-
rales.

Et ex his facile est intelligere, quid de gloria corporis Virginis sentiendum sit. Habent enim omnes illas dotes, quæ omnibus beatis communes sunt, tantoque excellentius, quanto perfectiori animæ beatitudine fruitur. Rursus ob singularem filij generationem, castissimam, atque purissimam, ex ultimo habere in corpore singularem aliquem, & admirabilem splendorem, vel aliquid aliud, quod sit veluti insigne Regiæ dignitatis, ac diuinæ maternitatis ac principatus, & dominij in omnes beatos, Bonau. in speculo B. Virginis. c. 6.

Bonau.

Singularem
in calo cho-
rum sub
Christe Vir-
go constituitur

Ex quibus omnibus tandem sequitur B. Virginem ita in omnibus excedere alios beatos, vt sub Christo ipsa sola specialem sedem, & singularem chorum in beatitudine constituat. In ordinibus enim Angelorum sanctorum nouem chori distinguuntur ministerijs, & operationibus distincti: sancti verò homines, vel sub illis ordinibus collocantur, vel certe in illis ordinantur, & constituuntur. Nam (vt Theologi docent in secundo d. nona) ad singulos ordines Angelorum aliqui homines assumuntur: at vero Beata Virgo, quoniam habuit superiorem dignitatem, quæ altioris est ordinis, & ministrorum statum excedit, ideo per se singularem chorum constituit. Et hoc modo dicitur ab Ecclesia exaltata (super omnes choros Angelorum, tanquam omnium domina, ac regina. De qua melius, quam de Esther verum est, quod scribitur Esther 2. *Ducta est ad cubiculum regis, & habuit gratiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diademata regni in capite eius.*

Esther. 2.

DISPUTATIO XXII.

In tres Sectiones distributa.

De adoratione Beatæ Virginis.

Postquam de omnibus Deiparæ perfectionibus actum est, super est, vt de cultu, ac veneratione, quæ illam prosequi tenemur, sermonem instituamus. Hic autem cultus ad hoc præcipua capita reuocari potest. Alterum est honor, seu adoratio, de quo in disputatione præsentis. Alterum est oratio, de quo in sequenti dicemus. Quoniam verò de adoratione: tum in genere, tum de illa, quæ sanctis hominibus, & Angelis debetur, in priori tomo copiosè satis disputatum est, ideo ea solum, quæ sunt Virginis propria, hoc loco adiungemus.

SECTIO I.

Virum Beata Virgo cultu religioso adoranda sit.

Collyrida-
noris hæresis.
Damas.
Epiphani.

Hæretici, qui sanctos homines adorandos negant, nullam Virginis exceptionem faciunt. Sed quoniam nihil speciale afferunt ad cultum Virginis euertendum, & quæ generalia sunt, prædicto loco satis sunt pertractata, eos missos faciamus. Alia hæresis extremè contraria fuit Collyridianorum, qui Virginem adorabant vt Deam, & illi sacrificia offerebant. Ita refert Damascen. libr. de hæresib. & Epiphani. hæres. 78. Ecclesia verò, & Catholica veritas media via incedit.

7. Synod.
Con. Trid.

Dicendum est ergo primo, Beatam Virginem esse adorandam. Est de fide ex supra dictis de Sanctis in communi. Nam si reliqui sunt adorandi, multo magis Beata Virgo. Vnde in septima Synodo Actione 4. 6. & 7. & in Tridentino Sessione 25. in decre-

to dereliquijs, & veneratione Sanctorum, primo loco docetur Deiparæ adoratio. Sanctorum testimonium ex citato loco peti possunt, & statim plura afferemus explicando rationem huius adorationis. Ex qua etiam constabit à priori ratione huius conclusionis. Contra quam nihil video, quod obijci possit nisi fortasse Epiphanius dicta hæres. 78. vbi negare videtur Virginem esse adorandam. Sed mens eius ex hæresi, quam impugnat, colligenda est; nomen ergo adorationis pro latria vsurpauit, vnde ibidem postea docet Beatam Virginem honore, ac veneratione prosequendam esse.

Obiis.

Epiphani.
Responsio.

Secundo, pie addi potest Beatam Virginem ab initio seculi, tam in Ecclesia triumphante, quam in militante aliquo modo adoratam esse. Explicatur, quia in primis S. Angeli, à principio suæ creationis Christum fide cognouerunt, & à principio beatitudinis eundem in Verbo intuiti sunt. Tum, quia fidei visio respondet. Tum etiam, quia ad eorum statum maximè spectabat suum caput, ac Regem agnoscere. De qua re in priori tom. super q. 18. & 19. D. Thomæ plura attulimus, & in i. p. q. 57. & 62. fusius tradi solet. Hinc ergo verisimile est cognitam etiam fuisse à Sanctis Angelis ab initio Deiparam, vel communi conceptu, vt in statu viæ, credendo Deum ex femina sumpturum carnem, vel proprio, & particulari, vt in beatitudine intiendo feminam illam, ex qua Verbum incarnandum erat. Cum enim illa visio sit perfectissima, & clarissima, verisimile est, ita esse terminatam ad mysterium Incarnationis, vt clarè etiam visa sit ea, quæ futura erat mater Dei: præsertim quia etiam Beatæ Virginis cognitio multum ad eorum statum pertinebat, cum ipsa perpetuo futura esset eorum Domina, ac Regina. Item, quia incredibile est tam perfectum Dei opus, quale est Beata Virgo, non videri ab aliquo beato in Verbo. At si ab aliquo videtur, maximè à Sanctis Angelis. Quod si nunc ab eis videtur in Verbo, etiam ab initio visum est, quia visio beata non recipit mutationem, & augmentum. Et hoc indicauit D. Thomas sup. q. 30. art. 2. ad 3. si rectè ponderetur solutio, & cum argumento conferatur. Et ex doctrina, quam ibi tradit, interpretari possumus nonnullos Patres, qui interdum significari videntur, Angelos non cognouisse matrem Dei, vt videlicet in Bernhardo homilia 1. in Missus est, & sermo. 4. & 5. de Assumptione, vbi Angelis

Adoratio
Virginis
perpetua.

D. Thom.

accommodat verba illa. *Quæ est ista, quæ progreditur?* quasi inquirentibus de persona sibi ignota: quod etiam habet Lau. Iustin. serm. de Annun. Tamen ex D. Thom. citato loco interpretamur hæc intelligenda esse de cognitione quoad omnes circumstantias, non vero quoad substantiam, & personam ipsam. Ex hoc ergo vterius concluditur, sicut Christus, vel fide creditus, vel clarè in Verbo visus statim adoratus est ab Angelis, quomodo multi interpretantur illud ad Hebræ. 1. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius*, semel enim præceptus est adorari ab Angelis, cum primum illis per fidem propositus est, & iterum cum re ipsa fuit incarnatus. Sicigitur etiam Beatissima eius mater, cum primum sanctis Angelis est cognita, fuit ab eis adorata, cum ab eis sit cognita, vt Dei mater, ac Domina omnium, atque adeo, vel adoratione digna. Decet enim, (vt Damascenus inquit, orat. 1. de Natiuitate, Beatæ Mariæ. & 2. de Assumptione.) *Dei matrem ea quæ filij sunt, possidere, & ab omnibus adorari.*

Bernard.

Laur. Iust.

Rursus eodem ferè discursu explicari potest semper Virginem fuisse in Ecclesia ex hominibus constantem cognitam, & in veneratione habitam. Antè aduentum Christi, non quidem ab vniuersa plebe, quæ valde implicite, & confuse, ac imperfecte Christum cognoscebat, sed à Sapientibus, Patriarchis, ac Prophetis, à quibus & præcognita fuit, & prædicta, vt ex Hieronymo, Bernardo, & alijs Patribus in principio huius libri ostendimus: post Christum autem

Cultus Vir-
ginis in Ec-
clesia qua-
si quædam
lis, quam
antiquus.

autem

August.
Dies festi in
honorem
Virginis di-
casi.

August.
And. Ieros.
Athana
Leo Papa
Conc. Tol. 12.

Niceph.
Paul. Diac.

Grego. Nys.
Chrysost.
Cyril. Alex.
Scrius.
Leo Papa.
Alb. Flac.

Conc. Mog.
Conc. Lug.

Conc. Basili.

Ioan. Cleon.
dagus.

Six. V. Pap.

Antonin.

autem aduentum, dum in vita mortali exiit, à fidelibus omnibus, qui illam cognoscebant, in summo honore est habita; vt ex antiquis historiis constat, & ex Epistolis Ignatii ad Ioannem Euangelistam. Postquam verò in cælum translata est, singulari cultu est ab vniuersa Christi Ecclesia celebrata. Cuius rei certam fidem faciunt: primò vniuersalis consensus, & traditio Ecclesiæ, cuius initium ignoratur, quod teste August. lib. 4. de Bap. ca. 24. certum indicium est huiusmodi traditionem vsque ad Apostolorum tempora esse reuocandam. Secundo ex antiquorum Patrum certis testimonijs, quæ partim in superioribus attulimus, agentes de dignitate, gratia, & gloria Beatæ Virginis, partim in sequentibus sectionibus afferemus. Tercio ex diebus festis, quos Deo in memoriam, & honorem Virginis Ecclesia dicauit. Cuiusmodi sunt, in primis festum Annuntiationis, in quo ante mille annos, conciones habuere Augustin. Andreas Ierosolymitan. & alij. Et multo antiquius esse constat ex Athana. de sanctissima Deipara, & ex Leone Papa, epistol. 4. capite 2. & ex Concilio Tolet. 12. cap. 1. quibus locis significatur festiuitatem hanc esse ab Apostolis institutam. Aliud festum est Purificationis Virginis, quod nonnulli existimant tempore Iustiniani Imperatoris fuisse institutum ex Nicephor. libr. 17. hist. cap. 28. & Paulo Diaco. lib. 10. rerum Romanarum. Sed licet fortasse eo tempore fuerit speciali præcepto sancitum, seu renouatum: solennitatem autem ipsam antiquiorem fuisse, constat ex Gregorio Nyssen. Chrysostom. Cyril. Alexand. concionibus de Purificatione, quæ apud Surium leguntur. & ex Leone Papa, supr. Et de hoc videri possunt, quæ tradit Alb. Flaccus, libro de diuin. offic. de Purificatione. Tertium est festum Assumptionis, de quo in superioribus dictum est, & huius, ac præcedentis meminit Concilium Maguntiacum sub Carolo Magno, capit. 36. Conc. Lugdun. capit. 1. de consec. distin. 3. Quartum est festum Natiuitatis Virginis, de cuius antiquitate diximus sup. agentes de prima sanctificatione Virginis. His quatuor festiuitatibus, quæ celebriores & antiquiores sunt, additæ sunt aliæ in Ecclesia Roma. Quinta ergo est festiuitas S. Mariæ ad nives, ante mille ducentos annos, tempore Liberij Papæ instituta ob diuinam reuelationem, vt constat ex eius gestis, & ex antiquissima traditione, & ex insigni monumento, quod Romæ adhuc extat. Sexta est visitationis, quæ in Ecclesia Græca antiquior est, vt constat ex Græcorum Calendar. In Latina vero ab Urbano 6. ante ducentos annos fuit instituta: postea vero in Concilio Basilien. confirmata, vt constat ex Sessione. 43. huius Concilij. Septima est Conceptionis eiusdem Virginis, de qua supra disputatio. 3. sectio. 5. late dictum est. Octaua est Præsentationis Beatæ Virginis in Templo, quæ ante multos annos in Ecclesia Latina inchoata est. Nam in constitutionibus Manuelis Imperatoris, quas in Latinum vertit Ioannes Cleonagius, quædam extat tit. de ferijs, constitut. 1. qua præcipitur hoc festum seruari, ac celebrari die 21. Nouemb. quæ constitutio facta est ante quadringentos quinquaginta annos tempore Cælestini secundij. Et quantuis non fuerit in vniuersali Ecclesia iam inde introducta: à multis tamen Ecclesijs celebrata est, præsertim in Hispania, actandem à Sixto Quinto vniuersali Ecclesiæ proposita. Vnde nunc rectè quadrat (quod ab Anton. par. 4. tit. 15. cap. 24. §. 3. animaduersum est) cum in Ecclesia octo sint solennitates Deo in solum ipsius cultum dicatæ, scilicet Trinitatis, Pentecostes, Natiuitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, & corporis Christi, tot esse vniuersales festiuitates in Virginis honorem eidem Deo consecratas. Quibus addi possunt singulares festiuitates Virginis, quæ in diuersis prouincijs celebrantur. Quales sunt in Hispania festum Expectationis Virginis, ante nongentos annos

institutum, vt ex Concilio decimo Toletano constat, & festum Descensionis eiusdem, quod in Ecclesia præsertim Toletana antiqua traditione colitur, & vtraque festiuitas à Gregorio decimo tertio nuper confirmata est. Tandem in vniuersa Ecclesia dies Sabbathi in peculiarem Virginis memoriam, & honorem destinatus est. Cuius rei certum initium reperire non potui: dicitur autem inchoata fuisse in Concilio Claramontano, sub Urbano II. ante quingentos annos, quod tamen Concilium nunc non extat.

Quartò principaliter testantur eandem traditionem antiquissima templa Deo in honorem Beatæ Virginis consecrata, quorum tam frequens est in historiis mentio, tamque euidentis experientia: cum maiorum traditione coniuncta, vt superuacaneum fit in eis numerandis immorari. Quod maximè illud confirmat, quia in huius cultus confirmationem magna, & frequentia miracula in huiusmodi templis Virgineis Deus operatur. Legantur, quæ eruditè congerit Canisius lib. 5. de B. Maria, capit. 23. 24. 25. & quæ cap. 22. refert de imaginibus Virginis, & veneratione earum eandem veritatem confirmare possunt. De qua re multa attigimus præcedenti tomo agentes de imaginum adoratione.

Ex quibus omnibus constat adorationem hanc, quæ Virgini debetur, & eique ab Ecclesia tribuitur, cultu Religiosum continere, quia & in Dei honorem redundat, & ad pietatem, & spirituale bonum animarum conducit. Quod maximè confirmant ea quæ de simili cultu religioso Sanctorum in genere diximus, & in sequentibus sectionibus amplius explicabitur.

SECTIO II.

Ob quam potissimam rationem Beata Virgo sit adoranda.

Expedita quæstione, an sit hæc adoratio, vt explicemus qualis, seu cuius rationis illa sit, oportet obiectum eius explicare. Et quoniam de materiali obiecto constat, cum de Beata Virgine sermo sit, solum superest, vt formalem rationem huius adorationis explicemus. Triplex enim potest ratio adorationis in Virgine intelligi.

Prima igitur ratio, propter quam potest Virgo adorari, extrinseca est, qualis in reliquis, vt in cruce, vel clauis Christi reperitur. Sicut enim crux, & Christum tetigit, & instrumentum fuit nostræ redemptionis, ita multo perfectius Beatissima Virgo, & Christum tetigit, & ad nostram redemptionem est cooperata. Hoc igitur modo adorabilis est Beata Virgo ratione extrinsecâ, id est, quatenus Christum tetigit, ita vt tota ratio huius adorationis sit Christus. Ita sentit D. Thom. sup. q. 25. art. 5. Vbi Caiet. id clarius exponit. Est tamen ex eisdem authoribus, & alijs Theologis in 3. di. 9. obseruandum, quanquam hæc ratio speculatiue considerata sufficiens sit, vt propter eam Virgo sit adorabilis: practicè tamen, scilicet in vsu non esse hoc modo adorandam, præsertim communi, ac publica Ecclesiæ adoratione, non quia hoc sit intrinsece malum, nam reuera non est. Nam si quis idoneus sit ad discernendas rationes adorationis, & cauendum omne periculum, & ad scandalum vitandum, nulla est in huiusmodi adoratione deordinatio, aut malitia. Sed tamen illius communis vsus vitandus dicitur. Primo, propter periculum, quod esse potest in adoranda creatura rationali propter diuinam excellentiam, licet extrinsece applicatam. Cum enim creatura rationalis per se sit capax absolutæ adorationis, propter aliquam intrinsecam excellentiam, fieri potest, vt homines, præsertim ignorantes, in errorem labantur diuinam illi tribuentes excellentiam. Propter quam causam supe-

Conc. Tol. X

Templa in
honorem
Virginis co-
secrata.

Lac.

Philip

Dam

Domi
Virgo
creat
conne
utur

Prima ratio
adorationis
Virginis.

D. Thom.
Caietan.

Rap

Ang

Bern
Pet.
7. Sy

superiori libr. diximus, neque hominem, ut est ad imaginem Dei, neque Sanctos, ut singulari modo sunt templa Dei, esse latria adorandos propter diuinam excellentiam. Secundo, quia maior honor personae adoratae est, quod propter intrinsecam, & propriam excellentiam colatur, quam propter intrinsecam habitudinem contactus, v. g. aut representationis: quia huiusmodi honor potius est testimoniū excellentiae illius personae, propter quam fit adoratio, quam eius in quam materialiter terminatur adoratio.

Secunda ratio adorantis in Virginis. Secundo adorari potest B. Virgo propter intrinsecam sanctitatem, quā habet: quod est per se notum ex his quae in genere de adoratione sanctorum dicta sunt Quia in B. Virgine est sanctitas eiusdem rationis, & maioris perfectionis, ut supra probatum est.

Tertia ratio adorantis in Virginis. Tertia ratio propter quam est adorabilis B. Virgo assignari potest dignitas matris Dei. Hoc sumo ex D. Thom. in 2. 2. q. 103. ar. 4. ad 2. & ita declaratur. Quia haec dignitas distincta est à dignitate gratiae & altioris quodammodo rationis, quam illa, ut in principio huius materiae ostendimus. Rursus non est extrinseca, sed propria, & intrinseca ipsius Virginis, siue in ea intelligatur esse physice, propter relationem realem ad Christum, quae est in Virgine, siue moraliter, ut eodem loco supra citato explicui, sicut dignitas Regis est in Rege, quod satis est ad absolutam, & propriam adorationem. Est ergo adorabilis Virgo propter hanc dignitatem, sicut ipsa dixit, Lucae 1. *Quia fecit mihi magna qui potens est.* Et quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: ut illi non incommode applicare possimus verba apostoli ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum propter quod & Deus exaltavit illam, & dedit illi nomen quod sub Deo est super omne nomen,* scilicet, nomen matris Dei, ut in hoc nomine omne genu flectatur congruenti, & accommodata adoratione. Ut enim supra ex Damasceno dicebamus orat. 2. de Assumptione Virginis, *Decet matrem ea quae filij sunt possidere, & ab omnibus rebus adorari.* Ex quibus verbis confirmatur, & magis explicatur hic titulus adorationis. Nam Beata Virgo eo quod mater Dei est, habet speciale quoddam ius, & dominium in omnes creaturas, sed vnicuique iure dominij debetur ab inferioribus adoratio: ergo. Maior patet ex sanctis Patribus, qui primo fundant hoc dominium in coniunctione, & affinitate inter Deum, & Virginem. Athanasius, sermo de sanctissima Deipara. *Quia ipse Rex est, & Dominus, mater quae eum genuit, & Regina, & Domina vere censetur.* Et infra quasi explicans, vel limitans hoc dominium dicit esse secundum sexum femineum, ac si deceret esse tale, quale esse solet in vxore, vel matre, propter coniunctionem ad Regem. Quoniam enim non solet habere supremum dominium: suam tamen potestatem impetrandi habet, & omnes illi, tanquam dominæ, ac superiori deferunt. Vnde Damascenus lib. 4. de fide, cap. 15. *Vere enim, inquit, rerum omnium conditrix domina effecta est, cum creatoris mater exiit.* Et August. ser. 35. de Sanctis, agens de hac matris dignitate, *Quid, inquit, dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixerō, minor laus sit quam dignitas tua meretur?* & infra, *Si dominam Angelorum vocitē, per omniā esse probavi.* Et Rupert. li. 3. in Can. circa id Can. 4. *Veni coronaberis, ita (inquit) coronaberis, ut in caelis Regina sanctorum, & in terris Regina sis regnorum.* Et Ansel. de excellentia Virg. c. 8. *Deus eam cuncta secum creatura perenni iure dominaturam in throno gloriae suae collocavit.* Et eodem modo loquuntur Bernard. ser. 1. de Assum. Petrus Dam. ser. 1. de Nati. Mariæ. Ac denique VII. Synodus, actione 4. citans Gregorium, eam specialiter vocat, *omnium Christianorum dominā* indicans alium titulum huius dominij, scilicet, quia ad nostram redemptionem singulari modo cooperata est. Sicut enim Christus eo quod nos redemit, speciali titulo Dominus est, ac Rex noster, ita & Beata Virgo propter singularem modum, quoad nostram

Fr. Suarez. tom. 2.

redemptionem concurrat, & substantiam suam ministrando, & illum pro nobis voluntarie offerendo, nostramque salutem singulariter desiderando, petendo, procurando. Propter quod mater etiam omnium hominum dicitur, ut inquit Rupert. lib. 13. in Ioan. *Quia nimirum, saluta omnium causam, tunc sine dolore peperit, quando Deum hominem factum de carne sua genuit. Et tunc magno dolore parturiebat, quando iuxta crucem eius stabat.* Ergo titulus hic maternitatis, ac dominij est sufficientissima adorationis ratio. In quo magna est differentia inter Virginem, & alios sanctos, quidquid Durand. dicat in 3. d. 9. q. 3.

Sed dicit aliquis hanc rationem adorationis non esse à prima distinctam, quia Beata Virgo non aliter effecta est mater Dei, quam concipiendo ipsum, contingendo, & in vtero suo portando. Respondeo esse magnam, & apertam differentiam, quia in prima ratione solum consideratur praecisa ratio contactus, vel representationis, quae, ut sic, non dicit moralem dignitatem propriam creaturae rationalis, sed solum habitudinem quandam, quae in rebus etiam inanimatis reperitur. Item illa prima ratio non requirit causalitatem aliquam nec propriam coniunctionem ad Christum & Deum: sed reperiri potest in qualibet alia persona quae Christum tetigisset. At vero in hac vltima ratione consideratur dignitas omnino propria creaturae rationalis, fundata in vera causalitate matris: & singulari ad Christum coniunctione: sunt ergo hi tituli valde diuersi.

Rursus tamen obijci potest, quia haec dignitas sic explicata, & praecise sumpta, non est sufficiens ratio absolutae adorationis. Nam si à gratia sanctificante separetur, non constituit personam per se adorabilem, ergo hic titulus separatus à secundo non est sufficiens ratio adorationis. Respondeo primo fieri non posse secundum potentiam ordinariam, & iuxta legem quasi connaturalē dignitati matris, quin dignitas gratiae coniuncta sit, & veluti consequatur dignitatem matris, ut in superioribus ostendi: & hoc satis est, ut haec matris dignitas per se, & vi sua intelligatur esse sufficiens ratio adorationis. Secundo admissio illo casu, dupliciter posset fingi: primo, ut ea persona, quamvis esset sine gratia, non tamen esset in peccato mortali, sed veluti in puris naturalibus adiuncta solum dignitate matris Dei, absque vlla alia gratia, vel beatitudine supernaturali, vel ordinatione, vel acceptatione ad illam: & in eo casu dico eam personam fore adorabilem propter dignitatem matris, quia est sufficiens ratio, & non esset impedita. Secundo potest fingi talis persona in statu peccati, & inimicitiae diuinæ, & in eo statu non posset adorari cultu saltem religioso, quia peccatum existens redderet illam indignam tali adoratione, & impediret rationem aliam propter personae indignitatem.

SECTIO III.

Cuius speciei & virtutis actus sit hac Virginis adoratio.

*E*xplicato formali obiecto huius adorationis, facile erit exponere, & cuius naturae sit, & ad quam virtutem pertineat. Primo enim de fide certum est, Beatam Virginem non posse adorari propria, ac perfecta latria. Haec enim soli Deo debetur propter excellentiam infinitam, & increatam, quam Virgini attribui idolatria esset, & hoc sensu Epi. & Damasc. damnant, ut haereticos Collyridianos, qui Virginem latria colebant, & eodem dixi Ambros. libro tertio de Spiritu sancto. cap. 12. adorationem Christi propriam non esse cum eius matre communicandam.

Sed contra, nam Ecclesia videtur hanc adorationem Virgini tribuere, dum eam vocat spem nostram

Rupert.

Durand.
Obiectio.

Respons.

Obiectio.

Respons.

Obiectio.

S

itram

August.

Bernard.
Ephrem.

Respons.

stram, matrem gratiæ, & similibus titulis eam honorat, ac si ipse esset author gratiæ, & salutis, quod pertinet ad cultum patriæ. Et similia reperiuntur in Sanctis Patribus, Aug. sermone secundo de Annunciatione, qui vocat eam *spem unicam peccatorum*. Similia habet Bernardin. sermone de Natiuitate Beatæ Mariæ, Ephrem oratione de laudib. Virginis ubi vocat, *gaudium, salutem, & pacem mundi*, & pleraque id genus in superioribus allata sunt. Respondetur in his omnibus non verba, sed verborum sensum esse attendendum. Quamquam enim etiam inter homines eodem verbo petamus à Rege, & ab amico Regis, vt nostri misceretur, vel nos adiuuet: tamen non idem respectu vtriusque significamus, neque idem ab vtroque postulamus: sed alterum vt faciat, alterum vero vt intercedat, rogamus. Sic igitur Ecclesiæ, & Patres loquuntur ad Virginem, quam etiam (vt supra vidimus) interdum vocant *reparatricem*, ac *mediatricem*, non immediate, & per se, sed per Christum, quia redemptorem nobis genuit, & apud illum plurimum valet, vt in disputatione sequenti latius dicemus. Quæ mens, & sensus Ecclesiæ tam est per se perspicuus, & omnibus notus, vt propterea Sancti nihil formident illis modis securissime loqui.

Secundo licet supra dixerimus Beatam Virginem publico, & communi culto non esse adorandam propter extrinsecam excellentiam Christi, seu propter contactum ad illum: tamen si ita aliquando ab aliquo adoretur, certum est illud adorationis genus ad religionem pertinere, atque dici posse secundariam patriam, quatenus ab eadem virtute patriæ proficiscitur, quamuis reuera sit actus distinctus ab adoratione patriæ propriæ, & simpliciter dicta. Quia illa adoratio, vt terminatur præcise ad Virginem, non est summa adoratio, neque absoluta, neque propter intrinsecam excellentiam increatam, sed est similis illi, qua reliquæ Christi adorantur. Quæ omnia constant ex dictis supra de reliquijs, est enim prorsus eadem ratio, itaque hæc conclusio iuxta ibi dicta explicanda est, & amplificanda.

Adoratio
hyperdulia
Virgini debita ob sanctitatem gratiæ, quam habet

Tertio, si Beata Virgo propter sanctitatem gratiæ, & gloriæ adoretur, talis adoratio essentialiter eiusdem speciei est cum adoratione aliorum Sanctorum, & ab eadem virtute proficiscitur, quia excellentia, in qua nititur, eiusdem speciei est, & eodem modo essentiali Virginem perficit. Quamquam quia hæc dignitas excellentior est in Virgine, quam in alijs sanctis, adoratio etiam illi respondens perfectior in eadem specie, magisque illi debita est. Ad quam excellentiam explicandam Theologi hanc Virginis adorationem non simpliciter *duliam*, sed *hyperdulam* vocant: quæ vox excellentem duliam significat. Circa quam vocem solum obseruandum est, interdum solere vsurpari ad significandam omnem adorationem, quæ aliquo modo excedit communem duliam, & inferior est, quam perfecta patriæ, Et hoc modo non solum dicitur de adoratione fundata in sanctitate gratiæ, sed etiam de alijs, vt in superioribus dictum est, & in sequenti assertionione dicam. Alio autem modo, & magis proprio, vox *hyperdulia*, significat adorationem, quæ propter gratiam creatam datur, eminens tamen est, ac perfectissima in illa oratione, & hoc modo in præsentī sumitur: sed habet etiam hic vsus quandam latitudinem. Est enim in hoc genere quædam hyperdulia non simpliciter, sed respectu quorundam, quo modo sicut Ioannes Baptista, & Apostoli dicuntur habere excellentem gratiam, & gloriam, ita dici possunt adorari hyperdulia. Et ita loquitur Felicianus contra secundam confessionem Andeburgensem, articulo 2. quæst. 4. Alia vero est hyperdulia non respectu huius vel illius, sed simpliciter in tali genere, & hoc modo dicitur Beata Virgo adoranda hyperdulia, quia habet summam excellentiam gratiæ, quæ moraliter, & in vsu Ecclesiæ sit fundamentum, & ratio huius

Hyperdulia
quadruplex.

Felician.

A adorationis. Quod propterea dico, quia in Christo Domino est gratia creata, multo perfectior, quam in Virgine, propter quam posset excellentiori hyperdulia adorari, quam Beata Virgo, tamen hic modus adorationis in Christo non est vsitatus, quia in Christo est excellentior dignitas gratiæ vnionis.

Sed quæret aliquis in quo consistat hic excessus, seu maior perfectio hyperduliæ ultra communem duliam. Quia neque externi actus sunt diuersi, vt per se constat, neque interni, cum dictum sit actus voluntatis eiusdem rationis esse, nec per se possint in intentione differre, quia interdum inferior sanctus potest intensiori affectu coli, quam Beata Virgo. Respondetur primum esse differentiam in estimatione, à qua hæc adoratio procedit, quæ de Virgine altior est, & excellentior. Secundo in actibus voluntatis potest assignari differentia non intentionis (hæc enim est impertinens, vt recte argumentum probat) sed veluti obiectiua, & appretiativa, quatenus aliquis vult, & maiora honoris signa Virgini exhibere, & (quantum in se est) honorem Virginis aliorum honori præferre, ita vt si necessarium esset alterutrum prætermittere, potius aliorum sanctorum, quam Virginis cultum omitteret. Tertio hinc potest assignari differentia in actibus externis, possunt enim aliqui destinari ad singularem Virginis excellentiam significandam, qui alijs sanctis accommodari non possunt, vt in verborum vsu conspiciunt, & alias actiones facile accommodari potest.

Quarto adoratio illa, quæ tribuitur Virgini propter specialem matris Dei dignitatem, quamuis lato modo supra exposito *hyperdulia* vocetur: videtur tamen esse diuersæ naturæ, ac speciei à dulia, seu hyperdulia, quæ in dignitate gratiæ fundatur, & præcedenti assertionione explicata est. Hæc videtur esse sententia D. Thomæ 2. 2. quæstio. 103. articulo. 4. ad 2. Vbi dicit, hyperdulam, quæ debetur Virgini propter affinitatem ad Deum, esse potissimam speciem duliæ communiter sumptæ. Vbi Caietan. aduertit Virginem habere consanguinitatem cum Christo, vt Deo: & ideo illi deberi specialem adorationem, quia propria, inquit, operatione attingit fines diuinitatis, id est, quia concepit, peperit, ac nutriuit Deum. Ratione probatur, quia dignitas in qua fundatur hæc adoratio, est specie distincta à dignitate gratiæ habitualis, & ad alium ordinem spectat, scilicet ad ordinem vnionis hypostaticæ, ergo adoratio in illa fundata est diuersæ rationis, quia habet obiectum formale diuersum. Dices: ergo adoratio sancti Petri propter dignitatem Episcopalem, vel sancti Ioannis propter dignitatem præcuroris, erit etiam diuersæ speciei ab adoratione propter sanctitatem. Respondetur non esse eandem rationem: tum, quia hæc non sunt dignitates, quæ præcise sumptæ sint sufficiens ratio religiosi cultus, de quo nunc loquimur, sed sunt ministeria quædam, quæ coniuncta cum gratia conferre possunt ad maiorem quandam honorem, & venerationem. Tum etiam, quia illa omnia ministeria immediate ordinantur ad gratiam sanctificantem, & ita in eodem ordine constituntur, ac propterea tota illa adoratio ad duliam pertinet: dignitas autem matris Dei in vtroque excellent.

Sed quæres, an hæc adoratio sit perfectior altera, quæ in gratia fundatur. Nam dignitas gratiæ (vt supra vidimus) multis excellentiori videtur, quam dignitas matris Dei præcise considerata, ergo etiam adoratio in ea fundata erit perfectior, quia licet altera videatur ad altiores ordinem pertinere, quia aliquo modo respicit hypostaticam vnionem: tamen fieri potest, vt supremum inferioris ordinis excedat infimum superioris. In contrarium vero est, quia dignitas matris considerando omnia, quæ formaliter, & in virtute, vel quasi in radice includit, excelsior

Dubium 1.

Respons.

Qualis Virgini debetur adoratio ob dignitatem matris Dei.

Caietan.

Obiectio.

Respons.

Respons.

excelsior

excellenter est (vt supra ostendimus) ergo etiam adoratio, quæ in illa nititur, perfectior est. Et confirmatur, nam propter hanc causam Ecclesia potissimum veneratur Virginem, & matrem Dei, & hanc rationem maxime prædicat, & omnibus præponit, ergo intelligit ob hanc causam illi deberi potissimum cultum. Adde hanc dignitatem matris requirere gratiam tanquam congruentem, & veluti connaturalem dispositionem, & ideo illa vna adoratione, qua adoratur mater Dei, vt sic, etiam coadoratur eius sanctitas, & omnis eius perfectio sub altiori quadam ratione, quatenus scilicet omnia manent ex maternitate Dei, & ad illam ordinantur. Et hic videtur perfectissimus modus adorationis Virginis, & maxime proprius, & accommodatus dignitati eius.

Dubium 3. Vltimo inquiri potest à quo habitu oriatur hæc adoratio. Ad quod tribus modis responderi potest. **B** Primo, vt oriatur à virtute dulciæ, à quo oritur adoratio aliorum Sanctorum, quia hæc virtus inclinat ad honorandam personam creatam, propter quam cunque dignitatem creatam supernaturalem, vel supernaturali regulæ conformem. Sed hic modus non videtur admodum probabilis, neque consentaneus ijs quæ dicta sunt. Quia ratio formalis huius adorationis est valde diuersa, & licet sit supernaturalis tamen est in diuerso ordine, & constituit actum valde diuersum, non ergo est cur dicamus habitum esse eundem. Secundo ergo dicitur proficisci ab eodem habitu Religionis, à quo oritur Dei, & Christi adoratio. Primo, quia licet hæc dignitas matris creata sit: tamen respicit excellentiam increatam, & inde sumit valorem suum, quod videtur sufficere ad vnitatem habitus. Vnde in humanis idem habitus, qui inclinat ad honorandum Regem, inclinat etiam ad honorandum matrem Regis vt sic. Videntur enim hæc esse quasi correlatiua, & ideo consequentiam quandam inter se habere, quæ satis est, vt in eodem habitu, seu principio radicentur. Et hoc spectare videtur, quod sepe Patres dicunt, totum honorem matris ad filium referri. Tandem, quia hæc dignitas (vt dixi) pertinet ad ordinem vnionis hypostaticæ, ergo adoratio, quæ in illa nititur, pertinet ad illam virtutem, quæ vnionem hypostaticam veneratur. Sicut enim dulcia, quæ respicit gratiam creatam, completitur omnia quæ sunt illius ordinis, ita religio, quæ respicit excellentiam increatam, & consequenter gratiam vnionis, comprehendet omnia, quæ in eodem sunt ordine. Hic dicendi modus videtur satis probabilis.

Responsio Tercio vero dici posset hoc genus adorationis constituitur propriam virtutem, & habitum distinctum à cæteris, quia fundatur in singulari quadam dignitate propria, & intrinseca creaturæ. Quod satis esse videtur, vt distinguatur à virtute religionis, vt significare visus est D. Tho. in citato loco ex 2. 2. reuocans hanc adorationem potius ad dulciam in communi, quam ad religionem. Quia licet vltimate totus hic honor matris, cedat in honorem filij: proxima tamē & immediata ratio eius diuersa est, & non consideratur vt respectiua, sed vt absolute constituit hanc personam excellentem, & veneratione dignam: cum vero hæc dignitas singularis sit inter omnes creaturas, mirum non est, quod singularem, ac propriam virtutem requirat. Quapropter hic etiam dicendi modus probabilis censendus est. Quid autem simpliciter verius sit, alijs iudicandum relinquo.

DISPUTATIO XXIII.

In sex Sectiones distributa.

De Beate Virginis intercessionem, atque inuocationem.

Ateria huius disputationis reliquis Sanctis communis est. Et quoniam de illa nihil in superioribus diximus, non omnino generalia principia prætermittimus, præsertim cum hæretici, qui

A hanc Virginis intercessionem destinantur, nihil singulare afferant quod in reliquos Sanctos maiori ratione non conueniat. Curabimus tamen in ea præsertim incumbere, quæ Beate Virgini sunt propria. Quoniam vero inuocatio intercessionem supponit (si enim Beata Virgo pro nobis non intercederet, superuacanea esset eius inuocatio) idcirco prius de illius intercessionem, ac deinde de inuocatione disseremus.

SECTIO I.

Vtrum Beata Virgo ante statum beatitudinis fuerit aliquo modo nostræ salutis causa.

Non defuerunt hæretici, qui dicerent Beatam Virginem esse præcipuam salutis nostræ causam, vel per modum efficientiæ, vel per modum meriti, & redemptionis. In quem errorem videntur incidisse hæretici, quos refert Epiphanius, hæc. 78. & 79. Et eandem Ecclesiæ Catholicæ tribuunt huius temporis hæretici. Quoniam Catholici Virginem oramus, vt nostri misereatur, eamque nuncupamus matrem gratiæ, & misericordiæ, reparatricem sæculi, & mediatricem generis humani. Addunt etiam nos dicere Virginem, non tantum orare Christum, sed etiam ei imperare. Hic tamen error nullum habet fundamentum. Quod vero sit falsa calumnia, quam Nouatores imponunt Catholicis, ex dicendis constabit.

C Dicendum ergo est primo Beatam Virginem non fuisse per modum causæ efficientis propriam, aut principalem causam nostræ salutis. Hæc conclusio est certissima, & in primis si intelligatur de causa prima, vel etiam de causa principali, ac per se nostræ salutis, est certa de fide. Quia Beata Virgo, nec Deus est, vt sit causa prima alicuius effectus, nec virtutem habet iustificandi, aut dandi gratiam, vel gloriam: cum etiam hoc sit proprium solius Dei, iuxta illud Psalm. 83. gratiam & gloriam dabit Dominus. Vbi nomine gratiæ, omne supernaturale donum comprehenditur, iuxta illud Iacobi primo. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est de cælis apud patrem luminum. Quod si hæc conclusio intelligatur de causa efficiente quacunque ratione, vel principali, vel instrumentali, non est expresse de fide. Quia neque est expressa in Scriptura, neque tradita, aut definita ab Ecclesia, neque ex principiis fidei euidenter colligitur: tamen est certa, ita vt oppositum asserere, plus sit quam temerarium. Quia est præter omnium Theologorum doctrinam, & sine fundamento. Neque enim Beata Virgo habet de se hanc efficientiam instrumentariam, neque vlla probabili autoritate, vel ratione dici potest, Deum illam eleuare ad huiusmodi actionem: quin potius solam Christi humanitatem sentit Ecclesia esse instrumentum Deo coniunctum ad efficiendam gratiam: sacramenta vero esse instrumenta ipsius humanitatis. Quod autem Beata Virgo sit etiam instrumentum Christi inauditum est, alias etiam posset dici esse instrumentum ad consecrandum (quod esset hæreticum) nullo igitur modo est causa efficiens gratiæ, præsertim si ex lege ordinaria, ac regulariter loquamur. Nam si quis dicat per modum miraculi interdum assumptam fuisse, vt instrumentum ad alicuius sanctificationem, verbigratia, Ioannis Baptistæ, vel alterius, id esset quidem incertum: non tamen aliqua censura dignum.

Vnde vltius, si eadem conclusio generalius intelligatur de omnibus beneficiis, non solum supernaturalibus, sed etiam naturalibus, vt sunt salus corporis, bona temporalia, &c. proportionem seruata eandem habet veritatem. Quia Beata Virgo, nec causa prima potest esse horum bonorum, nec causa secunda principalis, nec ordinarie potest illa efficere, etiam instrumentaliter: nili per modum miraculi,

S 2 quando

Epiphanius.

Virgo non fuit proprie causa nostræ salutis.

Psalm. 83.

Iacobi 1.

D. Thom.

quando Deus ei virtutem præstat. An vero ex Dei dono concessum sit B. Virgini, & positum in eius voluntate, ut hæc bona, vel omnia, vel aliqua possit in hominibus operari miraculose, & instrumentaliter, in hoc nihil inuenio certa fide esse definiendum: probabilius tamē existimo hoc esse proprium animæ Christi, cui potentia faciendi miracula per modum habitus, seu permanentis facultatis data est, & ideo non tantum rogando Deum, sed etiam volendo, & imperando creaturis, operatur.

*Quomodo
Virgo salu-
tis nostræ
causa fuerit.*

Dico secundo, quamuis Beata Virgo, nec nos redemerit, nec aliquid de condigno nobis meruerit: tamen impetrando, merendo de congruo, & ad Incarnationem Christi suo modo cooperando, ad nostram salutem aliquo modo cooperata est. Prior pars est certa de fide, quia esse mediator Dei, ac hominum proprie, ac perfecte solius est Christi, ut in præcedenti tomo, in q. 26. probatum, & explicatum reliquimus. Posterior vero etiam est clara, scilicet quod Beata Virgo tribus modis ad salutem nostram operata fuerit. Primo merendo de congruo Incarnationem. Secundo orando, & petendo, & quamdiu fuit in via, de congruo merendo nobis salutem. Tertio concipiendo Christum nostræ salutis authorem. Quæ omnia ex dictis in superioribus satis patent. Et eisdem modis sepius Sancti Patres Beata Virgini attribuunt, quod nostræ fuerit salutis causa, quos late suprarctuli, disput. 18. sect. 4. agens de excellentia gratiæ Virginis, & disp. 3. sect. 5. explicando locum illum Gen. 3. Ipsa conteret caput tuum. Præter quos videri possunt Irenæus, lib. 3. cap. 33. Anselm. lib. de Laud. Virg. cap. 9. Fulgent. sermo. de Laudib. Mariæ, ex partu Saluatoris, ubi egregie opponit Mariam Eux, ut sicut hæc fuit humani casus principium, ita illa fuerit nostræ reparationis exordium, & causa, Vnde Aug. ser. 17. de Nati. Auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria. Et Innocent. 3. sermo. 2. de Assumpt. Quod damnauit Eua, saluauit Maria. Quæ comparatio prædictum Sanctorum sensum exponit. Eua enim non fuit propria, ac directa causa humani casus, quia in ea non peccauimus, dicitur autem causa nostræ ruinæ, quia Adamum ad peccandum induxit: ita igitur B. Virgo non fuit per se causa nostræ salutis, nec nos redemit, nec de condigno nobis meruit: dicitur ergo causa, quia nobis Christum genuit, & aliquo modo ipsum nobis promeruit, & obtinuit. Quo sensu dicit etiam Bernard.

*Irenæus
Anselm.
Fulgen.*

*August.
Innocent.*

Bernard.

German.

Andreas.

Ephrem.

serm. 98. Per te Virgo sancta, calum repletum est, infernus euacuatus est, & ruina celestis Ierusalem instaurata. Et infra, Maria omnibus facta est, sapientibus, & insipientibus copiosissima charitate debitorum se fecit, omnibus misericordia sinum aperuit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus letitiam, tota Trinitas gloriam, denique filij persona carnis humana substantiam, ut non sit, qui se abscondat à calore eius. Et Germanus sermone de Zona Domini, sic Virginem alloquitur. Non est vlla saries tue defensionis, non est numerus tuorum beneficiorum. Nullus enim est, qui saluus fiat, nisi per te Virgo sanctissima, nemo est qui liberetur à malo, nisi per te ô purissima: nemo est cui donum concedatur, nisi per te ô castissima, nemo est cui misereatur gratia, nisi per te ô honestissima. Quæ omnia per Christum, quem ipsa genuit, veritatem habere intelligenda sunt. Quo modo etiam dixit Andreas. Ierosolymit. orat. de dormit. Virg. Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam: sola deseruit opifici vniuersæ naturæ. Quod infra explicans sic loquitur ad Virginem, Rex desiderauit gloriam tuæ pulchritudinis & adamauit diuitias tuæ virginitalis, & in te habitauit, & inter nos fixit tabernacula, & per te Deo, & Patri nos reconciliauit. Similiter Ephrem. orat. ad Virginem, inquit. Per te reconciliati sumus Christo, Deo meo, Filio tuo: tu captiuorum redemptio, & omnium salus, Aue pax, gaudium

A & salus mundi: aue mediatrix gloriosissima, aue vniuersæ terrarum orbis conciliatrix. Deinde Petrus Damianus, Pet. Dama. sermone de Annunciatione, Euocatur celestis ille conuentus, inquit Deus consilium, cogit concilium, facit Deus sermone cum Angelis de restauratione eorum, & de redemptione hominum, ac statim de thesauro diuinitatis Mariæ nomen euoluitur, ac per ipsam, cum ipsa, & in ipsa totum hoc faciendum decernitur, ut sicut sine ipso nihil factum est, ita sine illa nihil refectionem sit, & multa similia habet sermone de Assumptione, ubi post multa concludit: In Virgine virga, & baculo cruce, peccatorum spes, & consolatio sita est, quemadmodum Propheta clara voce declarat, dicens. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Et sermone primo de Natiuitate Virginis. Hodie, inquit, nata est illa, per quam renascimur omnes, quod tum illa, tum in duabus sequentibus concionibus eleganter prosequitur. Denique Richard, Victorinus, ca. 26. in Cant. Talis, inquit, fuit in virtutibus, tantaq. fuit eius charitas, ut non solum ad eius gentem, Iudeos videlicet, extendetur: sed ad ignotos, & notos, ad omnes deniq. homines dilatata fuerit, pro his indefinenter orauit, pro his sollicita fuit, pro his orando exaudita fuit, dicente ad eam Angelo Gabriele, inuenisti gratiam apud Deum, scilicet quem querebas. Omnium salutem desiderauit, quasiuit & obtinuit: imo & salus omnium per ipsam facta est, vnde & mundi salus dicta est.

*Richard.
Victor.*

SECTIO I.

Virum B. Virgo nunciat in celo existens ad nostrā salutem cooperetur, pro nobis intercedendo.

C Non inueui aliquem in particulari negasse Beatæ Virginis intercessionem potius, quam aliorum Sanctorum, neque potuit hoc in alcuius mentem cadere, seruos nimirum posse rogare pro nobis Deum: non vero matrem. Illi vero hæretici, qui generaliter, & in vniuersum negarunt Sanctos intercedere pro nobis, idem de Beata Virgine docuerunt. Horum author Vigilantius fuit, ut testis est Hieronymus, lib. contra illum, quem sequuti sunt Henriciani, ut tradit Bernardus, sermon. 66. in Cantica: & VValdenfis, ut refert Antonin, quarta part. titul. 11. capit. septimo. §. secundo. Cathari, ut refert Turrecremata in summa de Ecclesia, libr. 4. part. 2. capit. 35. & Ioannes V Vicleph apud VValdensem tomo tercio, de sacramentalib. capite 108. Fundamentum horum esse potuit, vel quia inutile putarunt, quod Beata Virgo intercedat pro nobis, cum Deus sit paratissimus ad benefaciendum nobis: vel secundo, quia putant hoc esse iniuriosum Christo, quia hoc est ponere alium mediatorem præter ipsum, ac si eius intercessio non esset sufficiens, vel denique quia existimant sanctos ignorare res nostras, & ideo non posse excitari, ut nobis quicquam postulent.

*Hieronym.
Bernard.
Antoninus*

Turrecra.

VValdens.

Ex quo tertio fundamento videtur ortus secundus error, quem Lutherani sectantur, Beatam Virginem, & alios Sanctos in genere, & in vniuersali intercedere pro nobis, quia in communi cognoscunt indigentiam nostram, labores, pericula, &c. Quæ cognitio sufficit, ut ex charitate moueantur ad opranda: & petenda nobis diuina beneficia: at vero in particulari negant Sanctos intercedere, hoc, vel illud beneficium huic, vel illi persone petendo, quia ignorant, quid vnusquisque desideret, vel quare indigeat.

Dicendum vero est primo Beatam Virginem pro nobis in celo orare, ac intercedere. Est de fide ex communi sensu Ecclesiæ, & traditione. Et probari in primis potest testimoniis, & rationibus, quibus probari solet in genere Sanctos orare pro nobis. Nam si alij pro nobis intercedunt, multo magis id præstabit Beata Virgo, quæ & gratia apud Deum, & cha-

& charitate erga homines reliquos omnes superat. Antecedens vero de Sanctis Angelis constat frequentibus scriptura locis. Tobia duodecimo. Ego obtuli orationem tuam Domino. Daniel decimo: Princeps regni Persarum restitit mihi. Apocalyp. octauo. Ascendit fumus inensorum de orationibus Sanctorum, de manu Angelis coram Deo. De Sanctis vero hominibus, sunt egregia verba illa Petri. 2. canon. cap. 1. Dabo autem operam frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis, id est, habere vos in memoriam, vosque iuuare, ut hæc adimpleatis. Apocalyp. etiam capit. 5. Viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno habentes singuli phylas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Et hic est communis sensus Ecclesiæ, & sanctorum Patrum, quorum egregia testimonia congerunt Alanus toto Dialogo 3. & Bellarminus libro 1. de Sanctorum beatitudine, capit. 18. Hic vero afferre possumus propria testimonia de beata Virgine. Augustinus sermoni 35. de Sanctis, postquam de felicitate Virginis multa dixerat, ita ipsam alloquitur. *Has ergo tuas felicitates possidens, conuertere ad nostrarum miserationum salutem. Inter hac igitur fratres cum toto mentis affectu Beatissima Virgine nos intercessionibus committamus, ut ipsa nos sedula prece commendare dignetur in coelo. Neg, enim dubium, quæ meruit pro liberandis proferre pretium, posse plus omnibus liberatis impendere suffragium.* Et multa similia habet sermone secundo de Annunciatione. Germanus Constantinopolitanus, sermone de Zona Virginis: *Quis, inquit, post tuum filium, curam gerit generis humani sic ut tu? quis ita nos defendit in nostris afflictionibus? quis in supplicationibus adeo pugnat pro peccatoribus? Tu enim, cum habeas materiam apud tuum filium fiduciam, & potentiam, non tuis interpellationibus, & intercessionibus et efficit familiares, & das salutem, & ab aeterno liberas supplicio: omnia tua admirabilia sunt, o Deipara, omnia ingenia, & aliorum vires superantia: propterea, & patrocinium tuum maius est, quam intelligentia apprehendi possit. Et inferius concludit: Potens ergo est tuum auxilium, o Deipara, ad salutem, & non indiget aliquo alio ad Deum intercessore. Quo vltimo verbo non excludit Christum, quem nomine Dei merito complectitur, nec aliorum Sanctorum intercessionem excludit: sed solum docet Virginem non vti alijs sanctis, ut intercessoribus ad Deum: sed alios potius ad Virginis intercessionem confugere. Similiter Andreas Cretensis, in sermone de Assumptione Virginis, sic illam affatur: *Abi in pace, placida Dominum pro communi sigmento. Nam, quando uersaberis in terra, te habuit parua terra portio: ex quo tamen translata es in terra, te vniuersus mundus continet commune propitiatorium. O vita suppetnatrice, & vita viuificantium, & causa vite. Nec dissimiliter Ephrem in oratione citata, eam vocat, Peccatorum, & auxilio indigentium apud Deum adiutricem. Ex his verbis illa salutat: *Aue vallum fidelium, & mundi salus, Aue tranquillum portus, Aue refugium peccatorum, & hospitium, Aue propitiatorium laborantium. Aue anime mea spes bona, Aue Christianorum omnium firma salus.* Præterea sanctus Bernardus, multis in locis, hanc Beatæ Virginis intercessionem eleganter commendat, & exaggerat, ut videre licet, homilia secunda, in Missus est, ex qua nonnulla verba sequenti sectione referam, & in sermone, Signum magnum. Quod si vere est plena pietatis, & gratie, plena mansuetudinis, & misericordie, age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit, in qua nihil possit esse suspectum. Denique omnibus omnia facta est, & quæ supra retuli. Multa similia habet in sermone de Natiuitate Mariæ, de aquæ ductu, & sermo secundo Dominicæ primæ post Epiphaniam, Si pie à nobis pulsata fuerit, non deerit necessitati nostræ, quoniam misericors est, & mater misericordie. Præterea Sanctus Bonauentura in speculo Mariæ, sæpius veritatem**

Fr. Suarez, Tom. 2.

A hanc docet, & nonnulla ex Scriptura, & ex sanctis Patribus colligit præsertim, capitul. 8. quia Dominus, inquit, potentissimus tecum est, ideo & tu es potentissima secum, potentissima es per ipsum, potentissima apud ipsum, ita ut vere dicere possis illud Ecclesiast. vigesimo quarto, in Ierusalem potestas mea. Et infra refert Anselmum dicentem: Exaudi pia, adesto propitia, adiuua potentissima, & infra, Quid mirum, inquit, si Maria in filio suo permaneat in æternum, cum etiam beneficia Mariæ in seruis suis permaneant in æternum? Et infra, accommodans illud Ruth secundo: Benedicta es à Domino filia, quæ priorem misericordiam posteriore superasti, Magna, inquit, erga miseros fuit misericordia Mariæ adhuc exultantis in mundo, sed multo maior erga miseros est misericordia eius iam regnantis in Cælo. Vnde pro splendore prioris misericordie fuit pulchra ut Luna, pro splendore vero posterioris, misericordia est electa ut Sol Lunam superat magnitudine splendoris, sic priorem Mariæ misericordiam superat magnitudo posterioris. Similia repetit capit. 12. citans Bernardum dicentem: Quis misericordie tuæ, o benedicta, longitudinem, & latitudinem, & sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Et in toto illo libro multa congerit similia, & capit. 5. accommodat Virgini verba illa Psalm. Abyssus abyssum inuocat, exponens, id est, mater filium pro nobis, & refert Augustinum de Virgine dicentem; Sicut apud Deum est potentior, ita & præ omnibus Sanctis est pro nobis sollicitior. Hinc Gregorius Nicomedien. omnipotentem, vocat Virginem, oratione sua. Et Anselm. de laudibus Virginis, cap. duodecimo, inquit, Te sic Deus exaltauit, ut omnia secum possibilia esse donauerit. Et infra, Tu velis, & nequaquam fieri non poterit. Ac denique Petr. Damian. sermone primo de Natiuitate Mariæ: Fecit, inquit, tibi magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in Cælo, & in terra, & nihil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spem beatitudinis reuelare. Quomodo enim illa potestas potentia tua poterit obuiare, quæ de carne tua, carnis suscepit originem? accedis enim ad illud aureum reconciliationis humane altare, non solum rogans, sed etiam imperans, Domina, non ancilla. Quæ posteriora verba calumniantur, valdeque reprehendunt hæretici huius temporis, ut refert Canisius libro quinto capite vndecimo, ubi similia verba refert ex Bonauentura, & propter hanc causam, nobis imponunt, quod rogemus Virginem, ut iubeat filium facere, quod petimus. Sed nullus Christianorum hoc modo orat. Quod enim per metaphoram dictum est ad exaggerandam efficaciam intercessionis Virginis, non est proprie usurpandum, sicut Iosue. 10. dicitur. Obediente Deo voci hominis. Vnde non fit, nos, cum rogamus Deum, imperare illi.

Rationes ad hanc veritatem confirmandam colliguntur ex prædictis verbis Sanctorum. Prima, quia Beata Virgo, dum in mortali corpore vixit, orabat pro hominibus: ergo multo magis in patria. Antecedens neque ab hæreticis negatur, quia constat ex Scriptura sacra in hac vita fideles, & iustos orare pro alijs, & Lucæ 2. Beata Virgo rogauit filium, ut indigentibus subueniret. Consequentia vero probatur, quia orare pro hominibus est opus charitatis, misericordie, ac religionis: sed Beata Virgo in statu beatitudinis, nec minore charitate nos prosequitur, nostrique miseretur, nec minus Deum colit, ac reueretur, quam in via, ergo ex hac parte non minus excitatur in patria ad orandum Deum pro nobis, quam in via. Aliunde vero in superioribus ostensum est Beatam Virginem intueri in Verbo, quæ hic geruntur apud nos: ergo hinc etiam potentior erit ad orandum in patria, quam in via: quia in via, neque omnes nostras miseras cognoscebat, & quas cognoscebat, non semper considerabat, sicut nunc eas semper in Verbo contemplatur.

S 3

Præ-

Tob. 12.
Dani. 10.
Apoc. 8.

1 Pet. 1.

Apoc. 5.

Alanus.
Bellarmin.

Augustin.

Ger. Const.

And. Cret.

Ephrem.

Bernard.

Bonauent.

Anselm.

Ruth. 2.

Bernard.

Psalm.

August.

Greg. Nic.

Canis.

Iosue. 10.

Luc. 2.

Præterea ex parte Dei nihil est quod huic intercessioni magis in patria obstat, quam in via. Quia quāvis sit paratissimus ad beneficiendum nobis: nihilominus vult rogari à nobis tam pro nobis, quam pro aliis, quia ita vult nobis benefacere, vt tamen velit per media, charitati & religioni magis consentanea, nobisque vtiliora, sua bona nobis elargiri: ergo eadem ratione vult rogari à Virgine pro nobis ad maiorem sui gloriam, & charitatis Virginis ostensionem, & vt secundum ipsum Beata Virgo à nobis honoretur, vt par est, vt statim dicemus. Denique nulla fit in hoc iniuria Christo: sed totum potius in illius gloriam cedit, quia (vt in fine superioris tomi quæst. 16. articul. primo diximus) quamuis solus Christus sit per se mediator præcipuus inter nos, & Deum, nihilominus sancti homines, & Angeli quodam modo sunt mediatores, tamen per ipsum Christum. Nam ad ipsum, & per ipsum intercedunt pro nobis, & ita etiam Beata Virgo in nomine eius petit, cum pro nobis orat, & per ipsum impetrat, quidquid impetrat. Quia quidquid omnes homines, & ipsa etiam Virgo à Deo obtinent, per merita Christi obtinent, vt in eodem priori tomo, quæstione decima nona latissime probatum est. Sic igitur per Virginis intercessionem non obscuratur, sed illustratur potius Christi gloria, quandoquidem tota illa oratio Virginis Christo nititur, & non adhibetur eo quod merita & orationes Christi per se sufficere non possint: sed quia ipse voluit vt conuenienti modo, & ordine nobis applicarentur, vt eadem applicatio in maiorem nostram vtilitatem, & suorum sanctorum, ac præsertim Beatæ matris suæ honorem cederet.

Ex quibus rationibus colligitur Beatam Virginem non solum in generali, sed etiam in particulari pro nobis orare. Quia omnia, quæ adduximus, hoc probant, & si quod obstat, maxime quod res nostras ignoraret. At qui certissimum est illas agnoscere (vt in superioribus ostensum est.) Nam licet de modo cognoscendi, & de multitudine rerum cognitarum disputatio sit inter Theologos: tamen quod res nostras aliquo modo cognoscat, quantum ad statum suæ beatitudinis, & ad Ecclesiæ vtilitatem necessarium est, nullus catholicus dubitat. Id enim non solum de Beata Virgine, sed etiam de cæteris Sanctis proportionem seruata vniuersalis Ecclesia sentit. De qua re in materia de beatitudine disputatur latius in 1. par. qu. 12. & in 1. 2. qu. 3. & 2. 2. qu. 83. & videri potest Aug. li. de cura pro mortuis agenda c. 15. & Greg. 12. Moral. ca. 13.

Vltimo colligitur ex dictis, non solum intercedere pro nobis Beatam Virginem, sed etiam eius intercessionem esse omnium efficacissimam, vt omnes Sancti citati docent, & rationes factæ conuincunt. Quin potius, si vera sunt quæ de charitate, & gratia Beatæ Virginis in superioribus docuimus, existimo à B. Virgine in hac potestate, & efficacia, non solum Sanctos singulos: sed omnem etiam cælestem curiam superari. Itaque, si cogitatione fingamus Beatam Virginem aliquid postulare, totamque curiam cælestem illi resistere (sicut apud Danielem vnus Angelus alteri resistebat) potentior esset, maiorisque efficacæ, & valoris apud Deum Virginis, quam reliquorum Sanctorum omnium oratio. Et ita quidem sentiunt S. Patres paulo ante citati, estque dignitati matris maxime consentaneum, & perfectissimæ gratiæ, & charitati Beatæ Virginis quodammodo debitum. Et ideo Ecclesia & frequentius, & altiori quodam modo orat ad Virginem, quam ad reliquos Sanctos, vt iamiam dicemus.

SECTIO III.

Vtrum B. Virgo sit à nobis adoranda.

Hæretici quinegant Virginem orare pro nobis, consequenter negaturi sunt ipsam esse à nobis

orandam. Quia neque petere ab illa possumus, vt nobis bona elargiatur tanquam eorum auctor, neque etiam vt à Deo vel Christo ea nobis obineat, si pro nobis non orat. In quo errore versantur omnes hæretici citati Sectione præcedenti, & præterea omnes huius temporis Nouatores, qui generaliter dicunt inutile esse interpellare sanctos, quia nos non audiunt: & illicitum, quia est contra gloriam Christi vnici mediatoris nostri: nullus tamen hæreticus fuit, qui admittens aliquem Sanctorum posse à nobis orari, hoc specialiter Beatæ Virgini denegauit.

Quapropter dicendum est, Beatam Virginem inuocandam esse, & orandam ab hominibus, Conclusio est de fide ex communi vsu, & consensu totius Ecclesiæ, ac perpetua traditione Sanctorum, quæ colligitur ex omnibus supra adductis. Vbiunque enim dicunt Beatam Virginem orare pro nobis, & ipsam orant, & à nobis orandam esse docent. Præterea in canone Missæ, & in liturgiis Iacobi, Basilij, & Chrysostomi, sæpe fit inuocatio, & oratio ad sanctissimam Virginem, ex quo euidenter colligitur hanc esse Apostolicam traditionem. Accedunt præterea sancti Patres, Augustinus, sermone 18. de Sanctis. Accipe itaque quasunque exiles, quasunque meritis tuis impares gratiarum actiones, & cum suscepis vota, culpas nostras orando excusa, admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis, &c. & similia habet sermone 35. de Sanctis, & Anselmus, de Laudibus Virg. capite 12. Rogamus te Domina, per ipsam gratiam, qua te prius & omnipotens Deus sic exaltauit, & omnia secum possibilia esse donauit, quatenus id apud ipsum impetres, nec sis obsecratu difficilis, quia proculdubio ideo vnigenitus filius tuus Dominus noster Iesus Christus eris ad concedendum promptissimus. Optima etiam sunt verba illa Germani Constantinopolitani in sermone de Zona Virginis. Quodso vt in aduentu filij tui, cum assissemus omnes iudicandi, tu vt maternam habens fiduciam, & maximam potentiam, valida illa manu tua ab æterno igne nos eripias. Illustris etiam est, quamuis vulgaris, locus ille Bernardi, homil. 2. in Missæ est, Si insurgant venti temptationum, si incurras scopulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum. Et in sermone. Signum magnum. Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Et infra. Aplectamur vestigia Mariæ, fratres mei, & deuotissima supplicatione beatus illius pedibus prouoluamur, teneamus eam nec dimittamus, donec benedixerit nobis. Potens est enim, nempe vellus est medium inter rorem & arcem, mulier inter Solem, & Lunam, Maria inter Christum, & Ecclesiam constituta. Et in sermone de Nat. Mariæ. Ad patrem verebaris accedere, Iesum tibi dedit mediatorem, sed forsitan & in ipso maiestatem vereare diuinam, aduocatum habere vis, & ad ipsum, ad Mariam recurre, &c. quæ late, & eleganter prosequitur Athanasius in serm. de sanctissima Deipara sub finem, sic inquit. Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima Virgo, & retribue nobis pro exiguis istis eloquiis magna dona ex diuitiis tuarum gratiarum, tu quæ gratia plena es.

Nam ideo his vocibus, vt ex re ipsa desumptis, & natura laudatoris, præcipue in tuum encomium vtimur, si quando hymnus, si quando laus tibi, siue à nobis, siue ab vniuersa Ecclesia offertur. Gregor. Nazian. orat. 18. de laudibus sancti Cypriani, de eodem sancto hæc refert. Virginem quæ Mariam supplex obsecrans, vt periclitanti suppentias ferret, ieiunij, & chameuntia pharmaco sese communiuit. Et Gregor. Nyssenus similia refert in oratione de Gregorio Thaumaturgo, cui Virginem inuocatam apparuisse significat. Neque est dissimile, quod de se ipso refert Rupertus Abbas, initio Canticorum. Tandem in concilio Ephesino, frequenter sunt homi-

B. Virgo inuocanda & oranda.

August.

Anselm.

German. Constanti. nop.

Bernard.

Athanas.

Greg. Naz.

Greg. Nyss.

Rupert. Coen. Ephef.

August. Grego. Pap.

Efficacia Virginis intercessionis quant.

homilia Cyrilli, & aliorum Patrum, in quibus Beata Virginis auxilium, & opem implorant. Et in 6. Synodo, actione decima octava, Constantinus Imperator fidei subscribens ait: *sperare se salutem consequi à multorum munerum datore Deo intercessionibus sanctæ immaculatae Deiparae.* Et in 7. Synodo act. 6. tom. 6 cum relatus esset canon. 15. Conciliabuli Constantino-pol. ubi anathema fertur in eum, qui Deiparae intercessionem syncera fide non postulauerit: respondet Epiphanius totius sacrosanctæ synodi nomine: *In his firmata, & stabilita catholica Ecclesia, ab iis, qui aliter, quam dogmata, & traditiones eius habent, sentiunt, non vult confirmari.* Et Concil. Basiliense, sess. 43. Inter omnes, inquit, qui caesarem Regem pro nobis interpellant, precipue ad gloriosissimam illam, & omni laude dignissimam Dei genitricem Mariam est recurrendum, quæ quanto alior existit, tanto humilior ad nos respicit, omnes ad se trahere cupiens, pro quibus in vtero gestavit Salvatorem. Denique Trident. sess. 25 generatim definit sanctorum inuocationem. Vnde his addi possunt omnia testimonia, quæ inuocationi Sanctorum communia sunt, quæ tanto efficacius conuincunt de Virgine, quanto ipsa excellentior est ipsis.

Præterea adiungi potest ratio similis illi, quæ sectione precedenti facta est. Quia Beata Virgo orat, & intercedit pro nobis, & hoc modo nos adiuuat, cur ergo non expediat illam orare, vt hoc ipsum beneficium nobis præstet? Inter homines enim non solum rogamus eum, qui rem optatam præstare potest: sed etiã eum, qui apud eum intercedere potest: quid ergo obitare potest, quin simili modo ad Virginem oremus? Neque enim timendum est, ne nostras orationes nõ agnoscat, quia (vt probauimus, & vniuersa Ecclesia sentit) res nostras cognoscit, & præcipue orationes, quæ maximè ad illius honorem, & statum beatificum, & ad nostram vilitatem pertinent. Deinde non obstat Christi honor, quia sicut ipsa Virgo per Christum orat, & sicut nos, cum Deum oramus, per Christum petimus, ita cum oramus Virginem, non aliu petimus, quam vt Christum ipsum pro nobis oret, vel Deum per Christum: & vt nostram indignitatem & infirmitatem suppleat, & ita totum redundat in gloriam Christi. Atque eadem ratione totum cedit in diuinam gloriam: quia hæc oratio ad Virginem prædicto modo, & sensu facta non ad cultum latriæ, sed ad cultum dulciæ, vel hyperdulciæ pertinet.

Dices, Nonne maior esset fiducia, maiorque Dei gloria, si immediate ad Deum accederemus? Respondetur, interdum hoc facere, bonum esse, ac expediens: tamen quod aliquando per Virginem accedamus, etiam est illi placitum, & per se conueniens. Primo ob maiorem reuerentiam Diuinæ maiestatis, vt significauit Bernardus locis supra citatis. Secundo, propter matris honorem. Vt enim Deus amicos suos honoret, interdum per eos facit, quod sine illorum intercessionem non concedit, sicut legimus fecisse cum Abraham, & Abimelech, Genes. 20. & clarius cum Iob & amicis eius, Iob. 42. *Iob autem seruus meus orabit pro vobis, facie eius suscipiam.* Tertio, vt dignitas intercessoris suppleat inopiam nostram, vnde Virginem interpellare, non est de diuina misericordia diffidere: sed de propria indignitate, & indispositione timere. Vnde Bernardus dicta homilia in Missis est. Si (inquit) criminum immanitate iactatus, &c. & eodem sensu dixit in sermone de Natiuitate Mariæ: *Hæc peccatorum scala, hæc rotaratio spei mee.* Et similia multa habent Petrus Damianus, Andreas Creten. & alij supra citati, & optime Richardus Victorinus, capitulo 23. in Cant.

Ex his sequitur, non solum esse à nobis Virginem orandam: sed etiam præ omnibus sanctis. Primo, eius oratio dignior est, & efficacior (vt ostendimus) & ipsa quo nos magis amat, humiliorque est promptior, & sollicitior pro nobis. Secundo, quia eius oratio

vnioersalior est, nam quidquid alij impetrant, aliquo modo per Virginem impetrant, (quia Bernardus dixit) illa est mediatrix ad mediatorem, & veluti collum, per quod influentiæ capitis ad corpus descendunt, & ideo epistola 174. monet Bernardus, vt quidquid Deo offerre volumus, per Mariam offeramus, *Vt eodem alueo ad largitorem gratiæ gratia redeat, quo fluxit,* & sermone signum magnum. Totum, inquit, nos habere voluit per Mariam. Et Germanus, sermone de Zona, *Nemo est, cui donum concedatur, nisi per te.* Et ideo vocant illam, *refugium nostrum, naufragantium portum,* & similibus encomijs, quæ passim in citatis sanctis reperientur. Et hinc ortum est, vt inter alios sanctos non vtamur vno vt intercessore ad alium, quia omnes sunt eiusdem ordinis: ad Virginem autem tanquam ad Reginam, & Dominam, alij adhibentur intercessores. Quo sensu Angelicam salutationem alijs sanctis recitamus, vt nimirum eam pro nobis Virgini representent. Rursus, hinc etiam fit interdum, vt nonnullos sanctos ad hæc, vel illa specialia beneficia obtinenda singulares aduocatos habeamus, vt constat ex vsu Ecclesiæ, & indicauit Augustinus epistola 137. Virginem autem ad omnia habemus vnioersalem aduocatam, quia in omnibus est potentior, quam ceteri in singulis. Hinc denique ortum est vt Ecclesia sancta, & præstantioribus modis Virginem oret, eam vocando, *spem nostram, vitam dulcedinem, matrem misericordie, &c.* Et frequentius, ac instantius ad illam, quam ad reliquos sanctos oret. Nullus enim est dies, in quo non illi publicas orationes offerat, vel in horis canonicis, vel in Missæ sacrificio, vel signo publice dato semel, aut bis, aut ter in die, vt vnioersus populus Virginem deprecetur. De qua consuetudine nihil omnino certum reperire potui, quamuis in vita D. Bonauenturæ referatur, eius autoritate, & diligentia cepisse introduci consuetudinem præbendi signum in occasu Solis ad Virginem salutandam, quod in superioribus etiam tactum est. Præterea in concionibus etiam publicis orationem ad Virginem præmittit: de qua consuetudine legi potest Arboreus 4. Theosophiæ, cap. 6. & Castro verbo, Oratio, hæresi. 4. Deinde ad eam inuocandam plures dies festos illi habet dicatos, vt supra late explicuimus. Sentit ergo Ecclesia Virginis intercessionem, & orationem præ omnibus alijs sibi esse vtilem ac necessariam, est ergo Beata Virgo à nobis præ omnibus oranda. Vt autem Bernardus dixit, ne oratio inefficax sit, post Deum est à nobis amanda, & imitanda.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Baptismo Ioannis in sex articulos diuisa.

De qua re disputant Doctores in 4. dist. 2. & expositores sanctarum Scripturarum Matth. 3.

Einde considerandum est de Baptismo, quo Christus baptizatus est baptismo Ioannis: primo considerandum est de baptismo Ioannis in communi: secundo, de baptizatiōe Christi.

Circa primum quæruntur sex.

Primo, vtum conueniens fuerit, quod Ioannes baptizaret.

Secundo, vtum ille baptizatus fuerit à Deo.

Tertio, vtum contulerit gratiam.

Quarto, vtum alij præter Christum illo baptismo debuissent baptizari.

Quinto, vtum baptizatus ille cessare debuerit Christo baptizato.

Sexto, vtum baptizati baptismo Ioannis erant postea baptizandi baptismo Christi.